

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA YÖNTEMİ
İLE SORUMLULUK, SAYGI, ÇALIŞKANLIK, DUYARLILIK VE
DAYANIŞMA DEĞERLERİNİN ÖĞRENCİLERE
KAZANDIRILMASI

SALİHA ALTUNAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. KİBAR AKTİN

SİNOP- 2023

TEZ KABUL

SALİHA ALTUNAY tarafından hazırlanan “**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE SORUMLULUK, SAYGI, ÇALIŞKANLIK, DUYARLILIK VE DAYANIŞMA DEĞERLERİNİN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI**” başlıklı bu çalışma ... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Canan TUNÇ ŞAHİN
Bülent Ecevit Üniversitesi

İmza

**Üye
(Danışman)**

Doç. Dr. Kibar AKTİN
Sinop Üniversitesi

İmza

Üye

Doç. Dr. Hülya KARAÇALI TAZE
Sinop Üniversitesi

İmza

Prof. Dr. Fadime DİRİK

.....

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Saliha ALTUNAY

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE SORUMLULUK, SAYGI, ÇALIŞKANLIK, DUYARLILIK VE DAYANIŞMA DEĞERLERİNİN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI

SALİHA ALTUNAY

SİNOP ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. KİBAR AKTİN

Günümüzde bilim, teknoloji, sosyal ve kültürel alanlarda gerçekleşen hızlı değişimler ve dönüşümler toplumun bireylerden beklentilerini değiştirirken değerlerin bu değişim rüzgarında toplumun yapı taşı olma rolünü daha artırmaktadır. Değer eğitiminde 21. yüzyıl eğitim anlayışında öğrenci merkezli aktif öğretim sürecini destekleyen yaklaşımlar benimsenmektedir. Drama yöntemi de öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde daha aktif katılım sağlayabildiği, kendilerini daha iyi ifade etme fırsatı buldukları bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Günlük yaşantıyla birebir bağlantılı olan değerler eğitiminde drama yönteminin etkililiği birçok araştırmacı tarafından bu amaca hizmet eden en etkili yöntemlerden biri olarak belirtilmektedir. Değerlerin kazandırılması ve gelişimi üzerine kullanılan bu yöntem aynı zamanda öğrencilerin hem Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu duygular beslemelerini hem de derse daha aktif katılımlarını sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda çalışmada 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında öğrencilerin drama etkinlikleri ile sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni tercih edilmiştir. Araştırmacının çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Sinop ilinde yer alan bir devlet ortaokulundaki 28 beşinci sınıf öğrencisi ve bu öğrenci velilerinden gönüllü katılımcı 14 kişi oluşturmuştur. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmacının veri toplama araçlarını öğrenci ön ve son görüşme formları, öğrenci günlükleri, öz değerlendirme ve grup değerlendirme raporları, katılımcı gözlemci notlarını içeren etkinlik gözlem raporları ve veli görüşme formu oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel istatistiki analiz kullanılmıştır. Araştırmada farklı veri toplama araçlarından elde edilen sonuçlar yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin başta sorumluluk ve saygı değeri olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve çalışkanlık değerini benimsemelerine olumlu yönde katkı sağladığını ortaya koymuştur. Yalnız çalışkanlık değerinin diğerlerine göre daha zor kazanılan bir değer olduğunu düşündüren sonuçlarla da karşılaşmıştır. Yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının değer eğitimine olumlu katkısı olmasının yanı sıra dersi aksatacağına ve olumsuz öğrenme ortamı oluşturacağına yönelik görüşlere rastlansa da iyi planlanmış yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerde araştırmada hedeflenen değerler ile daha fazla sayıda değer ve sosyalleşme, iş birliği, yaratıcı düşünme, etkili dinleme gibi çok sayıda beceriyi geliştireceğine yönelik önemli sonuçlar elde edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Sosyal Bilgiler; Değerler eğitimi, Yaratıcı drama yöntemi

Kasım 2023, 179 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

TAKING THE VALUES OF RESPONSIBILITY, RESPECT, HARDWORK, SENSITIVITY AND SOLIDARITY TO STUDENTS THROUGH THE CREATIVE DRAMA METHOD IN THE SOCIAL STUDIES COURSE

SALIHA ALTUNAY

SINOP UNIVERSITY INSTITUTE OF GRADUATE PROGRAMS

SOCIAL STUDIES EDUCATION

SUPERVISOR: ASSOC. DR. KİBAR AKTIN

In today's world, rapid changes and transformations in the fields of science, technology and in the social and cultural areas alter social expectations of each member of the society in a way that it shows values plays a crucial role as a foundation of society. In value education, approaches that include student-centered active teaching processes are adopted in the 21st-century educational understanding. Drama method emerges as a method in which students can actively participate in the teaching-learning process and find opportunities to express themselves better. The effectiveness of the drama method in values education, which is directly related to daily life, is stated by many researchers as one of the most effective methods serving this purpose. This method, used for the acquisition and development of values, is also of great importance in ensuring that students have positive feelings towards Social Studies and increasing their active participation in the lesson. In this context, the aim of the study is to determine the values of responsibility, respect, diligence, sensitivity, and solidarity through drama activities in the "Production, distribution, and consumption" learning area in the 5th-grade Social Studies class. In the study, the action research design, a qualitative research method, was preferred. The research group consists of 28 students from the 5th grade of a state middle school in Sinop province during the 2022-2023 academic year, and 14 voluntary participants, including parents of these students. The research group was determined through the convenient sampling method, one of the purposeful sampling methods. The data collection tools of the research include student pre and post-interview forms, student diaries, self-assessment and group assessment reports, activity observation reports including participant observer notes, and a parent interview form. Content analysis and descriptive statistical analysis were used in the analysis of the data. The results obtained from different data collection tools in the research have revealed that creative drama activities positively contribute to students' adoption of values such as sensitivity, solidarity, and diligence, especially responsibility and respect. Results also revealed findings suggesting that the value of diligence is more challenging to acquire compared to others. Despite concerns that the use of such activities in Social Studies classes may contribute positively to values education, there were opposing views indicating it could disrupt the lesson and create a negative learning environment. However, the research has yielded significant results showing that well-planned creative drama activities not only contribute to the targeted values but also enhance a variety of skills such as socialization, collaboration, creative thinking, and effective listening in students.

KEYWORDS: Social Studies; Values education; Creative drama method

TEŞEKKÜR

Ciddi bir emek ve özveri ile hazırladığım yüksek lisans tezimi tamamlamanın heyecanı ve gururu içerisindeyim. Bu süreçte manevi anlamda zorlandığım, bunaldığım ve pes etmek istediğim birçok an oldu. Bu anlarda hep sonucunda yaşayacağım gurur ve mutluluğu düşündüm. Bu zor anlarda danışman hocamın, çok değerli ailemin ve çok kıymetli arkadaşlarımın desteği olmasaydı belki de şu anki gurur ve mutluluğu yaşayamazdım.

Öncelikle danışmanlığımı üstlenen, konu seçimimden çalışmamın yürütülmesine kadar tüm desteğini ve emeğini sonsuz bir şekilde sunan, zaman fark etmeksizin zorlandığım her an beni aydınlatan ve rahatlatan, bana olan inancını her zaman hissettiren ve bu yolda her anlamda bana motivasyon kaynağı olan hocam Doç. Dr. Kibar AKTİN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezimi titizlikle okuyan hocam Doç. Dr. Hülya KARAÇALI TAZE'ye, çeviride katkı sağlayan arkadaşım Enes Semih Berk SÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca beni destekleyen, tüm imkanlarını ve manevi desteklerini bana sunan, haklarını asla ödeyemeyeceğim annem Kevser ALTUNAY'a, babam Hamza ALTUNAY'a, ağabeyim Osman ALTUNAY'a ve kız kardeşim Züleyha ALTUNAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Saliha ALTUNAY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ KABUL.....	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	15
1.1. Problem Durumu.....	15
1.2. Araştırmanın Amacı.....	18
1.3. Araştırmanın Önemi	19
1.4. Araştırmanın Sayıltıları.....	19
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	20
1.6. Tanımlar.....	20
2. LİTERATÜR.....	21
2.1. Drama.....	21
2.1.1. Yaratıcı drama.....	22
2.1.2. Eğitici drama.....	25
2.1.3. Psikodrama.....	25
2.1.4. Sosyodrama.....	26
2.1.1.1. Yaratıcı dramanın içerisinde barındırdığı kelimeler.....	27
2.1.1.2. Yaratıcı dramanın öğeleri	29
2.1.1.3. Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi	38
2.2. Değerler Öğretimi	40
2.2.1. Sosyal Bilgiler dersinde değerler öğretimi	42
2.3. İlgili Araştırmalar	47
2.3.1. Tezler	47
2.3.2. Makaleler	49

3. YÖNTEM	51
3.1. Araştırmanın Modeli.....	51
3.2. Çalışma Grubu	52
3.3. Verilerin Toplanması	52
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	60
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik	62
4. BULGULAR	64
4.1. Birinci Alt Problem Yaratıcı Drama Etkinlikleri Öncesi Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	64
4.1.1. Öğrencilerin sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin bulgular	64
4.1.2. Öğrenci ön görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular	65
4.1.3. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Drama içerikli bir etkinlik daha önce yaptınız mı?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular.....	67
4.1.4. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular	67
4.1.5. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular.....	69
4.1.6. Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin ön görüşme formundan elde edilen bulgular	70
4.1.7. Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin ön görüşme formundan elde edilen bulgular	73
4.2. İkinci Alt Problem Yaratıcı Drama Etkinlikleri Sürecinde Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Bulgular.....	75
4.2.1. Yaratıcı drama etkinlikleri sürecinde öğrencilerin öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgular.....	75
4.2.1.1. Öğrencilerin drama etkinlikleri sürecinde sonrası tutum ve davranışlarına ilişkin karşılaştırmalı öz değerlendirme bulguları	75
4.2.1.2. Drama etkinliklerinde “Kendimde fark ettiğim diğer davranışlar” öz değerlendirme sorusuna ilişkin karşılaştırmalı öğrenci görüşleri	77
4.2.2. Yaratıcı drama etkinlikleri sürecine ilişkin öğrencilerin grup değerlendirme formlarından elde edilen bulgular	82
4.2.2.1. Öğrencilerin drama etkinliklerindeki gruplarının tutum ve davranışlarını değerlendirme sonuçlarına ilişkin bulguları	82

4.2.2.2. Öğrencilerin 1. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	83
4.2.2.3. Öğrencilerin 1. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	86
4.2.2.4. Öğrencilerin 3. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	87
4.2.2.5. Öğrencilerin 3. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	89
4.2.2.6. Öğrencilerin 4. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	91
4.2.2.7. Öğrencilerin 4. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	92
4.2.3. Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular.	93
4.2.3.1. Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrenci günlüklerinden elde edilen değerler	94
4.2.3.2. Yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci günlüklerinden elde edilen görüşler	94
4.3. Üçüncü Alt Problem Yaratıcı Drama Uygulamaları Sonrası Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Bulgular	100
4.3.1 Öğrenci son görüşme formundan elde edilen bulgular	100
4.3.1.1 Öğrenci son görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular	100
4.3.1.2 Öğrenci son görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimseme durumlarına ilişkin elde edilen bulgular	101
4.3.1.3. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	103
4.3.1.4. Öğrenci son görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinlikleri olmasını ister misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	103
4.3.1.5. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	106
4.3.1.6. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	108
4.3.1.7. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazar mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	110
4.3.2 Veli Görüşme Formundan Elde Edilen Bulgular	112

4.3.2.1. Veli görüşme formundan çocuğun; sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma ve bu değerlerin yaratıcı drama etkinlikleri ile gelişme durumuna ilişkin elde edilen bulgular	112
4.3.2.2. Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular.....	115
4.3.2.3. Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	115
4.3.2.4. Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular.....	118
4.3.2.5. Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular ...	120
4.4. Dördüncü Alt Problem Drama Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Görüşme Formlarından Elde Edilen Karşılaştırmalı Bulgular	121
4.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular	121
4.4.2. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, nedenini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular.....	124
4.4.3. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	125
4.4.4. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular	126
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	128
5.1. Sonuç	128
5.2. Tartışma	135
5.3. Öneriler	139
KAYNAKLAR.....	141
EKLER.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	179

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 4. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler.....	43
Tablo 2.2 5. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler.....	44
Tablo 2.3 6. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler.....	45
Tablo 2.4 7. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler.....	45
Tablo 3.1. Araştırma verilerinin toplanma süreci	58
Tablo 3.2. Araştırma verileri ve verilerin analiz şekli	60
Tablo 3.3. Ön görüşme formu içerik analizi örneği.....	61
Tablo 4.1 Öğrencilerin ön görüşme formunda sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin görüşleri	64
Tablo 4.2 Öğrencilerin ön görüşme formunda sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşleri	66
Tablo 4.3 Öğrencilerin daha önceden drama yaşantılarının olup olmadığına ilişkin görüşleri	67
Tablo 4.4 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri.....	68
Tablo 4.5 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, neden?” sorusuna ilişkin görüşleri	68
Tablo 4.6 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?” sorusuna ilişkin görüşleri.....	70
Tablo 4.7 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri	70
Tablo 4.8 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri	74
Tablo 4.9 Öğrencilerin drama etkinlikleri sonrası tutum ve davranışlarına ilişkin karşılaştırmalı öz değerlendirme bulguları	75
Tablo 4.10 Öğrencilerin drama etkinlikleri sonlarında “Kendimde fark ettiğim diğer davranışlar” sorusuna ilişkin görüşleri	77
Tablo 4.11 Drama etkinliklerine ilişkin grup değerlendirme formlarından elde edilen görüşler	82
Tablo 4.12 Öğrencilerin 1. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	84
Tablo 4.13 Öğrencilerin 1. drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri.....	86
Tablo 4.14 Öğrencilerin 3. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	88
Tablo 4.15 Öğrencilerin 3. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşler.....	89
Tablo 4.16 Öğrencilerin 4. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri	91
Tablo 4.17 Öğrencilerin 4. drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşler.....	92

Tablo 4.18 Drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinde tespit edilen değerlerin dağılımı	94
Tablo 4.19 Yaratıcı drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinden görüşler.....	94
Tablo 4.20 Öğrencilerin son görüşme formundan sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşleri .	100
Tablo 4.21 Aşağıdaki değerlerden hangisi veya hangilerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsediniz?" sorusuna ilişkin bulgular	101
Tablo 4.22 Öğrencilerin "Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?" sorusuna ilişkin görüşleri	103
Tablo 4.23 Öğrencilerin "Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinlikleri olmasını ister misiniz?" sorusuna ilişkin görüşleri.....	103
Tablo 4.24 Öğrencilerin "Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, lütfen nedenini açıklayınız?" sorusuna ilişkin görüşleri	104
Tablo 4.25 Öğrencilerin "Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?" sorusuna ilişkin görüşleri	106
Tablo 4.26 Öğrencilerin "Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?" sorusuna ilişkin görüşleri	109
Tablo 4.27 Öğrencilerin "Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazınız?" sorusuna ilişkin görüşleri	110
Tablo 4.28 Öğrencilerin "Sorumluluk Değeri" ve bu değerle etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin görüşleri	112
Tablo 4.38 Öğrencilerin "Çalışkanlık Değeri" ve bu değerle etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin görüşleri	113
Tablo 4.30 Öğrencilerin "Saygı Değeri" ve bu değerle etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin görüşleri	113
Tablo 4.31 Öğrencilerin "Duyarlılık Değeri" ve bu değerle etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin görüşleri	114
Tablo 4.32 Öğrencilerin "Dayanışma Değeri" ve bu değerle etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin görüşleri	114
Tablo 4.33 Velilerin "Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?" sorusuna ilişkin görüşleri	115
Tablo 4.34 Velilerin "Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazınız?" sorusuna ilişkin görüşleri	115
Tablo 4.35 Velilerin "Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?" sorusuna ilişkin görüşleri	118
Tablo 4.36 Öğrencilerin "Sorumluluk Değeri" ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri	121
Tablo 4.37 Öğrencilerin "Çalışkanlık Değeri" ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri	122
Tablo 4.38 Öğrencilerin "Saygı Değeri" ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri	122
Tablo 4.39 Öğrencilerin "Duyarlılık Değeri" ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri	123

Tablo 4.40 Öğrencilerin “Dayanışma Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri	123
Tablo 4.41 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri	124
Tablo 4.42 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını istemelerinin nedenine ilişkin öğrenci görüşleri	124
Tablo 4.43 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir? sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri	125
Tablo 4.44 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri	127

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
SBD	: Sosyal Bilgiler Dersi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıtlarına, sınırlılıklarına ve araştırmada ele alınan temel kavramlara ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilim, teknoloji ve sosyal yaşamdaki değişimler eğitim çalışmalarında öğrenme kuramlarını etkileyerek öğretmenin rolünde öğretmen merkezli bir yaklaşımdan öğrenci merkezli öğrenme, öğretme ve değerlendirmeyi içeren bir anlayışa evrilmeye başlamıştır. Öğrenci merkezli bu yaklaşımın şekillenip benimsenmesinde “Bilgiyi işleme kuramı, sosyal gelişim kuramı, yapıcı kuram, çoklu zekâ kuramı, bitişiklik kuramı ve bağlaşımcılık kuramı gibi öğrenme kuramları etkili olmuştur” (Temizkan, 2010, s. 187). Yapararak yaşayarak öğrenmeyi içeren aktif öğretim yöntem ve tekniklerin kullanımını içeren öğrenci merkezli yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı Türkiye’de benimsenerek 2004-2005 yıllarında gerçekleştirilen eğitimde köklü değişikliklerle tüm öğretim programlarına kademeli olarak yansıtılmaya başlanmıştır (Çelikkaya, 2014, s. 448). Yeni benimsenen öğrenme yaklaşımında eğitim-öğretim sürecinde başarılı olmak için çeşitli öğretim yöntemleri ve teknikleri kullanılmaya başlanmıştır. Buna örnek olarak beyin fırtınası, rol oynama, örnek olay, proje çalışmaları, kavram ve zihin haritaları, yaratıcı drama gibi birçok öğretim yöntem ve teknik sayılabilir.

Yapılandırmacı eğitim felsefesi doğrultusunda güncellenen Sosyal Bilgiler programının görüşü; demokratik değerleri benimsemiş, düşünme becerisi gelişmiş, etkin ve üretken yurttaşlar yetiştirmek olarak ifade edilmiştir (MEB, 2007). Bu bağlamda sosyal bilgiler derslerinde değerlerin yapılandırmacı yaklaşımın getirmiş olduğu aktif öğrenme yöntem ve tekniklerle aktarılması önem arz etmektedir.

Değerler gibi soyut kavramlar içeren konuların öğretiminde etkili bir araç olan drama yöntemi, özellikle erken çocukluk döneminde başlayarak hayat boyu devam eden eğitim sürecinde kullanılması gereken bir yöntemdir. “Değer, bir toplumda bulunan insanların çoğunluğu tarafından üzerinde uzlaşılan, benimsenen, paylaşılan ve yaşamı düzenleyen her türlü duygu, düşünce, davranış ve kurala değer adı verilmektedir” (Ekinci, 2018, s. 27). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında; adalet, aile birliğine önem verme,

bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere aktarılması hedeflenen 18 adet değer yer almaktadır. Ailede başlayan değerler eğitiminin okul sürecinde de etkin bir şekilde devam etmesi çok önemlidir çünkü; değerlerin aktarılmadığı, davranış ve yaşam biçimi haline gelmediği toplumlarda değerler unutulmaya başlamaktadır. Dünyaya olan bakış açıları değişmektedir. Empati becerisinden yoksun olarak her şeye çıkar gözü ile bakmaya başlamaktadırlar. Duyarlılık değeri kaybolmaya mahkûm olmaktadır. Alan yazın incelendiğinde Alimcav ve Altunay-Şam (2017, s. 255) “Sosyal Bilgiler Dersi Boyutunda Değerler Eğitiminin Önemi ve Medyanın Değerler Üzerindeki Etkisi” başlıklı çalışmalarında toplumumuzdaki “sevgi, saygı, hoşgörü, aile birliğine önem verme, vatanseverlik, çalışkanlık, duyarlılık, yardımseverlik” gibi değerlerin zamanla yozlaştığına dikkat çekmişlerdir. Balcı ve Yanpar-Yalken’e (2013) göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler programında yer alan değerleri çok önemli gördükleri ve bu değerlerden “adil olma”, “barış”, “dürüstlük” ve “duygu ve düşüncelere saygı” değerlerini ise önem derecesi açısından ilk sıralarda yer aldığını ancak medya üzerindeki şiddet içerikli yayınların okulun vermek istediği değerler eğitimi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Kahveci (2023) yaptığı araştırmada tarih ve coğrafya öğretmen görüşlerine göre liseye yeni başlayan öğrencilerin en az sahip olduğu değerın başta sabır, sorumluluk, öz denetim ve adalet, saygı değeri olduğunu bildirmiştir.

Kılıç, Şahin, Albayrakoglu ve Arseven (2015) tarafından yapılan araştırmada, olumsuz öğretmen davranışları sonucu adalet, saygı, hoşgörü, çalışkanlık, başarılı olma gibi birçok değerin zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı “... insan haklarına saygılı, kişilik ve girişimcilik değerlerine önem veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı, çalışkan ve verimli kişiler” yetiştirmeyi hedeflemektedir (MEB, 2012). Ancak Sezer (2020) yaptığı araştırmada Millî Eğitim Sisteminde yetiştirilmek istenen iyi insan modelinde belirtilen ‘insan haklarına saygılı ve topluma karşı sorumluluk duyan, dengeli, kişilik ve karakter sahibi bireyler yetiştirir’ şeklindeki amaçların, “orta düzeyde” gerçekleştiğini bildirmiştir. Oysaki “Değerlerin yaşatıldığı toplumlarda yardımlaşma, adalet, hoşgörü, paylaşma ön plana çıkar. Değerlerin olduğu kurumlarda sevgi, kardeşlik, iş ahlakı ve verimlilik artar. İnsanları mutlu eden, kardeşlik bağlarını güçlendiren sevgidir, paylaşmadır, değer vermedir...” (Ekinci, 2018, s. 34, 37).

Eğitim kurumlarının da nihai amacı budur. Bu noktada eğitimcilerin donanımlı, alanına ve yöntem-tekniklere hâkim olması gerekmektedir (Öztürk, 2001, s. 12). “Değer öğretiminde kullanılabilecek birçok yöntemin bulunmasıyla beraber, rol oynama, drama, eğitsel oyunlar, simülasyonlar, uygulamalı etkinlikler, işbirlikli öğrenme, proje çalışmaları, grup çalışmaları, öğrenci yönetimli araştırmalar, problem çözme ve eleştirel düşünme öğrencilerin tutum ve davranışlarını değiştirmede oldukça etkilidir” (Halstead & Taylor, 2000, s. 189). Ancak drama, öğrencilerin değerleri öğrenmelerini ve öğrendikleri değerleri davranışa dönüştürmelerini sağlamak için duygusal boyutu da içeren etkili bir yöntemdir. Drama, bir sözcüğü, davranışı, kavramı, düşünceyi veya olayı oyunlar yoluyla canlandırarak öğretme yöntemiyle bireylerin düşüncelerinin gelişimine büyük bir katkı sağlayabilir. Bu nedenle drama öğretiminde kullanılan öğretim materyalleri özellikle değerlerin öğretimi açısından büyük bir potansiyele sahiptir (Akhan, Mert ve Acar, 2020, s. 3).

Yaratıcı drama yöntemi, öğrenme sürecini verimli hale getirebilecek etkinliklerle geliştirilir; tartışma, grup çalışması, rekabet, şarkı söyleme, şiir okuma ve hikâye oluşturma gibi etkinlikler yaratıcılığı teşvik etmektedir. Bu yöntemin duygusal yönleri de göz önüne alındığında, öğrenmeyi yaparak ve yaşayarak gerçekleştirme olanağı sağlayarak değerlerin davranışa dönüşümünde oldukça etkili olduğu görülmektedir (Çelik ve Buluç, 2018, s. 70). Bu doğrultuda yaratıcı drama etkinliğine katılan bireyler kendi grubu ve diğer gruplarla etkileşime girerek bireyin kendisine, çevresine ve topluma faydalı olmasını sağlayacak değerleri anlamasına katkı sağlamaktadır. Değerler eğitiminin, yaratıcı drama etkinlikleri ile hem eğlenceli hem de etkili bir şekilde yaşayarak gerçekleşmesini sağladığı ileri sürülebilir. Nitekim Yıldırım (2022) “Değerleri Kazandırmada Drama Yönteminin Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması” başlıklı araştırmasında dramanın bir yöntem olarak Sosyal Bilgiler dersi dahil olmak üzere çok sayıda derste öğrencilere değer kazandırmada güçlü düzeyde etkili bir yöntem olduğunu belirlemiştir. Thornberg’e (2008) İsveç’te yaptığı araştırmada, öğretmenlerin görüşlerine göre, değerler eğitimi çoğu zaman tepkisel ve planlanmamış olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda iyi yapılandırılmış bir drama yönteminin değer eğitiminde etkili olacağı ileri sürülebilir. Alan yazında drama yöntemiyle değerlerin kazandırılmasına yönelik Sosyal Bilgiler eğitimiyle ilgili son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle 4. sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapılmış ve sonuçları olumlu yönde olan Yılmaz’ın (2019) “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin

Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması” başlıklı yüksek lisans tezine, Çelik ve Buluç’un (2018) “Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması” adlı çalışmasına, Zengin ve Yalçinkaya’nın (2016) “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere Etkisi” isimli çalışmalarına rastlanmaktadır. Ortaokul düzeyinde Çiğdem’in (2022) 7. sınıf öğrencileri için “Sosyal Bilgiler Dersinde Adil Olma Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılmasına Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli yüksek lisans tezine, Yetim’in (2015) “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasıyla karşılaşılmaktadır. Söz konusu araştırma sonuçları incelendiğinde drama yönteminin değer eğitiminde etkili bir öğretim yöntemi olduğu ileri sürülebilir. Araştırma sonuçları drama yönteminin değerler üzerindeki etkisine yönelik önemli veriler sunmakla birlikte, Türkiye’de Sosyal Bilgiler derslerinde değer eğitiminde etkinliğini ortaya koyan ortaokul düzeyinde sınırlı çalışmaya rastlanılmıştır. Çalışmada öğrenme alanı kapsamında belirlenecek değerlerin, yaratıcı drama yöntemiyle geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yaratıcı drama etkinliklerini ortaya koymada etkin olacağı düşünülen Üretim Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında öne çıkan sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma değerlerine öğrencilerin sahip olma durumlarını yaratıcı drama etkinlikleriyle belirlemek ve bu değerleri geliştirmek amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler dersinde 5. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri ile sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma değerlerine sahip olma durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin olarak aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri öncesi öğrencilerin; sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerini belirlemek.
- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri sürecinde öğrencilerin; sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerini belirlemek
- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrencilerin; sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerini belirlemek.

- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri öncesi ve sonrası öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin ön ve son görüşme formlarında elde edilen bulguları karşılaştırmak.

1.3. Araştırmanın Önemi

Morris ve Velch (2004) öğrencilerin drama yönteminin Sosyal Bilgiler konularını öğrenme ve dinleme, algılama, konuşma ve farklı düşünme becerilerini etkili bir şekilde geliştirmede faydalı olduğunu bildirmektedirler (Çelikkaya, 2014). Yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen dersin öğrencilerin sosyal bilgiler konularını eğlenerek öğrenmelerini sağlayacağı ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı kapsamında drama etkinlikleri gerçekleştirilirken verilen görevleri yerine getirmeleri sorumluluk, canlandırmalar sırasında arkadaşlarına karşı düzgün tavırlar içinde olmaları saygı, etkinlikleri gerçekleştirirken birbirlerinin fikirlerini almaları ve birlik içinde hareket etmeleri dayanışma, verilen görevleri eksiksiz bir şekilde yerine getirmeleri çalışkanlık ve etkinlik esnasında gelişen durumlara ve arkadaşlarına özenli olmaları duyarlılık değerlerini geliştireceği, akranlarıyla ve öğretmenleriyle olan iletişimlerini güçlendireceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlerin aktarımında yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının verimliliği, öğretim sürecine olan katkıları ve Sosyal Bilgiler derslerinde yer alan değerlerin aktarımı açısından önemini ortaya koyacağı ileri sürülebilir. Benzer şekilde araştırma sonuçlarının Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde değerler öğretiminde, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı düzenleyicilerinin ve Sosyal Bilgiler ders kitabı yazarlarının ders içeriklerinin öğretiminde ve değerlerinin aktarımında yaratıcı drama tekniğini kullanmalarını teşvik edeceği varsayılmaktadır. Araştırmacılara da değerler öğretiminde yaratıcı drama yönteminin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımıyla ilgili farklı etkinlikler tasarlamalarına yönelik fikir vereceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

- ✓ Araştırma için seçilen çalışma grubunun evreni temsil ettiği,
- ✓ Yaratıcı drama uygulamalarının sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerinin gelişimine uygun ortam oluşturacağı,
- ✓ Veri toplama araçlarının araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak seçildiği,

- ✓ Araştırmada görüşlerine başvurulanan öğrencilerin ve öğrenci velilerinin dürüst ve samimi cevaplar verdiği,
- ✓ Araştırma sonucunda elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- ✓ 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılı,
- ✓ Çalışma grubu, Sinop ili Merkez ilçesinde yer alan bir ortaokulda 5. sınıfta öğrenim gören 28 öğrenci ve bu öğrencilerin velileri ile,
- ✓ Çalışma 5. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile,
- ✓ Veri toplama araçlarından elde edilen veriler 28 öğrenci ve bu öğrencilerin velilerinin görüşleri ile,

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005).

Değer: “Değer, bir toplumda bulunan insanların çoğunluğu tarafından üzerinde uzlaşılan, benimsenen, paylaşılan ve yaşamı düzenleyen her türlü duygu, düşünce, davranış ve kurallara değer adı verilmektedir” (Ekinci, 2018, s. 27).

Yaratıcı Drama: “En genel anlamıyla eğitimde yaratıcı drama; herhangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak, bir grupla ve grup üyelerinin birikimlerinden, yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapmaktır. Bu canlandırma süreçlerinde oyunun genel Özelliklerinden yararlanır ve bir lider, drama öğretmeni/eğitmen eşliğinde ve yapılacak çalışmanın amacına, grubun yapısına göre önceden belirlenmiş mekânda yaratıcı drama süreci gerçekleştirilir” (Adıgüzel, 2006, s. 21).

2. LİTERATÜR

Araştırmanın bu bölümünde drama ve türleri, yaratıcı dramanın içerisinde barındırdığı kelimeler, yaratıcı dramaya ait öğeler, Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin kullanımı, değerler öğretimi, Sosyal Bilgiler dersinde değerler öğretimi ve yaratıcı drama yöntemiyle değerler eğitiminin verilmesi kapsamında sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Drama

Günümüzde drama çalışmaları, okulöncesi kademesinden lisansüstü eğitim kademesine kadar tüm eğitim kademelerinde yer almaktadır. Yaratıcı drama deyince akla çocuk ve genç yaş grupları gelse de yaratıcı drama süreci her yaş için uygun bir yöntemdir. Yaratıcı drama süreci canlı ve etkin faaliyetleri içermektedir. Grupta bir lider bulunmaktadır ve grup, lider rehberliğinde yaratıcılarını kullanarak sürece anlam ve biçim vermektedir. Bu sayede birey; dil ve iletişim becerilerini, sosyal becerilerini, empati becerisini, problem çözme becerisini ve sayabileceğimiz birçok beceriyi geliştirebilmektedir (Uşaklı, 2007, s. 8). Dramanın eğitim alanında yöntem olarak kullanılmasının yanında ekonomi, insan ilişkileri, psikoloji gibi alanlarda da yer almaktadır. Drama kısaca bir mekânda rol oynama ve doğaçlama gibi teknikleri kullanarak lider ve katılımcıların belirlenen bir konuyu, düşünceyi, olayı canlandırmasıdır (Akyol, 2003, s. 1).

Adıgüzel (2017, s. 1), dramanın anlamını şu şekilde açıklamaktadır:

Dramanın, sözcük kökü olarak, bol ve akışkan kaynak suyu yanında kurulan yerleşim yeri anlamındaki kullanımı, devinime ve eyleme yöneliktir. Devinim, zaman içinde durum değiştirme anlamındadır ve bu anlam, Drama sözcüğünün kökü olan Dran ile aynı anlamı taşır. Dran, aynı zamanda ciddi dinsel törenler için kullanılan Dromena sözcüğünün kullanılması bağlamında bir şeyi yapmaya azmetmek anlamına da gelir. O halde Drama, içinde eylem olan, bir ya da birden çok insanın birbirleriyle, doğayla ya da başka nesnelerle etkileşerek onların tüm yaşam durumlarını geniş ölçüde içeren etkinliklerdir.

Katılımcılar olay ve durumlarla ilgili canlandırmalarını tartışıp değerlendirerek farklı bakış açılarına sahip olurlar. Bireyler, dramada canlandırmalar yaptıkça duygularını keşfetmekle birlikte aynı zamanda çevresinde bulunan durumları, farklı karakterleri, tutumları ve davranışları keşfetme fırsatı bulmaktadır (Önalın Akfırat, 2006, s. 50).

Drama kendi içerisinde; yaratıcı drama, eğitici drama, psikodrama ve sosyodrama olmak üzere dört türe ayrılmıştır.

2.1.1. Yaratıcı drama

Yaratıcı drama, doğaçlama ve rol oynama tekniklerini kullanarak bir grup insanın birikimlerinden ve yaşantılarından yola çıkarak herhangi bir konuyu canlandığı bir eğitim yöntemidir. Bu süreçte, oyunun özellikleri kullanılır ve drama eğitmeni liderliğinde, amaç ve grup yapısına uygun bir mekânda yaratıcı drama çalışması gerçekleştirilir (Adıgüzel, 2006, s. 21).

Adıgüzel'in (2017) "Eğitimde Yaratıcı Drama" adlı kitabında yer verdiği yaratıcı drama yöntemine dair diğer tanımlamalara bakıldığında; Winifred Ward (1960) drama için; katılımcıların lider tarafından ele alınan konuda düşünmelerine, hissetmelerine ve katılım göstermelerine yönlendirildiklerinde karakterler, eylemler ve konuşmalar ortaya koymasını demektedir. Peter Slade (1954) dramayı oyun temelli ve dramatik durumların çocuğun bebekliğinden başladığını ve kendine özgü özelliklere sahip sanat formu olduğu şeklinde düşünmektedir. Bu anlayışı "çocuklara özgü drama" olarak adlandırmaktadır. Dorothy Heathcote (1984) yaratıcı drama için; öğrenmek, sahnesiz ve oyunda rol yapmadan doğaçlama bir şekilde yaşamındaki deneyimlerini genişletmek tanımını yapmıştır. Heathcote'a göre drama; motivasyon aracı, eğitsel amacı olan bir yöntem, bilgi edinme aracı, bir tür yaşam deneyimi ve oyuna dayalı olan grup etkinlikleridir. McCaslin (1990) yaratıcı dramanın bir kalıba sığdırılamayacağını ve tüm insanlar için gerekli tümel bir sanat dalı olduğunu söylemiştir. Norman'a (1981) göre yaratıcı drama, drama etkinliğinin somut bir şekilde hayata geçirilmesi ile soyut kavramların anlamlandırılması şeklindedir. Yaratıcı dramadaki çeşitli düşüncelerin yaşantı sonucunda ortaya çıktığını söylemiştir (Adıgüzel, 2017, s. 42-46).

Türkiye'de yaratıcı dramanın bahsedilmesinin öncülerinden sayılan Levent'e (1989, 1993, 1999) göre yaratıcı drama, bireyin her türlü fiilinde var olan bir bütündür. Bireyin insanlarla ve çevresiyle kurduğu iletişim yani yaşantıları dramatik durumu meydana getirmektedir. Türkiye'de yaratıcı dramanın diğer bir öncüsü olan San'a (1990, 1998) göre yaratıcı drama, tasarlanmış bir metin olmadan bireylerin kendi buluşları, özgün fikirleri ve düşünceleri, yaşam deneyimleri ve bilgilerine dayalı oluşan doğaçlama ve canlandırmalardır. Üstündağ'a (1994) göre yaratıcı drama, yaşamda var olabilecek durumların oyunun kuralları ile yaratıcılık gerektiren süreçlere dönüştürülmesidir. Okvuran'a (2000) göre ise yaratıcı drama kurgulamaya dayanmaktadır. Bu kurgu tamamen bir yapılandırmaya dayanmamakla birlikte sürekli değişim içerisinde olma ve

yeniden yapılanabilme özelliğindedir. Bireyler, sürekli bir durumun içerisinde bulunduklarından “öyleymiş gibi yapma” yaparak dramatik kurgu meydana getirmektedirler (Adıgüzel, 2017, s. 47-48).

Yaratıcı drama yöntemi, hayatımızda bir kere yaşadığımız ve bir daha tekrar etmeyecek olan anları ve durumları; ısınma, canlandırma, rahatlama ve değerlendirme adımlarıyla yeniden yaratır. Bu yöntem sayesinde, sadece bilişsel değil, duygusal ve fiziksel öğrenmeye de hitap edilir. Yeniden yaratılan anlar üzerine tartışma ve değerlendirme yapılarak, öğrenmenin tüm yönleriyle kavranması sağlanır (Okvuran, 2019, s. 186).

Yaratıcı drama sürecinde katılımcılara hazır bir metin verilmemektedir. Çünkü amaç, katılımcıların yaşantıları sonucu yaratıcı drama sürecinde doğaçlamalar ve yaratıcılıkları ile süreç içerisinde yer almalarını sağlamaktır. Atatürk kabinesinin Milli Eğitim Bakanı olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun söylemine baktığımızda: “Yazılı metne değil, içinde doğaçlama unsuru olan oyunlara önem veririm.” diyerek yaratıcı dramanın bir metne dayalı olmaması gerektiğini savunduğunu görmekteyiz. “Eğitimde kullanılan dramanın bir adı da yaratıcı dramadır. Çünkü, çocuğun etkince katıldığı doğaçlamalar sürecinde düş gücünü kullandığı görülür. Bir grup doğaçlaması olan oyun, grup yaratıcılığıyla ortaya çıkar. Tüm grupla yapılan bu etkinlikler, çocuğu yaratıcı insan yapar.” Doğaçlamaya dayalı olan yaratıcı drama yöntemi, bireylerdeki olumlu değişimleri gözle görülür şekilde fark etmemizi sağlamaktadır. Bireylerin tek bir alanla kalmayıp birçok alandan gelişmelerini sağlamaktadır (Morgül, 1999, s. 12, 15).

Yaratıcı drama sürecinde bireyleri bir kalıba koymak mümkün değildir çünkü her insan birbirinden farklı özellikler gösterebilir. Dolayısıyla süreçte farklılıklar meydana gelebilir çünkü birey sosyal bir varlıktır. Bu farklılıkların olabileceğini öğrencilerin anlaması doğal karşılaması çok önemlidir. Yaratıcı drama liderinin görevlerinden biri de bu farklılıkları fark ettirmektir ancak bu sayede bireyler arasında ortak noktalara ve farklılıklara saygılı bir süreç yürütülebilir. Yaratıcı dramada yeni yaşantılar edinme söz konusu olduğundan grup arkadaşlarıyla birlikte sosyalleşme ve toplumsallaşma söz konusudur. Bu sayede başka insanları olduğu gibi kabullenip, düşüncelerini dinleyip, duygu paylaşımı yapma süreci gerçekleşmektedir. Yani birey, toplumsallaşma olgusunun ilk adımını yaratıcı dramadaki ait olduğu grup sayesinde yaşayabilmektedir (Üstündağ, 2001, s. 7, 53).

Yaratıcı drama yönteminde belli bir kalıbın olmamasından dolayı drama liderlerinin uygulama esnasında planın dışında gelişmeler olmasına hazırlıklı olmasını gerektirmektedir.

Drama öğretmenleri ders verirken çeşitli faktörleri dikkate almalı ve gerekli olduğunda planlarını değiştirmelidir. Bazen öğrencilerden gelen girdiler planlanmamış olabilir ancak öğrenciler için öğrenme imkânı verebilir. Bu durumlarda drama öğretmenleri öğrencinin girdilerine tepki verebilmeli ve öğrenme ortamını öğrencinin öğrenmesini teşvik edecek şekilde yapılandırmalıdır. Doğaçlamayı öğrenmek, drama öğretmenlerinin öğrenci girdilerine daha iyi tepki vermelerine yardımcı olur ve dolayısıyla kişisel ve iş birliğine dayalı öğrenme yollarını etkinleştirir (Lehtonen, Kaasinen, Karjalainen, Toivanen, 2016, s. 561).

Yaratıcı dramanın genel olarak özellikleri şu şekildedir (Adıgüzel, 2017, s. 51-60):

- ✓ Bir grup etkinliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Grup, yaratıcı dramayı oluşturan önemli bir bileşendir.
- ✓ Katılımcı merkezlidir ve bu katılımcıların yaşamdaki deneyimlerine dayanmaktadır.
- ✓ Canlandırma merkezlidir. Doğaçlama ve rol oynama tekniğine bağlı olmakla birlikte “mış gibi yapmak” yani esasında kurgu bulunmaktadır.
- ✓ Yaratıcı drama için sonuç değil süreç önemlidir.
- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri bu alanı bilen, planlayan, uygulayabilen ve değerlendirebilen bir liderin ya da dramayı bilen ve derste bir yöntem olarak kullanabilecek öğretmen tarafından gerçekleştirilebilir.
- ✓ Yaratıcı drama çalışmaları herkese yöneliktir. Katılmak isteyen ve kurallar dahilinde katılım sağlayan herkesle gerçekleştirilebilir.
- ✓ Yaratıcı drama, eğitim ve tiyatrodan doğrudan yararlandığından disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Bu noktada yaratıcı drama ile tiyatro karıştırılmamalıdır. Yaratıcı dramada oyunculuk mesleğinin gerektirdiği beceriye sahip olma gibi bir zorunluluk söz konusu değildir. Yaratıcı drama tiyatro yapmak değildir fakat tiyatrodan beslenen bir alandır.
- ✓ Yaratıcı drama çalışmaları, drama çalışmalarına uygun olan her yerde yapılabilir.
- ✓ Yaratıcı drama, oyunların kurallarından ve genel özelliklerinden faydalanmaktadır.

- ✓ Yaratıcı dramanın belirli aşamaları bulunmaktadır ve birbirine bağlı şekilde yürütülmelidir. Isınma ve oyundan ibaret görülmemelidir mutlaka canlandırma ve değerlendirme süreçlerini de içermelidir.

2.1.2. Eğitici drama

Eğitici drama, herhangi bir konuyu aktarmak ve öğretmek için kullanılan bir öğretim yöntemidir. Oyun oluşturma yerine anlama amaçlanmaktadır (McCaslin, 2016, s. 11).

Eğitici drama ile yaratıcı dramanın ayrıştırılması noktasında bazı yazarlar hemfikirken bazı yazarlar ayrıştırılmasını doğru bulmamaktadır. Adıgüzel (2017, s. 49), eğitici drama ile yaratıcı dramanın ayrıştırılmasının bir anlamının olmadığını şu sözlerle ifade etmektedir:

Eğitimde drama veya yaratıcı drama alanlarının temel amaçları, bireydeki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış alanlarını geliştirmektir. Bu durum bile eğitimin geniş bir alanını kapsar ve yaşamda eğitimle ilgili olmayan, eğitici olmayan bir eylem ya da etkinliğin bulunmadığını gösterir. Özetle eğitici veya eğitsel olmayan bir dramadan söz edilemez, zira tüm drama yaşantıları eğitseldir, eğitimle ilgilidir. Bunların en başında yaratıcılık olmak üzere, kendini tanıma, iletişim becerilerini artırma, demokratik tutum ve davranış geliştirme, empati becerisini, dil ve sözel ifade becerilerini geliştirmek gelir.

Eğitimde kullanılan drama için “eğitimde yaratıcı drama” ifadesini tercih etmektedir. Yaratıcı drama ile eğitimde dramanın bir tür bileşiminden oluşmaktadır ve aynı amaçları ifade etmektedir. Adıgüzel’e göre yaratıcı drama eğitimde ve sanat eğitiminde başlı başına bir ders ve öğretim yöntemidir (Adıgüzel, 2017, s. 50).

Koç ve Dikici (2013) eğitici drama uygulaması için 4 önemli bileşenden söz etmiştir. Bu bileşenler; ısınma çalışmaları, oyun, yaşantı ve bilgi (tartışma) şeklindedir. Her drama çalışması belli bir amaç taşımalıdır. Bu amaçlar kazandırılırken derinlemesine planlanmış olmalı ve etkinlikler vasıtasıyla aktarılmalıdır. Eğitici dramada “Ne öğreteceğim?” sorusu önem taşımaktadır. Eğitici bu soru çerçevesinde, çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap eden etkinlikler yolu ile onların çevresindeki insanlarla ve kendileriyle iletişim kurmalarını sağlamalıdır (Koç ve Dikici, 2013).

2.1.3. Psikodrama

Drama türlerinden biri olan psikodrama, Moreno’nun eylem, yaratıcılık ve kendiliğindenlik kavramlarına dayanan görüşüdür. Psikodrama, grup psikoterapisidir

fakat bireysel olarak da uygulanabilmektedir. Önceki dönemlerde sadece psikoterapi uygulamalarıyla sınırlı iken günümüzde kliniklerde, eğitim kurum ve kuruluşlarında, evlilik danışmanlık merkezlerinde, endüstri alanında ve ıslahevlerinde de kullanılmaktadır. Psikodramada yaş sınırı bulunmamakla birlikte hem çocuk yaş gruplarına hem de yetişkin gruplara uygulanabilmektedir (Kaner, 1990, s. 457).

Psikodramanın öğeleri; sahne, başoyuncu, yönetici (terapist), yardımcı oyuncular, izleyiciler (gruptaki kişiler) şeklindedir. Psikodramanın aşamaları; ısınma, oyun ve paylaşım aşaması şeklinde ilerlemektedir (Açar ve Demiralp, 2022).

Psikodrama, çeşitli sorunları ele alarak çözümlemeyi sağlayan özel bir yöntemdir. Bir nevi yardım yoludur demek doğru olur çünkü sözel ve sözel olmayan iletişim biçimlerini bir araya getirerek bireyin bütünleşmesini sağlayan yardımcı bir araçtır. Psikodrama, insanlar arasındaki sorunların tespitinde, düzeltilmesinde ve olgunlaşmasında önemli etkilere sahiptir. Bireyin geçmişten gelen tutukluklarında, iç çatışmalarında psikodrama yöntemi kullanılarak bilinçaltı gün yüzüne çıkarılmaktadır. Çıkan o anları, duygu ve düşünceleri drama dökerek “şimdi ve burada” yeniden yaşatılmasıyla bireyde arıtıcı etki yaratılmaktadır (Saraç ve Duyan, 2021, s. 20).

2.1.4. Sosyodrama

Sosyadrama, insanlar arasındaki sorunların çözümünde uygulamaya dönük, bir grupta gerçekleştirilen öğrenme sürecini kapsamaktadır. Bireyler arası kavgalar, grup çatışmaları ve ilişkileri, şiddet, ırkçılık, toplumdaki cinsiyet farkı sorunu, yönetici-yönetilen ilişkisi gibi birçok konu sosyodrama sayesinde ele alınabilmektedir ve sorunların derinliğine inilebilmektedir. Sosyodrama sayesinde katılımcılar, yaşamdaki karakterleri, sorunları ve durumları daha kolay algılayabilmekle birlikte sorunların gerçekleştiği zamandaki gerçek ve duygusal faktörler üstüne farklı bir bakış açısı kazanarak problemlerin çözümünde daha yapıcı ve çözücü yollar geliştirmektedirler. Sosyodrama, gerilmeleri ve grup içerisinde oluşan problemleri en aza indirmeyi ve iletişimi etkili kılmayı amaçlayan bir drama türüdür (Becerikli, 2006, s. 115).

Sosyodramanın temel unsurları; grup, drama lideri, baş oyuncu, yardımcı egolar ve sahnedir. Sosyodramanın uygulama aşamaları ise; ısınma, oyun ve paylaşma şeklinde yürütülmektedir. Sosyodrama, toplumsal konuları barındırdığı gibi eğitimi de içerisinde barındırmaktadır ve eğitim uygulamalarında da yeri vardır. Okullarda sosyodramatik

etkinlikler uygulanarak öğrencilerin kendilerine ve arkadaşlarına karşı farklı bakış açıları elde etmelerine, empati becerilerinin gelişimine, iletişim ve etkileşimlerinin gelişmesine olanak sağlanabilmektedir (Açar ve Demiralp, 2022, s. 104-108).

2.1.1.1. Yaratıcı dramının içerisinde barındırdığı kelimeler

Yaratıcılık: Yaratıcı drama, yaratıcılığı geliştirmeyi ve bireyleri yaratıcı düşünmeye teşvik etmeyi amaçlayan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcılık kavramı, yaratıcı drama ile örtüşen bir kavramdır. Yaratıcılık, daha önce kurulmamış ilişkiler arasında bağlantılar kurarak yeni fikirler, deneyimler ve ürünler oluşturabilme yeteneğidir. Yaratıcılık sadece okulda değil, çocukların oyun oynayarak deneyim kazandıkları her yerde ortaya çıkabilir. Yaratıcı drama, çocukların hayal gücünü ve yaratıcılık yeteneğini geliştirerek onların hayatlarındaki her alanda daha yaratıcı, yenilikçi ve farklı bakış açılarına sahip bireyler olmalarına olanak sağlar. Yaratıcılık kavramı yaratıcı drama yöntemi ile benzer bir şekilde, sonuçtan ziyade süreç üzerinde odaklanan bir kavramdır. Yaratıcılık; araştırma, sorgulama, keşfetme ve merak etme isteği ile beslenen bir kavramdır. Bu nedenle, yaratıcılık sadece okulda değil günlük yaşamın her alanında varlığını gösterebilir (Adıgüzel, 2017, s. 11, 12).

Empati: Empati kavramı “... karşısındakinin söylediklerini anlamak; karşısındakinin hissettiklerini hissetmek ve bunları birbirine iletmektir” (Üstündağ, 2001, s. 48). Empati becerisiyle birlikte birçok değerın aktarımı da gerçekleşir. Bu yöntemde, katılımcılar bir başkasının rolüne girerek anlayış ve duyarlılıklarını geliştirirler. Yaratıcı drama, insanlar arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunarak, empati ve saygı gibi değerleri öğrenmeyi teşvik eder (Okvuran, 2019, s. 189). Yaratıcı drama yöntemi, bireylerin daha sağlıklı bir iletişim kurabilmelerine olanak tanıyarak, empatik bir tutum sergilemelerini sağlar. Empati becerisi insanlar arası ilişkilerde önemli rol oynayan bir beceridir fakat geliştirilmesi ve öğretilmesi zor bir beceridir. Yaratıcı drama, katılımcılara empati becerisi kazandırmak için etkili bir yöntemdir. Katılımcılar, kendileriyle ve diğerleriyle empati kurarak, farklı bakış açılarını anlamak ve başkalarının duygularını hissetmek için fırsatlar yaratırlar. Bu nedenle, yaratıcı drama süreçleri, empatik davranışların geliştirilmesi için önemli bir ortam sağlar. Ancak empati becerisinin geliştirilmesi sürekli bir çaba gerektirir ve yaşamda edindikleri deneyimlerle birlikte daha da gelişebilir (Adıgüzel, 2017, s. 17).

İletişim: “Dil, iletişim kurabilmek, diğer insanların dikkatini çekebilmek, ihtiyaç ve dileklerini ifade edebilmek için zorunlu bir araçtır” (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 12). Doğal bir süreç olan dil öğrenimi, yaşamımız boyunca devam eder ve çevremizdeki insanlarla etkileşim kurmak için kendimize özgü bir dil kullanmamızı sağlar. Ancak, dilin işlevi sadece iletişim kurmakla sınırlı değildir. Dil, çocukların bilişsel ve kavrama becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunur (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 13). “Eğitimde drama bir grup etkinliğidir. İletişim esasına dayanır. Grup üyeleriyle kendisiyle ve diğer üyelerle birbirine dokunarak kurulan güven ortamında doğaçlamalar yoluyla gelişen bir yaratma süreci yaşanır. Dramanın hedefi, çocuğa bu süreci yaşatmaktır” (Morgül, 1999, s. 12).

Hayatımız ister istemez sürekli bir iletişim halinde geçmektedir. İletişim, istekten ziyade bir ihtiyaç ve zorunluluktur. Günlük hayatımızda örneğin; markette alışveriş yaparken satıcı ve karşılaştığımız insanlarla, ailemiz ve arkadaşlarımızla, ortak alanlardaki insanlarla iletişimimiz söz konusudur. Diyebiliriz ki iletişim ve etkileşim, kişiler arası süreçlerin temel bir parçasıdır (Uşaklı, 2007, s. 31). Yaratıcı dramının aşamalarını düşündüğümüzde, bireylere iletişim becerisi kazandırma konusunda yaratıcı drama yönteminin etkisi olumlu yönde olabilmektedir çünkü birey, ısınma-hazırlık aşamasında kendinin ve grubun farkına varır. Bu sayede çekingen tavırlarını üstünden atar ve kendini daha rahat bir şekilde ifade eder. Bu durum bireyin iletişim becerisini geliştirmesini sağlamaktadır.

Oyun: Yaratıcı dramada belli kuralların bulunması şartıyla oyunun varlığı yer almaktadır; zira kurallara uyulmayan ya da uyumsuzlukların olduğu bir oyunun varlığından söz edilemez (Üstündağ, 2001, s. 30-31). Oyun kavramı, yaşamın her alanında yer almaktadır. Çocuklar 3-4 yaştan itibaren oyunlarla kendilerini göstermeye ve ifade etmeye başlamaktadırlar. Her yaş grubu için bir motivasyon kaynağı olmaktadır. Eğitimdeki yerine baktığımızda okullarda, öğretim aracı olarak ve sınıf yönetiminde etkisi oldukça fazladır. Çocuk, ödül veya takdirden ziyade oyunun içinde yer almayla ilgilenmektedir (Uşaklı, 2007, s. 16, 18). Belli dönemlerde farklı anlamlarda kullanılan oyun, çocuğun dünyasının temelini oluşturmaktadır. Bakıldığında oyun, insan yaşamının tüm dönemlerini içermektedir. Çocukluk oyunları, çocukların yetişmesini ve ileriye dönük yaşama hazırlanmasını sağlamaktadır. Oyun sayesinde çocuk; çevresiyle ilişkisini iletir, mantık ve kalbi arasında bir denge sağlamayı öğrenir, duygularını ifade etmeyi

öğrenir ve dinlenip eğlenme imkânı bulmaktadır. Drama sayesinde çocukları tanıma fırsatı bulmaktayız. Çünkü çocuk oyun sırasında; kendisini ifade eder, deneyimlerini ve yaşantılarını hayata geçirir, gördüklerini, bildiklerini yansıtır, canlandırma yaparken kendisini ve diğer bireyleri farklı açıdan görür, hayal ve yorumlama gücünü kullanır, duygularını ve düşüncelerini harekete geçirir, sosyal iletişim becerisini güçlendirir ve bu sayede daha özgüvenli birey olarak kendilerini ifade ederler. Tüm bunlar sonucunda, dramanın çocuğa sağladığı kendini rahatça ifade etme imkânı ile çocuğu tanıma fırsatı bulmaktayız. Bu anlamda oyun tekniği, yaratıcı drama yöntemine uygun ve eğitim-öğretim sürecinde rahatlıkla kullanılabilir bir teknik olabilmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus ise öğrencinin, yaratıcı drama sürecini sadece bir oyun olarak görmesini engellemektir (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 28-30).

2.1.1.2. Yaratıcı dramanın öğeleri

Yaratıcı dramanın öğeleri karşımıza; drama lideri, drama grubu, katılımcı, mekân ve etkinlik konusu olarak çıkmaktadır (Adıgüzel, 2017).

Drama lideri: Lider ilk olarak sabırlı olmayı, grup içerisinde uyumu sağlayabilmeyi ve kontrol altında tutabilmeyi bilmelidir. Gruptan gelen sorulara direkt olarak cevap vermemeli, onları düşündürücü sorularla cevaba götürmelidir. Grup içerisinde ayrımcılık yapmayarak herkese eşit mesafede olmalıdır. Eleştirilere olumsuz yorum yapmamalı, grubun diğer üyelerinin cevaplarını da alarak ilerlemelidir. Süreçte öğretmenin rolü varsa kendi rolüne hazırlanması çok önemlidir. Başlangıçta rolü üstlenmelidir ve ilk olarak örnek olmalıdır. Çocuklar bu sayede cesaretlenmektedirler. Sağlıklı bir drama dersinin planlaması için en önemli nokta öğretmenin gireceği roller olmaktadır (Morgül, 1999, s. 19, 188). “İçtenlik, dürüstlük, empati kurabilme, sabırlı olma ve sorumluluk sahibi olma gibi özelliklerin hem öğretmenler hem de drama yaptıracak kimselerde bulunması gereken ortak özellikler arasında olduğu söylenebilir” (Uşaklı, 2007, s. 25-26).

Drama liderinin dikkat etmesi gereken hususlar Gönen ve Dalkılıç’a (1999, s. 73, 74) göre şu şekildedir:

- ✓ Seçilen materyal çocuğun ilgi, beceri, yaş ve ihtiyaçlarına uygun nitelikte olmalıdır.
- ✓ Etkinlik sürecinde çocuğa çok fazla ne yapacağı konusunda yönlendirmeler yapmamaya özen gösterilmelidir.

- ✓ Çocuğa yapabileceği düzeyde sorumluluklar verilmelidir.
- ✓ Çocuklara kendilerini ifade etmeleri için imkân sunulmalıdır.
- ✓ Öğrenme sürecinde çevresiyle etkileşimde olması sağlanmalıdır.
- ✓ Çocuğa direkt olarak sorularının cevaplarını vermek yerine cevabı bulmaları sağlanmalıdır.

Drama grubu: Bu öge sınıf mevcuduna bağılı olarak uygulanabilirliği sınırlayan unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, sınıfın kalabalık olması yaratıcı drama uygulamasının tamamen engellenmesi anlamına gelmez. Öğretmenler, sınıftaki öğrencileri küçük gruplara ayırarak drama çalışmalarını daha verimli hale getirebilirler. Sınıftaki öğrenciler genellikle 4-6 kişilik gruplara ayrılarak çalışma yaptıklarından sınıf mevcudu 25'ten büyükse bu yöntemin uygulanmaması önerilmektedir. Konu veya materyale bağılı olarak farklı yaş gruplarına uygun biçimde uygulanabilir. Örneğin, ana sınıfındaki öğrencilere oyunlarla drama çalışmaları yapılabilirken, ortaokul ve lise öğrencileriyle daha ciddi konulara yönelik drama çalışmaları yapılabilir. Yaratıcı drama yöntemi, okul öncesi çocuklarından başlayarak yetişkinlere kadar her yaş grubundaki kişilere uygulanabilecek bir yöntemdir (Selvi, 1999).

Katılımcı: Bu ögenin yapısına bakıldığında; katılımcıların, drama sürecine etkin ve gönüllü bir şekilde katılması önemlidir. Drama çalışmalarının “gönüllülük” esasına dayanmasından dolayı uygulanan etkinliklerin hiçbirinde katılımcılar zorlanmamalıdır. Bu noktada önemli olan drama etkinliklerini katılımcıların gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlamak ve bazı durumlarda planda esneklik sağlayabilmektir. Drama etkinliklerine katılmak istemeyenlere hiçbir şekilde zorlama yapmayarak zaman verilmelidir. “Drama, bir grup etkinliğidir, katılımı gönüllülük aranır. Dramaya katılmak isteyen her öğrenci ile drama çalışmaları yürütülebilir. Grubu öğrenciler oluşturur. Drama, bu öğrencilerin yaşantı ve bakış açılarına göre yapılandırılır. Drama dersi, her açıdan öğrencileri merkeze alır” (MEB, 2012).

Mekân: Yaratıcı drama yönteminin diğeri bir ögesi olan mekânda, katılan grubun özelliklerine göre gerekli temel şartların bulunması gerekmektedir. Bu şartların sağlanması halinde neredeyse her mekânda yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Mesela çocuk yaş grubuyla yapılacak bir etkinlikte; güvenli ortamın sağlanması, dikkatlerini dağıtacak unsurların ortadan kaldırılması ve rahat bir ortamın bulunmasıyla her yerde drama etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Okullarda, drama etkinlikleri için

sınıflarda ideal şartlar sağlandığı gibi müzeler, galeriler, parklar, gezi alanları ve fabrikalar gibi birçok farklı mekanlarda da gerçekleştirilebilmektedir. Yaratıcı drama etkinliklerinde aktarılabilecek konu için de mekân değişikliklerine gidilebilir. Örneğin, tarihi konuların müzelerde daha iyi özümseleneceği düşünülüyorsa konuya özel mekân seçimi yapılabilir (Tuzcuoğlu ve Adıgüzel, 2021, s. 121). Seçilen mekânın içerisindeki araç ve gereçler etkinliğin yapısına göre etkinlik sürecine sonradan da dahil edilebilir. Materyallerin bulunması şart değildir fakat yerinde kullanıldığında faydaları bulunmaktadır ve her türlü materyal drama uygulamaları için uygundur. Genel olarak bakıldığında yaratıcı drama etkinliklerinde en sık kullanılan araç teyp, ses bandı ya da müzik ileten diğer araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Resim, fotoğraf, poster, yaratıcı drama lideri tarafından hazırlanmış öğretim yaprakları, yazı ve gösterim tahtası gibi görsel araçlar, karton, resim kâğıdı, kukla, renkli kalem, boya, oyuncaklar, kitap, dergi, gazete, afiş, broşür, gazete ve dergilerden kesilmiş haber yazıları ve görselleri, slayt ya da tepegöz projektörü gibi aygıtlar etkinliklerde kullanılan materyallerden bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Üstündağ, 1998, s. 33). Yaratıcı drama etkinliklerinde kullanılan, mekânın içerisinde tamamlayıcı unsurlar olarak karşımıza çıkan materyallere günümüz teknolojisinin getirisi olan akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar da eklenerek birçok içerik etkinliklerin içerisine dahil olmuştur.

Konu: Yaratıcı drama yönteminin son ögesi olarak ele alınan konu; işlenecek içeriğin, duygu ve imgelerin bütünüdür. Ele alınacak bu konu; herhangi bir olay, eğitim ünitesi, haber, anı, resim, görsel, davranış ya da soyut bir kavram olabilir. Yaratıcı drama etkinlikleri, sanat eğitimi ve eğitim bilimlerinin tüm dallarından faydalanmaktadır. Fotoğraf, müzik, heykel, şiir, öykü gibi unsurların eğitime etkisi, psikoloji, sosyoloji, demokratik tutum ve davranışlar gibi sayabileceğimiz pek çok alandan ele alınacak konu bulunmaktadır. Ele alınacak konunun seçiminde dikkat edilmesi gereken husus ise belirlenen amaç ve bu amaca yönelik geliştirilen kazanımlardır. “Katılanlara ne kazandırılmak isteniyor?” sorusu konunun belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu noktada amaçların önceden tespit edilmesi, konu seçiminde yaşanan zorluğu önleyecektir. Belirlenecek olan konu katılımcıların yani grubun seviyesine ve yapısına uygun nitelikte olmalıdır. Katılımcıların katılmak istemediği ya da hazır olmadıkları konunun seçilmemesi hususunda özenli olunmalıdır. Bu sayede drama çalışmaları daha verimli ilerleyecektir. Konu seçiminde özel hayata, yerel ve evrensel değerlere ters düşen durumların olmamasına özen gösterilmelidir. Yaşanılan bölgenin, kentin, yörenin; tarihi,

toplumsal etik sorunları ve günlük yaşantıları hakkında çeşitli durumlar konu olabilir. Tarihsel süreçler, çağdaş gelişmeler, farklı sanat ve kültür anlayışları gibi konular da yaratıcı dramının konusu olabilir. Yaratıcı dramının konu alanı çok geniş olduğundan tümünü saymak mümkün değildir. Özetle; değerler, insan hakları, aile, demokratik tutum ve davranışlar, çocukluk, ergenlik, yaşlılık, açlık, arkadaşlık ilişkileri gibi pek çok yaşantı yaratıcı dramının işlenecek bir malzemesi olarak değerlendirilebilir (Adıgüzel, 2017, s. 93-94).

Yaratıcı Drama Uygulama Aşamaları

Yaratıcı drama yönteminin uygulama aşamalarını Karadağ ve Çalışkan (2005) dört aşamada ele alırken Adıgüzel (2017), üç aşama olarak ele alıp rahatlama aşamasını basamaklar arasına almamıştır. Bu çalışmadaki yaratıcı drama uygulamaları Karadağ ve Çalışkan'ın ele alış biçimiyle dört aşamada planlanmıştır. Bu aşamalar; hazırlık-ısınma çalışmaları aşaması, canlandırma (oyun) aşaması, rahatlama aşaması ve değerlendirme aşaması şeklindedir.

Karadağ ve Çalışkan (2005) tarafından önerilen dört basamaklı drama yöntemi uygulama aşamaları şu şekildedir (Akt. Çelikkaya, 2014, s. 454):

Hazırlık-Isınma Çalışmaları Aşaması: Bu aşamada öğrencilerin enerjilerini yükseltmek ve konsantrasyonlarını artırmak için basit egzersizler yapılır. Bu egzersizlerin amacı, öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini ve dramaya hazır hale gelmelerini sağlamaktır.

Canlandırma (Oyunlar) Aşaması: Bu aşamada öğrenciler, önceden belirlenmiş bir senaryo veya konu etrafında oyunlar oynarlar. Bu oyunlar, öğrencilerin hayal güçlerini kullanmalarını ve farklı karakterleri canlandırmalarını sağlar. Bu aşama ayrıca öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Rahatlama Aşaması: Bu aşamada öğrencilerin gerilimini azaltmak ve rahatlamak için çeşitli teknikler kullanılır. Bu teknikler, öğrencilerin stresli veya yoğun duygusal durumlardan çıkmalarına yardımcı olur.

Değerlendirme Aşaması: Bu aşamada öğrencilerin drama çalışmasının sonucunu ve öğrendiklerini tartışmaları için zaman ayrılır. Bu aşamada öğretmen, öğrencilerin drama sırasında öğrendikleri konuları ve deneyimleri gözden geçirir ve bu deneyimlerin nasıl

kullanılabileceği hakkında öğrencileri yönlendirir. Bu aşama ayrıca öğrencilerin drama çalışması sırasında gösterdikleri performansı da değerlendirmek için kullanılabilir.

Yaratıcı Drama Etkinliklerinde Kullanılan Teknikler

Drama çalışmaları veya diğer derslerde drama yöntemleri kullanılarak işlenen konular, birçok önemli öğeyi içermektedir. Bunlar arasında konunun doğru bir şekilde seçilmesi, bir grup oluşturulması, liderin etkin bir rol oynaması, uygun mekân seçimi ve doğru yöntem ve tekniklerin kullanılması yer almaktadır (Adıgüzel, 2006, s. 32). Yaratıcı drama yönteminin içinde barındırdığı çokça teknik bulunmaktadır. Bu kısımda sadece, çalışma için planlanan yaratıcı drama etkinliklerindeki tekniklerden bahsedilmiştir. Planlanan yaratıcı drama etkinliklerindeki teknikler; rol oynama, doğaçlama, pandomim, rol kartları, zihinde canlandırma, bilinç koridoru ve buzdağıdır.

Rol oynama tekniği: Bu teknik bireylerin yaşantılarının gösterimi için uygun bir tekniktir. Rol oynama sayesinde ilgi çekicilik, farklı görüş açılarının belirtilme düzeyi, empati kurma becerisi artmaktadır. Öğrencinin her alanına (duyuşsal, psikomotor ve bilişsel) hitap ederek konunun aktarımında bütünsellik sağlanmaktadır. Hata yapmaya izin verildiği için birey, risk almaktan çekinmeyerek cesaret kazanmaktadır. Rol oynamada plansız bir şekilde öğrencilere sadece rolleri dağıtmak yanlış olacaktır. Bu noktada öğrencilere özgürlük tanınmalıdır, kendi isimlerinden ziyade kurmaca isimler kullanılmalıdır. Rol oynama ile bu sayede bireylerin yaratıcılıklarını ve yaşantılarını görebiliriz (Uşaklı, 2007, s. 19-21). Rol oynama tekniğinde konuşmalar ezber yapılmaz ve hareketlerin belli bir kalıbı bulunmaz. Sergilenen davranışlar, çocuğun gerçek yaşantısı olabileceği gibi hayal dünyasının yansıması da olabilmektedir (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 55).

Doğaçlama: Doğaçlamada konular daha önceden verilmiştir ya da doğaçlama esnasında belirlenmiş olabilir. Burada amaç, dilediği gibi hareket etme, grupla birlikte hareket etme, sorumluluk alma ve sorunları çözme gibi görevleri yerine getirebilmesidir (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 50). “Doğaçlama, bir yazılı metni değil zihinde canlananı oynama demektir. Kesinleşmiş evreleri olmayan özgün bir süreçtir” (Üstündağ, 2001, s. 31).

Morgül (1999, s. 22) ise doğaçlamayı şu şekilde tanımlamaktadır:

Bu sırada grup enerjisinin açığa çıktığı, öneri bombardımanı olarak da nitelenen beyin fırtınasının yaşandığı, grup dayanışmasının doruğa çıktığı, ilginç buluşların

yapıldığı, yaratıcılığın doruğa çıktığı anlar net olarak görülür. Drama liderinin görevi ve yaratıcı dramının asıl hedefi de çocuklara bu 10-15 dakikalık anı yaşatmaktır.

Pandomim: Pandomim bir konuyu sadece vücut hareketleriyle anlatma tekniğidir. Sözsüz oyun diyebiliriz. Çünkü esas olan söylemlerle değil hareketlerle ifade edilmektedir. Uygulanabilirliğine bakıldığında rahatlıkla uygulanabilir ve tüm sınıfı aktif kılacak bir yapıya sahiptir. Günlük konular ele alınmalıdır. Bu konuları öğrenci, kendisine has bir biçimde, hayal güçlerine göre yorumlar ve hareketlerine yansıtırlar. Günlük konular yanında; tekerlemeler, halk öyküleri gibi türleri ifade etmeleri de iletişim becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Gönen ve Dalkılıç, 1999, s. 54).

Rol kartları tekniği: Bu teknikte katılımcılar için, gerçekleştirilecek rollere ait detaylı bilgiler içeren kartlar bulunmaktadır. Önemli noktalardan biri kartlardaki ortak rollerin diğer kartlarda da aynı olmasıdır. Bu teknikte, doğaçlama becerisi ön plana çıkmaktadır (Erdem, 2021, s. 91).

Zihinde canlandırma tekniği: Bu teknik öğrencilerin hayal gücünü kullanarak belirli bir durumu veya nesneyi zihinlerinde canlandırmalarına, öğrencilerin konsantrasyonlarını artırarak rahatlatma çalışmalarında veya önceki bir etkinliğin aşamalarını anlamalarında yardımcı olabilir. Öğrencilere somut nesneleri veya durumları hayal etmeleri için bir süre verilir ve sonra gözlerini kapatarak zihinlerinde canlandırmaları istenir. Bu, öğrencilerin istenilen duruma odaklanmalarını ve daha iyi anlamalarını sağlar. (Çelikkaya, 2014, s. 460).

Bilinç koridoru tekniği: Bilinç koridoru tekniğinde katılımcılar, karşılıklı bir şekilde yan yana olacak şekilde iki grup halinde dururlar. Bu sayede ortalarında boşluk oluşturarak bir koridor meydana getirirler. Katılımcılardan biri hayatında yaşadığı bir kararsızlık için koridorun içinden yavaşça yürümeye başlar. Bu esnada koridoru oluşturan katılımcılar, duygu ve düşüncelerini iletirler. Burada koridoru oluşturan kişiler bir nevi ikilemde kalan katılımcının iç sesi olmaktadır. Bu sürecin sonunda katılımcının, kararsız kaldığı konuda karar vermesine yardımcı olunmaktadır. Farklı düşünce ve fikirler sayesinde farklı çözüm yolları ve bakış açıları da sağlamaktadır (Erdem, 2021, s. 91).

Buzdağı tekniği: Buzdağı tekniğinde yaratıcı drama etkinliğinde ele alınacak probleme ilişkin bir metin, tahta ya da büyük bir kâğıdın üstüne çizilen buzdağı üstünde tartışılmaktadır. Bu metin; şiir, gazete haberi, hikâye, masal, tiyatro metni gibi türlerden

seçilebilir. Buzdağının çizilmesindeki amaç, görünen nedenler ve görünmeyen nedenler buzdağına yazılarak metnin detaylı analizini yapabilmektir. Örneğin, şiirde evden kaçan bir çocuğun problemi konu ediliyorsa çocuğun evden kaçmasındaki görünen ve görünenin altında yatan nedenler buzdağı tekniği ile analiz edilerek somutlaştırılabilir. Buzdağı tekniğinin özellikle, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde etkili olduğu söylenebilir (Vural ve Somers, 2012, s. 37).

Yaratıcı Dramanın Faydaları, Hedefleri ve Sınırlı Yönleri

Drama yöntemi öğrenme sürecinde birçok fayda sağlar; örneğin empati yeteneğini geliştirir, özgüveni artırır, sorumluluk duygusu kazandırır ve öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlar. Ayrıca anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır, kendini ifade etme becerisini geliştirir, sanatsal becerileri destekler ve iletişimi daha sağlıklı bir şekilde kurmaya yardımcı olur. Drama yöntemi aynı zamanda öğretmenlerin öğrencilerini çeşitli yönlerden tanıma fırsatı verir ve duyguların farkına varılmasına ve ifade edilmesine yardımcı olur. Ayrıca, problem çözme yeteneğinin geliştirilmesine ve sosyal farkındalığın artmasına da yardımcı olur. Bununla birlikte çeşitli karakterler ve davranışlar aracılığıyla değerlerin ve duyguların keşfedilmesine olanak tanır ve utangaç veya içe dönük öğrencilerin bile duygu ve düşüncelerini açıklama imkânı bulmasını sağlar (Çelikkaya, 2014, s. 451). “Sınıfta yaratıcı drama, farklı düşünme becerilerini, yaratıcılığı, bilişsel düşünme becerilerini geliştirmeye ve sözlü ve yazılı iletişim becerilerinin gelişimini teşvik etmeye yardımcı olabilir” (Annarella, 1992, s. 4).

Kırkar ve Yılmaz (2008, s. 9) yaratıcı dramanın faydalarına yönelik şöyle demiştir:

Yaratıcı drama yöntemi; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış hedeflerini aynı anda kapsama özelliğiyle, öğrencilerin farklı özelliklerine, yeteneklerine hitap eden etkinlikleriyle birçok öğrenme türünü de (yaşantılara dayalı öğrenme, hareket yolu ile öğrenme, aktif öğrenme, etkileşim yolu ile öğrenme, işbirliği kurarak öğrenme, keşfederek öğrenme, tartışarak öğrenme, duygusal öğrenme, sosyal öğrenme, kavram öğrenme vb.) kucaklar.

Duyuşsal, bilişsel ve psikomotor alanlarına bütünleşmiş bir şekilde karşımıza çıkan yaratıcı drama yöntemi, öğrenme-öğretme sürecinde duyu organları ve duyuları ile ilişkilendirilebilir. Birey, farkında olmadan duyularını eğitme ve yönetme sürecindedir. Yaratıcı drama sürecinde öğrenci, kendi eylemleriyle öğrenirken bir yandan da duyu organlarını harekete geçirerek akılda kalır yaşantılar kazanmaktadır. Yaratıcı dramada yeni yaşantılar edinme söz konusu olduğundan grup arkadaşlarıyla birlikte sosyalleşme

ve toplumsallaşma söz konusudur. Bu sayede başka insanları olduğu gibi kabullenip, düşüncelerini dinleyip, duygu paylaşımı yapma süreci gerçekleşmektedir. Yani birey, toplumsallaşma olgusunun ilk adımını yaratıcı dramadaki ait olduğu grup sayesinde yaşayabilmektedir (Üstündağ, 2001, s. 25, 26, 53).

Drama etkinlikleri, kişinin somut yaşantılarıyla evrensel, toplumsal, etik ve soyut kavramları anlamlandırmasına olanak tanır. Bu süreçte, gerçek dünya ile kurgusal dünya arasında gidip gelerek sorunları irdeleme ve çözme fırsatı bulunur. Bireylerin öğrenmeleri, yaşantılara dayalı olarak gerçekleşir ve tüm duyuların kullanıldığı bir deneyimdir. Bu sayede, öğrenilenler yaşamın geneline yayılır ve kalıcı davranışlar oluşur. İçselleştirilen davranışların geliştirilmesi ile yaratıcı drama disiplini ve yönteminin temel işlevleri arasında doğrudan bir ilişki kurar. Drama teknikleri, özellikle daha etkin kullanıldığı öğrenme ortamlarında, öğrencilerin sonuçlara daha etkin bir şekilde ulaşmalarına yardımcı olabilir. Örneğin, Sosyal Bilgiler derslerinin konularının yaratıcı drama yöntemiyle işlenmesi, öğrencilerin somut yaşantılara dayalı öğrenme deneyimleri yaşamalarına olanak tanıyabilir (Adıgüzel, 2006, s. 35).

Yaratıcı dramanın faydalarından biri de bireylerin dil becerisini geliştirmesidir. Drama sürecinde birey; dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmayı bir arada kullanabilmektedir. Yaratıcı drama ortamı, dil öğretimi ve gelişimi açısından en uygun ortamdır. Dramanın yapısı ve ortamı itibari ile birey kendini özgür hisseder ve konuşurken kendini özgürce ifade edebilmektedir (Morgül, 1999, s. 38).

Drama öğretmenlerinin drama öğretiminde çocukların fikirlerine ve yaratıcı çözümlerine yer ve zaman ayırmayı ve yaratmayı amaçladıkları, hızlı karar verme kapasitesine, grup yönetimi becerilerine, eksikliklere karşı toleransa ve olumlu bir öğrenme atmosferi yaratma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. İyi yürütülen drama eğitimi, yaratıcı öğretimin, yaratıcılık için öğretimin ve yaratıcı öğrenmenin birbirleriyle yakın ilişki içinde olduğu etkileşimli ve sosyal öğrenme durumları için bir fırsat sunmalıdır (Dai, 2020, s. 74).

Buna göre yaratıcı dramanın genel hedefleri şöyle sıralanabilir (Üstündağ, 1998, s. 30):

- ✓ Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama
- ✓ Eleştirel düşünme yeteneği kazandırma
- ✓ Sosyal gelişim ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırma
- ✓ Kendine güven duyma ve karar verme becerileri kazanma
- ✓ Sözcük dağarcığını geliştirme yoluyla dil ve iletişim becerileri kazanma

- ✓ İmgelem gücünü, duygularını ve düşüncelerini geliştirme
- ✓ Başkalarını anlama ve hissetme becerisini geliştirme (Empati kurma)
- ✓ Farklı olay, olgu ve durumlarla ilgili deneyim kazanma
- ✓ Moral ve manevi değerlerin gelişmesine olanak sağlama
- ✓ Problem çözme ve karşılaşılan problemleri yeni bir bakış açısıyla inceleme
- ✓ Kazanılan, değiştirilen ya da düzeltilen davranışlar hakkında bireye bilgi verme
- ✓ Hoşlanılmayan durum, olay ya da olgularla nasıl başa çıkılacağını gösterme
- ✓ İçinde yaşanan dünyayı daha somut olarak görmeyi sağlama
- ✓ Soyut kavramları ya da yaşantıları somutlaştırma
- ✓ Bireyler arasındaki farklılıklara hoşgörüyle bakabilmeyi sağlama.

Öğretmenlerin, öğretim sürecinde kullandıkları yöntemlerin faydaları kadar sınırlılıklarını da bilmeleri son derece önemlidir. Yaratıcı drama yöntemi uygulamasında karşılaşılan sınırlılıklar Selvi'ye (1999, s. 305) göre şu şekildedir:

- ✓ Eğer sınıf mevcudu fazlaysa, drama gruplarının oluşturulması zorlaşabilir ve öğretmenin çok sayıda drama grubunu yönetmesi gerekebilir. Bu durum, öğretmenin her bir grubu yeterince yönetememesine ve uygulamanın verimli olmamasına neden olabilir.
- ✓ Yaratıcı drama uygulaması için uygun bir fiziksel mekânın bulunması zor olabilir. Okullarda uygun bir salonun bulunması mümkün olsa da salonun özellikleri uygulama için yeterli olmayabilir ve ek düzenlemeler gerekebilir.
- ✓ Yaratıcı drama yöntemi, öğretmenin katılımı ve tutumuna bağlı olarak etkilidir. Eğer öğretmen yöntemi benimsemiyor ya da doğru şekilde kullanmıyorsa, öğrenciler de yönteme karşı isteksiz olabilirler. Bu nedenle öğretmenlerin eğitimleri sırasında yaratıcı drama yöntemi hakkında yeterli bilgi ve beceri kazanmaları önemlidir.
- ✓ Her öğrenci farklı öğrenme stillerine sahiptir. Yaratıcı drama yöntemi, öğrencilerin işitsel, görsel ve kinestetik öğrenme stillerini kapsar. Ancak bazı öğrenciler için yöntem diğerlerine göre daha uygun olabilir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme stillerini tanıması ve yöntemi buna göre uyarlamaları gerekmektedir.

Sever, Yalçinkaya ve Mazmar (2009, s. 159) yaratıcı drama yönteminin bazı sınırlılıklarını şu şekilde belirtmiştir:

- ✓ Küçük gruplar ve yeterli zaman gerektirir.
- ✓ Bazı öğrenciler karakterleri veya olayları anlatmada zorlanabilirler.
- ✓ Bazı yetenekli öğrenciler diğerlerini gölgede bırakabilirler.
- ✓ Oyuncular rollerini oynarken aşırıya kaçabilirler.
- ✓ Çekingen ve konuşma becerileri eksik olan öğrenciler için uygun olmayabilir.
- ✓ Amaçlar açık bir şekilde belirtilmezse sadece oyuncular için yararlı olabilir.
- ✓ Eleştiriye açık bir ortam yaratılabilir.

2.1.1.3. Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi

Sosyal Bilgiler dersi, bireylerin kendilerini tanımlarına yardımcı olacak deneyimlere olanak sağlayarak güçlerini en iyi şekilde geliştirmeyi amaçlayan bir derstir. Bu ders, bağımsızlık, iş birliği ve kültürün, insan ilişkilerindeki düşünme, inanç ve davranışlar üzerindeki etkilerini anlamak için gerekli kavram ve genellemelerin oluşturulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olur. Sosyal Bilgiler dersi, bireylere toplumsal ve kültürel bilgi sağlamakla birlikte, toplumun işleyişine ve sorunlarına dair farkındalık oluşturarak, öğrencilerin sosyal ve siyasi dünyayı anlamalarına katkı sağlar. Ayrıca, öğrencilerin hayatlarındaki gerçek problemlere çözüm üretmeleri için de gerekli olan becerileri kazandırmada etkili bir rol oynar. Bu ders, öğrencilerin düşünme ve eleştirel analiz yapma yeteneklerini geliştirerek, daha donanımlı ve topluma katkı sağlayan bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olur. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, sadece davranışçı yaklaşımları değil aynı zamanda bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini de dikkate alan bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu program, öğrencilerin yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini ve sorun çözmesini destekleyen ve geliştiren bir yapılandırmayı benimsemektedir. Öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsendiği için etkinlik merkezli bir sosyal bilgiler öğretimi uygulanmakta ve bilgi ve beceri dengesi gözetilmektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreleriyle etkileşim kurmalarına olanak sağlamaktadır (Aykaç ve Adıgüzel, 2011, s. 298-299).

Sosyal Bilgiler dersini Kabapınar (2007, s. 2-3) şu şekilde tanımlamaktadır:

Sosyal bilgiler dersi insanı, toplumu ve bunlarla ilişkisi çerçevesinde çevreyi konu alanı olarak incelemektedir. Öğrencinin, insan-toplum ilişkileriyle ilgili bilgi ve deneyimlerini geliştirmesine olanak sağladığı gibi, bireyin kendisini, değerlerini ve düşüncelerini keşfedişini hazırlayan bir ders de olabilmelidir. Tüm bunlara ek

olarak, sosyal bilgiler dersleri ile ortaya çıkacak bireyselleşme ve toplumsallaşma, mevcut toplumsal düzeni sorgulamaksızın, itaat ederek benimseyen bir vatandaş kavramından çok, toplumsal değerleri eleştirebilen, eleştirel ve yaratıcı bir vatandaş öngörüsüne (projeksiyonuna) yöneliktir.

Öğrenci merkezli bu anlayış Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018) şu şekilde ifade edilmektedir:

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

Sosyal Bilgiler dersi Öğretim programı, öğrencilerin bilgiyi kendi yapılandırdığı, keşfettiği ve araştırma-inceleme stratejilerini kullandığı bir yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlanmıştır. Bu yaklaşımın bir gereği olarak, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri ve tüm duyuları harekete geçirmeleri amacıyla yaratıcı drama en etkili yöntemlerden biridir ve programda bu yönetime yer verilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama, öğrencilere somut yaşantılar oluşturarak dünyadaki olguları ve olayları bireysel anlamlarıyla değerlendirmelerine olanak sağlayarak, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirir. Öğrencilerin düşünme süreçlerini ve sosyal etkileşimlerindeki yeteneklerini izlemek için öğretmenlere fırsat sunar. Sosyal Bilgiler dersinin amacına uygun öğretilmesi, öğrencilerin yakın çevreleri ve toplumsal yaşama aktif olarak uyum sağlamalarını kolaylaştırarak, doğa, insanların özellikleri, toplumsal kurumlar ve işlevleri hakkında bilgi sahibi olmalarını ve olası toplumsal sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerini sağlar. Yaratıcı drama, bireysel farklılıkları ön planda tutarak eğitim ortamında özgüvenli bir şekilde ifade etme ve problem çözme becerilerini

geliştirmek için ideal bir yöntemdir. Yaratıcı drama, bütüncül bir estetik anlayış oluşturma yoluyla duyuşal, bilişsel ve devinimsel becerilerin kazandırılmasına katkı sağlar. Sınıf içinde, müzelerde, kütüphanelerde veya sergi alanlarında oyunlarla geliştirilen bir etkinlik olan yaratıcı drama, öğrencilerin aktif katılımı ile gerçekleşir. Canlandırmalar öğrencilerin yaşantılarından yola çıkılarak tasarlanır ve öğrencilerin problem çözme ve yaratıcılık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Aykaç ve Adıgüzel, 2011, s. 302-303).

Öğrenciler, diğer derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler derslerinde de aktif olduklarında etkinliklerden daha fazla tecrübe edinmektedirler. Bu bağlamda yaratıcı drama, uyum sürecinden sonra utangaç ve özgüveni düşük öğrencilere dahi rahatça duygu ve düşüncelerini paylaşma imkânı vermektedir. Derse karşı ilgi ve alakaları artmaktadır. Empati becerilerini üst düzeyde kullanma imkânı tanımaktadır. Kişinin olaylara daha farklı açılardan bakmasını sağlayarak anlama ve yaratıcılık becerilerini geliştirmektedir. Kişilerarası iletişimi kuvvetlendirmektedir.

Farklı yaşantıları tanıma, farklı rollere girerek farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanma, yaşamın çok yönlü algılanmasını ve araştırma isteğinin gelişimini sağlama, yaparak, yaşayarak öğrenme, öğrenilenlerin kalıcı olması drama çalışmaları sonucunda bireylerde olması beklenen kazanımlar arasında sayılabilir (Akyol, 2003, s. 4).

Yaratıcı drama etkinlikleri, öğrencilerin düşünsel becerilerini geliştirmek amacıyla kullanılan etkili bir yöntemdir. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin küçük gruplar halinde bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmaları, tartışmaları ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Senaryoların rol oynama yoluyla canlandırılması, öğrencilerin farklı davranış, yaklaşım ve anlayışlarını göstermelerini sağlayabilir. Farklı öğrencilerin farklı deneyimlere sahip olmaları, olayları farklı şekillerde algılamalarına neden olabilir. Bu nedenle, herkesin aynı oyunu üretmesi beklenmemeli ve farklı yeteneklere sahip öğrencilerin de dahil edilmesiyle birlikte, bir ünite için yaratıcı drama etkinlikleri planlanmalıdır (Sever vd., 2009, s. 160).

2.2. Değerler Öğretimi

“Değer, bir toplumda bulunan insanların çoğunluğu tarafından üzerinde uzlaşılan, benimsenen, paylaşılan ve yaşamı düzenleyen her türlü duygu, düşünce, davranış ve kurala değer adı verilmektedir” (Ekinici, 2018, s. 27). Değerler, insanlar veya toplumlar tarafından benimsenen ve toplumsal ihtiyaçları karşılamaya ve bireylerin yararına

olduğuna inanılan ölçütlerdir. Bu ölçütler, bireylerin bilincinde köklü bir inanç olarak yer edinir ve davranışlarına yön verir. Değerler evrensel olmasına rağmen, her birey ve grup, önceliklerine ve hiyerarşilerine göre farklı değerlere sahip olabilir. Değerler, insanların ve toplumların davranış ölçütlerine kaynaklık eden önemli faktörlerdir. Bu nedenle, bireylerin toplumun kabul ettiği değerleri benimsemesi ve içselleştirmesi, toplumsal huzur ve mutluluğun korunması için önemlidir (Akhan vd., 2020, s. 3).

Değerlerin aktarımı ilk olarak ailede başlamaktadır çünkü aile; ilk eğitimin verildiği, çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılayacak becerilerini öğrendiği, davranışlarını, alışkanlıklarını, duygularını, düşüncelerini, iyi ve kötünün ayrımını yapmayı öğrendiği, özgüven kazandığı, sorumluluk duygusunun geliştii ilk alandır. “Değerlerin öncelikli olarak öğretildiği, içselleştirildiği ve yaşam biçimi haline getirildiği yer aile ortamıdır. Anne ve baba çocuklarının nasıl olmalarını istiyorlarsa öncelikli olarak kendileri o şekilde olmalıdırlar.” bu hususta unutmamalıyız ki çocuklar, anne ve babalarının söylediklerinden ziyade yaptıklarını örnek almaktadırlar (Ekinci, 2018, s. 17, 21, 22).

İnsan hayatında büyük öneme sahip olan değerler arasında sevgi, saygı, dostluk, yardımlaşma, adalet, sorumluluk, doğruluk, nezaket ve cesaret gibi kavramlar yer almaktadır. Maslow'un (1996) ifade ettiği gibi, bu değerlerden yoksun olmak, insanlarda köksüzlük, boşluk, umutsuzluk ve inanılacak şeylerin eksikliği gibi hisler yaratabilir. Bu nedenle, kişilerin yaşamları boyunca öğrenmeye devam edecekleri ve içselleştirecekleri bu değerlerin, doğum öncesinden başlayarak eğitim sürecinin bir parçası haline gelmesi gerekmektedir. Değerler eğitimi, özellikle erken çocukluk döneminde başlayarak ailede ve toplumda devam etmekte ve okullar tarafından da desteklenmektedir. Okullar, bireyleri bir bütün olarak ele alarak, insanı insan yapan özellikleri kazandırmak için çaba göstermektedir (Memduhoğlu ve Yüce, 2020, s. 119).

Türkiye'nin yanı sıra pek çok ülkede, ulusal programlarda değerler yeni nesillere öğretmek amacıyla belirlenir ve bu değerlerin öğretiminde belirli disiplinlerin kullanılması planlanır. Ancak, değerlerin öğretilmesi için ayrı bir ders oluşturma gereksinimi duyulmamıştır. Bunun yerine, değer eğitimi yaşamın içinde karşılaşılan durumlarda diğer derslerle bütünleştirilerek gerçekleştirilmiştir. Mevcut öğretim programları da öğrenme alanlarının birden fazla akademik disiplini içerebileceğini ve diğer disiplinlerle ilişkilendirilebileceğini belirtir. Bu nedenle, değer eğitimi özel bir disiplin olarak ele alınmamalı ve diğer derslerle bütünleştirilerek öğretilmelidir. Bu

nedenle, öğrencilere değerlerin öğretilmesi için farklı disiplinlerin bir arada kullanıldığı bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir. Öğretmenlerin öğrencilerin günlük yaşamda karşılaşabilecekleri değerler hakkında farkındalık yaratması ve öğrenme alanlarında bu değerleri vurgulaması önemlidir. Böylece, öğrenciler farklı disiplinler arasındaki bağlantıları daha iyi anlayabilir ve değerlerin günlük yaşamlarına nasıl entegre edilebileceği konusunda daha bilinçli hale gelebilirler (Çelik ve Buluç, 2018, s. 69).

2.2.1. Sosyal Bilgiler dersinde değerler öğretimi

Sosyal Bilgiler dersi yapısal olarak insanların çevresiyle olan etkileşiminden beslenmektedir. Bu açıdan bakıldığında bireyin toplumsallaşmasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı bu amaç doğrultusunda farklı kültürleri, farklı inançları, farklı normları değerler ile bütünleştirmiş bir şekilde ele almaktadır. “Değerler, bir gruba, toplumu ya da bireyi tanımak, zaman içerisindeki değişimlerini takip etmek, tutum ve davranışlarının temellerini açıklamak için kullanılan en önemli unsurlardır” (Schwartz, 2012, s. 3).

Karacan (2018, s. 3) “Milli ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştürecek bireyler yetiştirmede katkısı son derece büyük olan Sosyal Bilgiler dersidir.” diyerek Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitimindeki öneminden bahsetmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, bireylere sosyal ve kültürel değerleri kazandırmada, toplumsal sorunları tanıtmada, problemlere çözüm aramada ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, soyut olması ve öğrenci-öğretmen etkileşimine açık olması nedeniyle, problem çözme ve eleştirel düşünme aktivitelerinin kullanılmasıyla drama yönteminin en uygun olduğu derslerden biridir. Özellikle değerler eğitimi ile ilgili konularda drama yöntemi kullanılarak sosyal bilgiler dersinin başarısı artırılabilir. Drama yöntemi, sosyal yaşamda karşılaşılan durumları ve olayları canlandırarak öğrencilerin daha iyi anlamalarını sağlar. Yaratıcı drama yöntemi, Sosyal Bilgilerde bulunan soyut kavramlar ve değerler gibi somut olmayan öğeleri somut ve gözlenebilir hale getirmek için etkili bir araçtır. Özellikle tarihi karakterlerin kullanımıyla verilecek değerler eğitimi için yaratıcı drama yöntemi en uygun seçeneklerden biridir. Bu yöntem, öğrencilerin derse aktif katılımını artırırken aynı zamanda onların eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur (Akhan vd., 2020).

Ülkemizde okullar, değerlerin anlamlandırma sürecini gerçekleştirirken ulusal programa bağlı kalmaktadır. Bu değerler bazı disiplinlerden faydalanarak öğretilmektedir. Değer öğretimi için okullarda ayrı bir ders bulunmamaktadır çünkü değer öğretimi bazı disiplinler aracılığı ile hayata geçirilmektedir. Bu anlamda öğrencinin yaşamında yer alan, her an karşılaşılabildiği ve yaşamına yansıtılabildiği unsurlar olarak görülen değerlerin, ayrı bir disiplin gibi alınmasından çok, yaşamda olduğu gibi, derslerle bütünleştirilerek ele alınması uygun görülmüştür (Demirhan, 2007, s. 122).

Sosyal Bilgiler dersinin yapısına baktığımızda disiplinler arası bir anlayışa sahip olduğunu görmekteyiz ve bu durum değer öğretimi açısından avantajlı olduğunu göstermektedir. 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen değerler bulunmaktadır. Programda değer ve beceriler kazanımlarla birebir ilişkilendirilmiştir. Programda bir öğrenme alanında birden fazla değer ve beceri olabilmektedir. Hatta vb. diyerek çerçeveyi öğretmenin daha da genişletmesine fırsat sunmaktadır (MEB, 2023).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında 18 adet değer bulunmaktadır. Bu değerler öğrenme alanları ve kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler ve öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilen değerler şu şekildedir (MEB, 2023):

1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

Tablo 2.1 4. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler

Öğrenme Alanları	Aktarılması Hedeflenen Değerler
Birey ve Toplum	Saygı, sorumluluk
Kültür ve Miras	Aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Çevreye duyarlılık

Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik, çevreye duyarlılık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk, tasarruf
Etkin Vatandaşlık	Sorumluluk, bağımsızlık
Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık, saygı

(MEB, 2023)

Tablo 2.1’de görüldüğü üzere 4. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde verilecek değerlerin sayısı 9 adettir. Ulusal ve evrensel değerlerin aktarılmasına yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı öğrencilere, evrensel değerleri kazandırarak, öğrencilerin çağımıza uyum sağlamalarını kolaylaştıracak önemli bir öğretim programıdır (Esemen, 2020, s. 91). Bir öğrenme alanında birden fazla değer aktarımı söz konusudur. Değerler öğrenme alanlarına dağılmış ve konunun uygunluğuna göre aynı değer aktarımının tekrarı söz konusudur.

Tablo 2.2 5. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler

Öğrenme Alanları	Aktarılması Hedeflenen Değerler
Birey ve Toplum	Bilimsellik, aile birliğine önem verme ve sorumluluk
Kültür ve Miras	Estetik, kültürel mirasa duyarlılık
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Çevreye duyarlılık, dayanışma
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Dürüstlük, çalışkanlık, bilim etiği
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk
Etkin Vatandaşlık	Özgürlük, bağımsızlık
Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık

(MEB, 2023)

Tablo 2.2’de görüldüğü üzere 5. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde verilecek değerlerin sayısı 12 adettir. 4. sınıf düzeyinde olduğu gibi 5. sınıf düzeyinde de ulusal ve evrensel değerlerin aktarımı söz konusudur. Program kazanımlarının evrensel değerlerle ilişkili olması ders kitaplarının ve ders içi etkinliklerinin de evrensel değerlerle ilişkili olmasını sağlayacaktır (Esemen, 2020, s. 91). Bu sayede öğrenci hem ulusal değerler ile yaşadığı çevreye hem de evrensel değerler ile yaşadığı çağa uyum sağlayabilecektir.

Tablo 2.3 6. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler

Öğrenme Alanları	Aktarılması Hedeflenen Değerler
Birey ve Toplum	Dayanışma, yardımseverlik
Kültür ve Miras	Kültürel mirasa duyarlılık
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık, vatanseverlik
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Doğal çevreye duyarlılık, vatanseverlik, sorumluluk
Etkin Vatandaşlık	Eşitlik
Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık

(MEB, 2023)

Tablo 2.3'te görüldüğü üzere 6. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde verilecek değerlerin sayısı 8 adettir. 4 ve 5. sınıf düzeyinde olduğu gibi 6.sınıf düzeyinde de ulusal ve evrensel değerlerin aktarımı söz konusudur.

Tablo 2.4 7. sınıf öğrenme alanları ve aktarılması hedeflenen değerler

Öğrenme Alanları	Aktarılması Hedeflenen Değerler
Birey ve Toplum	Özgürlük, sorumluluk
Kültür ve Miras	Kültürel mirasa duyarlılık, estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Özgürlük
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik, özgürlük
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Dayanışma, dürüstlük, çalışkanlık
Etkin Vatandaşlık	Barış
Küresel Bağlantılar	Barış, saygı

(MEB, 2023)

Tablo 2.4'te görüldüğü üzere 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde verilecek değerlerin sayısı 10 adettir. 4, 5 ve 6. sınıf düzeylerinde olduğu gibi 7. sınıf düzeyinde de ulusal ve evrensel değerlerin aktarımı söz konusudur. Öğretim programı içerisinde çocuğun düzeyine uygun değerlerin aktarımı söz konusudur. Örneğin Birey ve Toplum öğrenme alanında sorumluluk değeri ile özgürlük değeri birlikte aktarılmıştır. Değerler birbirine bağlı ve uyumlu bir şekilde aktarılmaktadır. Çocuğa ilk olarak sorumluluklarının neler

olduğu ve sorumluluk bilinci aktarıldıktan sonra özgürlük değeri aktarılmaktadır. Bu sayede sorumluluklarının ve özgürlük alanlarının farkında olacaktır.

Sosyal Bilgiler dersi, değerlerin öğretilmesi konusunda fazlaca olanak sunmaktadır çünkü; sınıf ortamında günlük yaşamdan, özgürlük, bağımsızlık, saygı, eşitlik, bireylere değer verme gibi değerleri aktarmaktadır. Tarih, anayasa, ülkenin gelişimi, hukuk, hak, adalet gibi konuların yer alması değer öğretime kolaylık sağlamaktadır. Bireyin bizzat yaşamda uygulamalı bir şekilde gerçekleştirdiği etkinlikler mevcuttur. Önemli gün ve haftalarla ilgili kutlama ve anma günleri değerlerin öğretime katkı sağlamaktadır. Programda farklı toplumların da bilgilerine yer verilmesi değerler arasındaki farklılığı görmeleri açısından önemlidir.

Tarih disiplininin, Sosyal Bilgiler dersinin içerisinde yer alması değer aktarımı açısından bakıldığında önemli bir yerdedir çünkü; gelenek, görenek, örf, adet, kurallar, adalet, savaşlar, dini yaşantılar, insan hakları ve insanların yaşayışı gibi önemli konuları içerisinde barındırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında değer aktarımının en iyi şekilde yapıldığı disiplinlerden biri tarih disiplini diyebiliriz. Öğrencilerin farklı kültür ve yaşayışlara saygı duymasını ve tanımasını sağlamaktadır. Farklı kültür ve yaşantılar dışında kendi kültür ve yaşantılarını bilir, tanır ve sahip çıkar. Bundan dolayı öğrencilerin, kişilik ve karakter eğitimine de doğrudan etki eden bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü tarih konularının aktarımı yapılırken; empati becerisi devreye sokulmaktadır. Empati, değerler açısından önemli bir kavramdır. Kişinin diğer insanlarla etkili iletişim kurması açısından aktarılmak istenen bir kavramdır. Empati dışında tarih disiplinin diğer katkılarına baktığımızda geçmişle günümüz arasında bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Bu sayede öğrenci, değişim ve sürekliliği algılamaktadır. Tarih disiplinin de sadece siyasi konuların işlendiği bir ders olmaktan ziyade birçok disiplini kapsaması ve Sosyal Bilgiler dersinde yer almasından dolayı değer öğretimi açısından çok değerli olmaktadır. Bu disiplin sayesinde milli değerler merkeze alınarak evrensel değerlere saygılı olma gibi değerler aktarılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin haklarını bilen ve sorumluluklarını yerine getiren bireyler olmaları konusunda eğitim verilmesine olanak tanımaktadır. Öğrencilerin toplumsal olaylara karşı duyarlılığı artmaktadır ve adalet, hoşgörü, duyarlılık, saygı gibi değerlerin aktarımı söz konusu olmaktadır. Tarih dersi sayesinde hoşgörü, insan hakları, adalet, yurt sevgisi, barış,

yardımseverlik, sorumluluk gibi değerleri de kazandırmak en önemli amaçlar arasında olmalıdır (Ulusoy, 2010, s. 40).

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanarak değerler eğitiminin verilmesi ile ilgili yurtiçi çalışmalara yer verilmiştir. Literatür incelendiğinde, farklı branşlarda yaratıcı drama yöntemiyle değer eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin oldukça fazla çalışmaya rastlanmıştır fakat Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması ile ilgili 5'i tez çalışması olmak üzere 9 adet çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar, araştırmayla ilgili olduğundan dolayı kısaca özetlenmiştir.

2.3.1. Tezler

Bu bölümde, Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanarak değerler eğitiminin verilmesi ile ilgili tez sonuçlarına yer verilmiştir.

Çiğdem (2022), “Sosyal Bilgiler Dersinde Adil Olma Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılmasına Yönelik Bir Eylem Araştırması” isimli yüksek lisans tezinde, 7. sınıf öğrencilerinin adil olma değerini yaratıcı drama yöntemi ile kazanmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 31 öğrenciye ait veriler; ön ve son algı anketi, öğrenci günlükleri, etkinlik çalışma yapıtları, sınıf içi ses kayıtları, öğrenci ödev ve çalışmaları, araştırmacı notları ve görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verileri içerik analiz yöntemiyle çözümledikten sonra araştırma sonucunda yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını, ilgilerini, katılımlarını ve adil olma değerinin gelişiminde olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yılmaz (2019), “İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması” isimli yüksek lisans tezinde 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin yaratıcı drama yöntemiyle öğretiminin, öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına etkisini ve öğrenciler tarafından sürecin nasıl değerlendirildiğinin tespit edilmesini amaçlamıştır. Toplamda 60 öğrenci araştırmada yer almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yardımseverlik tutum ölçeği, öğrenci günlükleri ve gözlem formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda, uygulanan yaratıcı drama

etkinliklerinin, yardımseverlik değerinin öğretimini kolaylaştırdığı, öğretim sürecini eğlenceli hale getirdiği ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Barcın (2018), “İlkokul 4. Sınıf Değerler Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 4. sınıf öğrencilerine sorumluluk, saygı, sabır değerlerinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Yöntem olarak araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılarak karma yöntem tercih edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda, yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan değerler eğitimine yönelik sorumluluk, saygı ve sabır değerlerine yönelik uygulamalarının, uygulayıcı ve okul paydaşları tarafından hazırlanan Değerler Eğitimi Yıllık Çalışma Planı uygulamalarına göre öğrencilerde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yetim (2015), “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, örnek olay ve drama yöntemlerinin 5. sınıf öğrencilerinin değer eğitimi anketi ve akran değerlendirme formundan aldıkları puanların ortalamalarına etkisinin olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla örnek olay ve drama gruplarına ön test ve son test uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda, değer belirleme amacıyla yapılan değer belirleme anketinden elde edilen sonuçlara göre örnek olay grubu öğrencilerinin, drama grubu öğrencilerine göre yardımseverlik ve dayanışma değerlerini daha iyi kazandığı sonucuna varılmıştır.

Zengin (2014), “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, yaratıcı drama yöntemi kullanımının 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki hoşgörü ile duygu ve düşüncelere saygı değerlerinin kazandırılmasına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel ve nicel araştırmanın bir arada kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. Nitel veriler içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda; hoşgörü ile duygu ve düşüncelere saygı değerlerinin öğretilmesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının etkili olduğu belirlenmiş, yaratıcı drama etkinliklerine katılan 11 öğrencinin pek çoğunun hoşgörü değeri ile duygu ve düşüncelere saygı değerini öğrendikleri, hoşgörü ve saygının insanlar arasındaki iletişimde önemli

olduğu, sadece insanlara değil, hayvanlara da hoşgörü ve saygılı davranmak gerektiğini kavradıkları tespit edilmiş, öğrencilerin yaratıcı drama yöntemiyle yaptıkları Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu eğilim gösterdikleri, her etkinliğe zevkle katıldıkları ve dersleri yaparken eğlenerek ve yaşıyarak öğrendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.3.2. Makaleler

Bu bölümde, Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanarak değerler eğitiminin verilmesi ile ilgili makale çalışmalarının sonuçlarına yer verilmiştir.

Yıldırım (2022), “Değerleri Kazandırmada Drama Yönteminin Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması” isimli çalışmasında değerler üzerinde drama uygulamalarının etkisini ulusal düzeyde belirlemeyi amaçlamıştır. Birden çok branşa uygulanan drama etkinlikleri, Sosyal Bilgiler dersini de kapsadığı için araştırmayla ilgili bulunmuştur. Araştırmada, drama yönteminin değgerlere etkisi Sosyal Bilgiler, Okul Öncesi, Hayat Bilgisi ve Matematik derslerinde değerlere olumlu bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akhan, Mert ve Acar (2020), “Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitime Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar” isimli çalışmasında, etik ilkelerdeki evrensel değerleri yaratıcı drama yönteminden yararlanarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarında değer farkındalığı oluşturmak amaçlamıştır. Bu amaçla, 2018-2019 eğitim öğretim bahar döneminde bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde çalışmaya gönüllü olarak katılan 23 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ile 45 saatlik drama atölyeleri düzenlenmiştir. Araştırmada karma yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, etik ilkelerdeki evrensel değerlere yönelik farkındalıklarının arttığı ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere sahip bireyler olması yönünde yaratıcı drama yöntemi ile uygulanan değerler eğitimin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Çelik ve Buluç (2018), “Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması” adlı çalışmasında, disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin duygu ve düşüncelere saygı, hoşgörü ve bilimsellik değerlerine ilişkin tutumlarına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Verilerin toplanması sürecinde deney grubunda Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri kapsamında 6 haftalık süreçte toplam 43 saatlik yaratıcı drama ile duygu ve düşüncelere saygı, hoşgörü değerine yönelik etkinlik süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda, öğrencilerin Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinin yaratıcı drama

ile gerçekleştirilmesinden olumlu yönde etkilendikleri, akademik başarılarına katkı sağladıkları, süreçte eğlenerek öğrendikleri ve disiplinler arası değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin; saygı, hoşgörü ve bilimsellik değerlerine yönelik tutumları arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zengin ve Yalçınkaya (2016), “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere Etkisi” isimli çalışmasında, yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının, 4. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki değerlere etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak Sosyal Bilgiler 4. sınıf programında yer alan hoşgörü, duygu ve düşüncelere saygı değerlerinin öğretimi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Çalışma grubu 11 deney, 11 kontrol grubu olmak üzere 22 öğrenciden oluşmaktadır. Deney grubuna hoşgörü, duygu ve düşüncelere saygı değerleriyle ilgili yaratıcı drama yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda, yaratıcı drama ağırlıklı yürütülen etkinliklerin öğrencilerin hoşgörü, duygu ve düşüncelere saygı değerlerini artırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örneklem grubu, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Ferrance (2000), eylem araştırması desenini şu şekilde tanımlamıştır (O'Brien, 2001, Akt. Beyhan, 2013, s. 68):

Birçok araştırma türü arasında, eylem araştırması, gelecekteki uygulamalarını belirlemesi ve değiştirmesi amacıyla öğretmen tarafından yapılan kontrollü bir araştırma sürecini ifade eder. Bu araştırma, öğretmenin çevresinde (öğrencileri, çalıştığı okul vb.) bulunan eğitime ilişkin konular dâhilinde gerçekleştirilir. Eylem araştırması, kısaca, yaparak öğrenme olarak tanımlanabilir. Bir grup insan, bir problemi tanımlar, problemi çözmek için bir şeyler yapar, yaptıklarının ne derece etkili olduğuna bakarlar, yeterli olamaması halinde yeniden sorunu çözmeye çalışırlar.

Okullarda eylem araştırmasının uygun bir desen olmasını sağlayan husus, esnek bir yapıda olması ve kolay uyum sağlanabilir özellikte olmasıdır. Bu desen gözleme ve davranışsal verilere dayanmaktadır. Bilginin toplanması, paylaşılması, tartışılması, kayıt altına alınması ve değerlendirilmesi aşamalarını içermektedir. Bu noktada bilginin üretiminden ziyade bilginin kullanımı ve bilgiyi kullanırken yaşanan uygulama süreci önemlidir. Eylem araştırması deseni nicel araştırmalara göre daha kapsamlı çalışmalar olduğundan dolayı bu süreçte öğrenci ve öğretmen birbirini daha iyi tanıma fırsatı bulmaktadır. Çeşitli işlemleri bulunan eylem araştırma deseninde problemin nerede olduğu tespit edilerek etkili bir çözüm geliştirmek amaçlanmaktadır (Köklü, 1993, s. 362).

Eylem araştırmaları farklı biçimlerde sınıflandırılarak kullanılabilmektedir. Berg (2001), bu farklı yaklaşımları bir araya getirerek eylem araştırmalarını üç tür altında sınıflamaktadır: “teknik/ bilimsel/ işbirlikçi eylem araştırması,” “uygulamalı/ karşılıklı işbirliği/ tartışma odaklı işbirliği eylem araştırması” ve “özgürleştirici/ geliştirici/ eleştirel eylem araştırması (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 334).

Bu araştırmada eylem araştırmaları sınıflandırmalarından biri olan “Özgürleştirici, geliştirici, eleştirel eylem araştırması” kullanılmıştır çünkü sınıfta gerçekleştirilecek olan yaratıcı drama uygulamalarında öğrencilere yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırması açısından en uygun yaklaşım olarak görülmüştür. “Eylem araştırmasının türleri dikkate alındığında her bir türün belirli bir paradigma içerisinde yer aldığı ve

hareket ettiği gör÷lmektedir.” Özg÷rleştirici, geliştirici, eleştirel eylem araştırmasında; araştırmacı uygulayıcı konumunda olup araştırmanın içerisinde yer almaktadır, kuram ile uygulamayı birleştirme çabası içerisinde s÷re içinde araştırmacı uygulamalarına eleştirel bir gözle bakabilme fırsatı bulmaktadır (Beyhan, 2013, s. 75).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Sinop ili Merkez ilçesinde yer alan bir devlet okulunda 5. sınıfta öğrenim gören 28 öğrenci ve bu öğrenci velilerinden gönüllü katılımcı 14 kişi oluştırmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi tercih edilmiştir. Çalışmada kolay ulaşılabilir durum örneklemesinin tercih edilme nedeni çalışma grubunun araştırmacının kolay erişebileceği bir noktada bulunmasıdır. “Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Genellikle, kolay ulaşılabilen örneklemler görel olarak daha az maliyetlidir” (Yıldırım ve şimşek, 2013, s. 141). Araştırmada öğrenciler Ö1, Ö2, veliler V1, V2 kod isimleriyle tanımlanmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu başlık altında araştırmanın veri toplama araçlarına ve verilerin toplanma sürecine yer verilmiştir.

3.3.1. Veri toplama araçları

Çalışmanın veri toplama araçlarını öğrenci ön ve son görüşme formları, öğrenci günlükleri, öz değerlendirme ve grup değerlendirme formları, katılımcı gözlemci notlarını içeren etkinlik gözlem raporları ve veli görüşme formu oluştırmaktadır. Veri toplama araçları tasarlanırken Pektezel’in (2017) “Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Drama Kullanımı: Bir Eylem Araştırması” isimli çalışmasından faydalanarak geliştirilmiştir. Hazırlanan veri toplama araçlarına kaynaklık edecek drama etkinlik planları bir drama uzmanına, veri toplama araçları bir eğitim bilimleri uzmanına ve dört Sosyal Bilgiler alan uzmanı görüşlerine sunulmuştur. Alınan dönütler doğrultusunda veri toplama araçlarında düzenlemeler yapılarak bu araçlara son şekil verilmiştir. Veri toplama araçlarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar şu şekildedir:

Öğrenci ön görüşme formu: Bu form öğrencilere yaratıcı drama etkinliklerine başlamadan önce uygulanmak üzere hazırlanmış bir ön görüşme formudur. Form üç

bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm örneklem grubunun demografik özelliklerini belirleyici sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olmalarını ve aynı zamanda bu değerlere sahip olma durumunu belirlemeyi amaçlayan 5 maddelik üçlü likertli “Katılıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılmıyorum” ifadelerini içeren iki farklı tablodan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde drama etkinliklerinin kullanılmasına yönelik görüşlerini, drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılmasının faydalarının ve olumsuz yönlerinin neler olacağına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşmaktadır. Etkinlik uygulamalarından önce uygulanan bu form drama etkinliği uygulamalarından sonra uygulanacak olan öğrenci son görüşme formu ile karşılaştırmalı değerlendirmek üzere hazırlanmıştır (Bkz. Ek.1).

Öz değerlendirme formu: Drama etkinliğinden sonra öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri amacıyla 10 maddelik üçlü likertli “Katılıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılmıyorum” ifadelerini içeren öz değerlendirme formu hazırlanmıştır. Aynı zamanda formda öğrencilerin kendilerinde fark ettiği diğer davranışları belirlemeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme sorusuna yer verilmiştir. Her yaratıcı drama etkinliğinin sonunda öğrencilerin kendilerini bu formla değerlendirmeleri istenmiştir (Bkz. Ek.2).

Grup değerlendirme formu: Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinden sonra grubunu değerlendirmeleri için 10 maddelik üçlü likertli “Katılıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılmıyorum” ifadelerini içeren bir tablo ve iki yarı yapılandırılmış soruyu içeren bir grup değerlendirme formu hazırlanmıştır. İkinci drama etkinliği, etkinlikte grup çalışması yapılmadığından drama lideri tarafından yöneltilen yönergeler ile tüm sınıfla birlikte gerçekleştirilmiştir. İkinci drama etkinliği hariç diğer drama etkinlikleri sonunda öğrencilerin gruplarını bu formla değerlendirmeleri istenmiştir (Bkz. Ek.3).

Öğrenci günlükleri: Bu günlüklerde yaratıcı drama etkinlikleri esnasında öğrencilerin neler yaşadığına, neler hissettiklerine ve hangi değerlerin ön plana çıktığına yönelik görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Her yaratıcı drama etkinliğinden sonra öğrencilerden günlük yazmaları istenmiştir (Bkz. Ek.4).

Etkinlik gözlem raporu (Katılımcı Gözlemci Notları): Bu form katılımcı gözlemci notlarını içermektedir. Form yarı yapılandırılmış bir gözlem formu olarak hazırlanmıştır (Gözlem sırasında dikkat edilmesi gereken durumlar yarı yapılandırılmış sorular olarak

belirlenmiştir. Bkz. Ek 5). Gözlem raporu gözlemcinin gözlemlerini de içerir. Sullivan ve Glanz (2005) gözlemcinin sınıf içi etkinliklere katılması durumunu “Katılanların Açık Uçlu Gözlemi” olarak tanımlamaktadır. Bu teknik “gözlemcinin sınıf içi etkinliklere katılması durumunda kullanılabilecek bir tekniktir. Bu teknikte gözlemci uygulamanın içinde yer almaktadır. Bundan dolayı, bu teknik gözden kaçabilecek olayların bile anlaşılmasına yardımcı olmaktadır” (Çuhadaroglu ve Yılmaz, 2007, s. 84). Bu teknik bir gözlem türüdür. Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Gözlem yöntemi araştırmacının uygun bulduğu her tür sosyal veya kurumsal ortamda bir veri toplama aracı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 199). Katılımcı gözlemde gözlemi yapan araştırmacı, gözlem yaptığı kişi veya gruplarla aynı ortamda bulunarak etkinlikleri birlikte gerçekleştirmektedir. Bu noktada önemli olan husus gözlemi yapan araştırmacının, gözlemci rolünü bir yana bırakarak gözlem yaptığı kişi veya gruplarla bütünleşmesidir. Görüşme tekniği ile veri toplama sürecinde, toplanan verilerin geçerliği ve güvenilirliği konusunda araştırmacıda şüphe oluşmuşsa, gözlem yapılması uygun olur (Cemaloğlu, 2009, s. 145, 147). Etkinlik gözlem raporu drama lideri (araştırmacı) tarafından öğrenci etkinliklerini gözlemek üzere hazırlanmıştır. Her drama etkinliğinden sonra araştırmacı bu rapordaki; öğrencilerin etkinlikten zevk alıp almama durumuna, etkinlikte öne çıkan değerlere, etkinlikte yaşanan sorunlara ve süreçteki diğer hususlara ilişkin gözlem sonuçlarını oluşturduğu yarı yapılandırılmış sorulara yanıt vererek etkinlik sürecine ilişkin gözlemlerini not almaktadır (Bkz. Ek.5).

Son görüşme formu: Ön görüşme formu ile benzer niteliğe sahip olan bu form ile öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri uygulamalarından sonra; sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumlarındaki değişimi, Sosyal Bilgiler derslerinde drama etkinliklerinin kullanılmasına yönelik görüşlerindeki değişimi, drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılmasının faydalarının ve olumsuz yönlerinin neler olacağına yönelik görüşlerindeki değişimi tespit etmek için hazırlanmıştır. Etkinlik uygulamalarından sonra uygulanan bu form, drama etkinliği uygulamalarından önce uygulanan öğrenci ön görüşme formu ile elde edilen sonuçları karşılaştırmalı değerlendirmek üzere hazırlanmıştır (Bkz. Ek.6).

Veli görüşme formu: Yaratıcı drama etkinliklerinden sonra velilere uygulanmak üzere hazırlanmış bir formdur. Bu form ile veli bakış açısıyla çocuğun; sorumluluk, çalışkanlık,

saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumu ve bu değerlerin drama etkinlikleri ile gelişme durumu, yaratıcı drama uygulamaları sonrası çocuklarında gözlemledikleri değişimleri, Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasının olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla form yarı yapılandırılmış sorulardan oluşturulmuştur (Bkz. Ek.7).

3.3.2. Verilerin toplanma süreci

Veri toplama süreci dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalara ilişkin ayrıntılar şu şekildedir:

1. **Kazanım ve Konunun Seçilmesi:** Araştırmanın birinci aşamasında araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (2018) “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında değerler eğitimiye yönelik kazanımlar belirlenmiştir. 5. sınıf düzeyinde “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında “SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder”, “SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır”, “SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder”, “SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder” kazanımları tercih edilmiştir. Çünkü sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerinin yaratıcı drama yöntemi ile aktarılması ve geliştirilmesi yönünden en uygun kazanımlar olduğu düşünülmüştür.
2. **Literatür Taraması ve Kaynakların Seçimi:** İkinci aşamada Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanımı ve yaratıcı drama yöntemi ile değerler eğitiminin verilmesi konusunda alan yazında kitap, makale, tezlere ulaşılmıştır. Ulaşılan kaynaklar detaylıca incelenmiştir. Kaynaklar temel alınarak etkinlik planları oluşturulmuştur.
3. **Veri Toplama Araçları ve Etkinliklerin Tasarlanması:** Sosyal Bilgilerde değerler eğitiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına ilişkin incelenen yazılı kaynaklardan yaratıcı drama etkinlik planları (Bkz. Ek.8, Ek.9, Ek.10 ve Ek.11), öğrenci ön görüşme formu, öz değerlendirme formu, grup değerlendirme formu, etkinlik gözlem raporu, son görüşme formu ve veli görüşme formu hazırlanmıştır (Bkz. 3.3. Veri Toplama Araçları).

Planlanan dört yaratıcı drama da yer alan etkinlikler ve bu etkinliklerle kazandırılması amaçlanan değerler şu şekildedir:

Birinci Yaratıcı Drama Yaşadığım Yer ve Çevresini Anlatıyorum Etkinliği: Bu etkinlik “SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder” kazanımı çerçevesinde, sorumluluk ve saygı değerlerini kazandıracak şekilde planlanmıştır. Yaratıcı dramanın ilk aşaması olan ısınma aşamasında “En sevdiğim meyve” adlı oyunun top kullanılarak oynanması planlanmıştır. Drama lideri en sevdiği meyvenin adını söyleyip bir öğrenciye topu atarak oyunu başlatır. Öğrenciler kendi aralarında bu döngüyü canlandırma aşamasına geçilene kadar sürdürür. Canlandırma aşamasında; öğrencilerin grup olması sağlanarak önceden hazırlanmış meslek gruplarının bulunduğu ve aynı zamanda içerisine öğrencilerin de eklemeye yapabileceği kutudan öğrencilerin seçim yapar ve grup şeklinde sınıf önüne çıkıp, sözsüz bir şekilde beden dili (pantomim) ile anlatımlarını gerçekleştirirler. Rahatlama aşamasında öğrencilerin gözlerini kapatarak Sinop’ta en sevdikleri yerde olduklarını hayal etmeleri istenir. Değerlendirme aşamasında etkinliğin bütününe yönelik “neler yaşadık, neler öğrendik, neler hissettiniz, canlandırmaların gerçek yaşamımızla ilgili benzer ve farklı yönleri nelerdir ve Sinop’ta gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler olmasaydı hayatımızda neler olurdu?” şeklinde sorular sorulmuştur. Etkinlik planına ait ayrıntılar ve kullanılan materyallerin görselleri bulunmaktadır (Bkz. Ek.8).

İkinci Yaratıcı Drama Mesleğim Etkinliği: Bu etkinlik “SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanı” kazanımı çerçevesinde; sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık ve saygı değerlerini kazandıracak şekilde planlanmıştır. Isınma aşamasında öğrenciler “Tatil oyunu” adlı oyun ile gittikleri tatilde onlara hangi meslek gruplarından insanların hizmet vereceğini belirleyip sınıfla paylaşırlar. Canlandırma aşaması; mesleklerle ilgili rol kartlarını drama liderinin rastgele okuyup öğrenciden dilediği gibi canlandırmasını istemesi şeklinde planlanmıştır. Rahatlama aşamasında öğrenciler; gözlerini kapatarak, rol kartlarında canlandırdıkları mesleği düşünüp (zihinde canlandırma), kendilerine sorumluluklarını yerine getirdikleri için teşekkür ederler. Değerlendirme aşamasında öğrenciler turizm acentesinde bir çalışan olurlar ve Sinop şehrini tanıtıcı; afiş, broşür, resim, şiir, tanıtım yazısı gibi diledikleri bir ürün hazırlarlar.

Etkinlik planına ait ayrıntılar, öğrenci ürünleri ve kullanılan materyaller ekler bölümünde yer almaktadır (Bkz. Ek.9).

Üçüncü Yaratıcı Drama Mesleğimi Seçiyorum Etkinliği: Bu etkinlik “SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder” kazanımı çerçevesinde; sorumluluk, dayanışma, çalışkanlık ve saygı değerlerini kazandıracak şekilde planlanmıştır. Isınma aşamasında öğrencilere görseller gösterilir. Arkadaşlarına görseli göstermeden ne işe yaradığını, hangi özellikleri olduğunu anlatmaya çalışır. Diğer çocuklar, anlatılan durumu veya nesneyi bulmaya çalışırlar. Canlandırma aşamasında öğrenciler, sınıfta karşılıklı durarak bir koridor (bilinç koridoru) oluşturur. Meslek seçiminde kararsız olan öğrenciler, istedikleri meslekleri söylerler ve koridorda yürürken arkadaşları ona: “Bence bunu seçmelisin çünkü...” gibi cümleler kurar. Rahatlama aşamasında drama lideri öğrencilerden gözlerini kapatmalarını ister. Drama lideri öğrencilerden, canlandırma aşamasında yaptıkları etkinliği baştan sonra düşünmelerini (zihinde canlandırma) ister. Değerlendirme aşamasında tabu oyunun kurallarına uyarak kazanım doğrultusunda drama lideri tarafından önceden hazırlanmış olan oyun kartları ile tabu oyunu oynanır. Öğrenciler, 5-6 kişilik küçük gruplara ayrılır. Kartların üzerinde ekonomik faaliyetler ve sosyal yaşam konularını içeren bilgiler mevcuttur. Etkinlik planına ait ayrıntılar, etkinlik anına dair görseller ve kullanılan materyaller ekler bölümünde yer almaktadır (Bkz. Ek.10).

Dördüncü Yaratıcı Drama Herkesin Emeği Etkinliği: Bu etkinlik “SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder” kazanımı çerçevesinde; sorumluluk, dayanışma ve çalışkanlık değerlerini kazandıracak şekilde planlanmıştır. Isınma aşamasında yaratıcı drama lideri tarafından sınıfa nesneler getirilir. Dokun-Bil oyunu için bir ebe seçilir gözleri bağlanır. Ebe gelen arkadaşının elindeki nesneye dokunarak ne olduğunu tahmin etmeye çalışır. Canlandırma aşamasında buzdağı tekniği uygulanır. Buzdağında tartışılacak konu ekmeğin israfıdır. Tahtaya çizilen buzdağı üzerinde ekmeğin oluşum serüveniyle ve israfıyla ilgili görünen nedenler ve görünmeyen nedenler tartışılır. Rahatlama aşamasında drama lideri öğrencilerden, canlandırma aşamasında yaptıklarını düşünmelerini (zihinde canlandırma) ister. Bu aralar en çok neyi israf ettiklerini düşünmelerini ve kendilerine bundan sonra ihtiyaçlarının

fazlası olan hiçbir şeyi almayacaklarına dair söz vermelerini ister. Drama lideri, tüm öğrencilere bilinçli bireyler oldukları için teşekkür ederek gözlerini açmalarını ister. Değerlendirme aşamasında drama lideri öğrencilerden bir ürünün üreticisi, dağıtıcısı veya başka bir ürünün tüketicisi olmalarını ister. Resim, şiir, kompozisyon, hikâye, afiş, slogan gibi akla gelebilecek her şey olmak üzere öğrenciler bir ürün ortaya koyarlar. Etkinlik planına ait ayrıntılar, etkinlik anına dair görseller, kullanılan materyaller ve öğrenci ürünleri ekler bölümünde yer almaktadır (Bkz. Ek.11).

- 4. Uygulama Süreci:** 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde uygulamaların gerçekleştirileceği okul ve çalışma grubu belirlenip gerekli etik izinler (Bkz. Ek.12, Ek.13) alınmıştır. Araştırmacı etkinlikleri Sinop ilinde bir devlet ortaokulunda 5. sınıfta öğrenim gören 28 öğrenci ile 8 ders saati içerisinde gerçekleştirmiştir. Tablo 3.1’de 8 saatlik veri toplama süreci ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Tablo 3.1. Araştırma verilerinin toplanma süreci

Tarih	Süre	Konu	Etkinlik
12 Nisan 2023 Çarşamba	1 ders	Öğrencilerle Tanışma, Etkinlikler Hakkında Bilgi	Öğrencilere yaratıcı drama etkinlikleri öncesi ön görüşme formu uygulanması.
28 Nisan 2023 Cuma	2 ders	Yaşadığımız Yer ve Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler	1. Yaratıcı drama etkinliğinin uygulanması. Etkinlik Adı: Yaşadığım Yeri ve Çevresini Anlatıyorum. Öz ve grup değerlendirme formlarının doldurulması.
3 Mayıs 2023 Çarşamba	2 ders	Çevremizdeki Meslekler	2. Yaratıcı drama etkinliğinin uygulanması. Etkinlik Adı: Mesleğim. Öz değerlendirme formunun doldurulması.
10 Mayıs 2023 Çarşamba	2 ders	Ekonomik Faaliyetler ve Sosyal Hayat	3. Yaratıcı drama etkinliğinin uygulanması. Etkinlik Adı: Mesleğimi Seçiyorum. Öz ve grup değerlendirme formlarının doldurulması.
17 Mayıs	2 ders	Üretimin Serüveni	4. Yaratıcı drama etkinliğinin

2023 Çarşamba		ve Tüketim	uygulanması. Etkinlik Adı: Herkesin Emeği. Öz ve grup değerlendirme formlarının doldurulması. Veli görüşme formunun öğrencilere dağıtılması.
24 Mayıs 2023 Çarşamba	1 ders	Veri toplama araçlarının toplanması	Öğrencilere yaratıcı drama etkinlikleri sonrası son görüşme formu uygulanması. Veli görüşme formlarının ve öğrenci günlüklerinin toplanması.

Tablo 3.1’de bahsedilen araştırma verilerinin toplanma sürecinde, büyük oranda drama etkinlik planlarına bağlı kalınsa da zaman zaman bazı sorunlarla karşılaşıldığından değişikliğe gidildiği anlar olmuştur. Birinci drama etkinliğinde öğrenciler drama sürecine uyum sağlamakta zorlandıkları için zaman yönetiminde problem yaşanmıştır ve yaratıcı dramanın aşamalarından biri olan rahatlama aşaması gerçekleştirilememiştir. Aynı zamanda sınıfın kalabalık olması ve sınıf içerisinde canlandırmalar esnasında öğrencilerin rahat hareket edebilecekleri ortamın olmaması etkinlik esnasında sorun oluşturmıştır. Etkinliklerin gerçekleştirileceği mekânın değişikliği için okul müdüründen izin alınmış bu şekilde okulun spor salonunda etkinliklerin gerçekleştirilmesiyle sorun çözülmüştür. İkinci yaratıcı drama etkinliğinde okulun spor salonuna geçilmesi de birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Her ne kadar öğrenciler etkinliğe yönelik daha istekli ve etkinlik sürecinde daha aktif katılım sağlasalar da çok sevdikleri bir ortam olan spor salonunda onları bir arada tutmak ve dikkatlerini tüm süreçte etkinlikte tutma noktasında problem yaşanmıştır. Spor salonu onlar için oyun alanını ifade ettiğinden sürekli koşmak, ip atlamak, voleybol oynamak, futbol oynamak gibi aktiviteler gerçekleştirme isteğinde bulunmuşlardır. Üçüncü drama etkinliği de spor salonunda gerçekleştirilmiştir. Drama etkinliklerine artık adapte olduklarından dikkat dağınıklığı noktasında sorun yaşanmadı fakat bu sefer de tabu oyunu esnasında gruplara ayrılma noktasında sorun yaşanmıştır. 4-5 kişilik gruplar oluşturulması istendiğinde öğrenciler sadece yakın arkadaşlarıyla grup olmak istediklerini bildirmişlerdir. Durum böyle olunca bazı öğrencilerin dışlandıkları, gruplara dahil olamadıkları ve üzüldükleri gözlenmiştir. Bu problem yaratıcı drama liderinin gruplara dahil olamayan öğrencilerle birlikte tabu oyununu oynamasıyla çözüme kavuşturulmuştur. Son yaratıcı drama etkinliğinde sınıf ortamına ihtiyaç duyulduğu için sınıfta gerçekleştirilmiştir. Son

etkinlikte uygulama sürecine dair herhangi bir sorun ile karşılaşılmamıştır. Çünkü bu etkinlik öğrencilerin çok hareket etmesi gereken bir etkinlik değildi ve tahtaya çizilen buzdağı üzerinden soru-cevap şeklinde ilerlendiği için sınıf ortamına müsaitti. Genel olarak yaşanan problemlerin büyük bir çoğunluğunun etkinliğin gerçekleştirildiği fiziki mekândan ve sınıfın kalabalık olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veriler içerik analizi ve betimsel istatistiki analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir (Bkz. Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Araştırma verileri ve verilerin analiz şekli

Veri Toplama Araçları	Analiz Şekli	
	İçerik Analizi,	Betimsel İstatistiki Analiz
Öğrenci Ön Görüşme Formu	✓	✓
Öz Değerlendirme Formu	✓	✓
Grup Değerlendirme Formu	✓	✓
Öğrenci Günlükleri	✓	✓
Öğrenci Son Görüşme Formu	✓	✓
Veli Görüşme Formu	✓	✓

Analiz türlerine alt başlıklar halinde aşağıda yer verilmiştir.

3.4.1. İçerik analizi

Öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri sonrasında yazdıkları öğrenci günlükleri, ön ve son görüşme formları, öz ve grup değerlendirme formları ve velilere yönelik görüşme formlarında yer alan yarı yapılandırılmış sorulardan elde edilen veriler içerik analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analiz tekniği ile, ilgili konuya dair okuyucuya anlaşılır bir tablo çizmekle birlikte verilerin içinde saklı kalmış olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem; birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259). İçerik analizinde her bir öğrencinin bir soruya verdiği orijinal fikirlerden kodlar, bu kodlardan benzer olanların içeriği doğrultusunda alt kategoriler, benzer alt kategorilerden ana kategoriler/temalar oluşturulur. İçerik analizinde amaç görüşme verilerini etkili şekilde yansıtarak, doğrudan alıntılarla betimlemek ve sonuçlara

ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu amaç kapsamında görüşme formundaki her bir soruya ilişkin görüşler okunarak sistematik kodlamaya geçilmiştir. Kodlamalarda kodlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan kategoriler oluşturulmuştur. Bu çalışmada her bir araştırma sorusu temayı oluşturmaktadır.

Örneğin Ön Görüşme Formunda öğrencilere “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, neden?” sorusu sorulmuştur. Ön görüşme formunda ilgili soruya (temaya) verilen yanıtlar, oluşturulan kodlar ve kategorilere Tablo 3.3’te yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Ön görüşme formu içerik analizi örneği

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Duyuşsal nedenler	Eğlenceli olması	“Çünkü eğlencelidir ve güzel bir zaman geçirebilirim” (Ö21). “Evet çünkü çok eğlenceli olacağını düşünüyorum” (Ö6). “Dersler hem daha eğlenceli olur...” (Ö11) “...drama yaparken eğleniyorum” (Ö14).	15	23
	Dramaya ilgi duyma	“Çünkü drama yapmayı seviyorum” (Ö14), “Zaten drama kursuna katılmak istiyordum... Hem sınıfta hem de kursta drama kursuna katılacağım” (Ö2), “Çünkü dramaya bir tutkum var ama gidemiyorum çünkü bir sürü kursa gidiyorum o yüzden katılmak istiyorum” (Ö19),	7	
	Rahatlama	“Evet çünkü diğer derslerden sonra rahatlarız kafamız dinlenir” (Ö1)	1	
Eğitsel nedenler	Kalıcı öğrenme, öğrenme	“Dersler hem daha eğlenceli olur hem de akılda daha kalıcı olur” (Ö11) “Bu etkinlikte güzel şeyler öğrenebiliriz” (Ö20).	4	4

3.4.2. Betimsel istatistiksel analiz

Veri toplama araçlarında öğrenci ön ve son görüşme formlarında, veli görüşme formlarında, öz değerlendirme ve grup değerlendirme formlarında yer alan seçenekli ve üçlü likertli soruların çözülmesi betimsel istatistik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde basit yüzde veya frekans analizleri gerçekleştirilmiştir. Birçok veri birbiriyle karşılaştırılarak bu şekilde yorumlanmıştır. Betimsel istatistik; psikoloji ve eğitimde

çoğunlukla faydalanılan ve bilgi edinilen bireyi, grubu ya da kurumu betimleme amaçlı bir istatistik çeşididir. Bu istatistik yöntemi çok karmaşık, sistemsiz ve düzensiz olan verilerin anlaşılır hale dönüştürülmesine yardımcı olmaktadır (Özgüven, 1994, s. 50).

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik kavramları ile araştırmanın inandırıcılığı ortaya konulmaktadır. Bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan geçerlik ve güvenirlik kavramları karşımıza çıkan iki ölçüt olmaktadır. Elde edilen verilerin ayrıntılara dikkat edilerek raporlanması ve araştırmacının sonuçlara ne şekilde ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmanın geçerliği açısından önemli bir ölçüttür. Genel anlamda geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 289, 291). Guba ve Lincoln (1982) inandırıcılık için kriterleri inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır (Başkale, 2016, s. 23). Bu çalışmada araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla, etkinliklerin her biri geliştirilirken etkinliğin hedeflediği kazanım, değerler ve değerlendirme boyutları belirlenmiş, hazırlanan veri toplama araçları ve bu araçlardan elde edilen bulguların analizine yönelik kodlama, kategorileştirme ve yorumlama süreçleri için her aşamada alan uzmanlarının görüşleri (peer debriefing) alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama araçları yeniden düzenlenmiş ve yapılan analizlerin kod ve kategorileştirme işlemlerinde değişiklikler yapılmıştır.

Araştırmacı, aynı zamanda drama etkinliklerini uygulayıcı (katılımcı gözlemci) konumunda olup veri toplama aşamasında bizzat sürecin içerisinde yer alarak süreci yönetmiştir. Sonuçların iç geçerliliğini arttırmada üçgenleme tekniği kullanılmıştır. Üçgenleme veri toplamada farklı yöntem ve yaklaşımların kullanılmasını sağlar. Örneğin, araştırmacı hem gözlem yapıp hem de katılımcılarla görüşme yapabilir, ya da hem nitel hem de nicel yöntemleri kullanabilir. Bir yöntemden elde edilen veriler diğer yöntemden elde edilenlerle karşılaştırılabilir (Holloway ve Wheeler, 1996; Mays ve Pope, 2000, Aktaran Başkale, 2016, s. 25). Bu teknikle amaçlanan, zayıf yanı bulunan yöntemi diğer yöntemlerle destekleyerek araştırmanın sonuçlarının güçlenmesini sağlamaktır. Veri toplama sürecinde öğrenci ve velilere uygulanan formların dışında gelişen durumları görmek ve tespit etmek adına toplanan veriler katılımcı gözlemci notlarını içeren etkinlik gözlem raporları ve öğrenci günlükleri ile detaylı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

Hazırlanan görüşme formları ve etkinlik değerlendirme formları içerisinde 3'lü likert tipi sorularla birlikte görüşme sorularına da yer verilerek araştırma üzerine daha ayrıntılı bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgiler aktarılmış ve sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Bulgular sunulurken öğrencilerin ifadelerinin orijinaline sadık kalınarak doğrudan okuyucuya sunulmuştur. Etkinlik planlarına, etkinlik anında kullanılan araç-gereç ve materyallere, etkinlik anına dair öğrenci ürünlerine ve görüntülere ekler bölümünde ayrıntılı dokümanlar eklenerek yer verilmiştir.

LeCompte ve Goetz (1982) dış güvenirliğin sağlanmasına yönelik öncelikle araştırmacının, araştırmadaki konumunu açık hale getirmesini savunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 294). Dış güvenirliğin sağlanmasına yönelik araştırmacı, araştırmada katılımcı gözlemci konumunda olduğunu açık bir şekilde çalışmada ifade etmiştir. Yine dış güvenirliğin sağlanmasına yönelik; veri kaynağı olan katılımcıların özellikleri açık bir şekilde tanımlanmış, araştırma sürecinde gelişen sosyal ortam ve süreçler tanımlanmış, veri toplama ve verilerin analizinde kullanılan yöntemler ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. LeCompte ve Goetz (1982) dış güvenirliğin sağlanmasına yönelik bazı stratejiler sunduğu gibi araştırmanın iç güvenirliğinin sağlanmasına yönelik de bazı stratejileri bulunmaktadır. Örneğin toplanan verilerin betimsel bir yaklaşımla okuyucuya doğrudan sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 296). Bu çalışmada iç güvenirliğin sağlanmasına yönelik; görüşme formları ve gözlem yoluyla elde edilen veriler herhangi bir yorum katılmadan katılımcıların ifadeleri doğrudan okuyucuya sunulmuş, gözlem yoluyla elde edilen veriler görüşme formlarındaki ifadelerle teyit edilmiş ve verilerin analizinde farklı araştırmacı görüşlerine başvurulmuştur, elde edilen sonuçların araştırmacının öznel yargılarından ziyade elde edilen bulgulara dayandığını göstererek araştırmanın iç güvenirliğini sağlamak amaçlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri öncesi ve sonrasında sahip oldukları sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Birinci Alt Problem Yaratıcı Drama Etkinlikleri Öncesi Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmaktadır.

4.1.1. Öğrencilerin sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.1’de sunulmaktadır.

Tablo 4.1 Öğrencilerin ön görüşme formunda sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin görüşleri

Değerler	Görüşler	Öğrenci Kodları	N	%
Sorumluluk	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	23	82,15
	Kararsızım	Ö5, Ö14, Ö16, Ö18, Ö24	5	17,85
	Katılmıyorum	-	-	-
Çalışkanlık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	25	89,25
	Kararsızım	Ö6, Ö14	2	7,15
	Katılmıyorum	Ö5	1	3,60

Saygı	Katılıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	25	89,25
	Kararsızım	Ö1, Ö16, Ö23	3	10,75
	Katılmıyorum	-	-	-
Duyarlılık	Katılıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27	23	82,15
	Kararsızım	Ö1, Ö16, Ö22, Ö28	4	14,30
	Katılmıyorum	Ö5	1	3,58
Dayanışma	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28	23	82,15
	Kararsızım	Ö6, Ö16, Ö22, Ö24, Ö27	5	17,85
	Katılmıyorum	-	-	-

Tablo 4.1 incelendiğinde öğrencilerin en çok çalışkanlık ve saygı değeri hakkında katılıyorum (%89,25) şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek bilgi sahibi oldukları görülmektedir. İkinci sıralamada duyarlılık, dayanışma ve sorumluluk değerleri (%82,15) hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Genel olarak öğrencilerin çalışkanlık ve saygı başta olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve sorumluluk değerleri hakkında bilgi sahibi olduklarını düşündükleri görülmektedir.

4.1.2. Öğrenci ön görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.2’de sunulmaktadır.

Tablo 4.2 Öğrencilerin ön görüşme formunda sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşleri

Değerler	Görüşler	Öğrenci Kodları	N	%
Sorumluluk	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	25	89,25
	Kararsızım	Ö8, Ö14, Ö18	3	10,75
	Katılmıyorum	-	-	-
Çalışkanlık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	22	78,55
	Kararsızım	Ö6, Ö8, Ö14, Ö16, Ö23	5	17,85
	Katılmıyorum	Ö5	1	3,60
Saygı	Katılıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	26	92,82
	Kararsızım	Ö1, Ö16	2	7,18
	Katılmıyorum	-	-	-
Duyarlılık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27	25	89,25
	Kararsızım	Ö16, Ö22, Ö28	3	10,75
	Katılmıyorum	-	-	-
Dayanışma	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28	23	82,15
	Kararsızım	Ö5, Ö6, Ö16, Ö22, Ö27	5	17,85
	Katılmıyorum	-	-	-

Tablo 4.2 incelendiğinde öğrencilerin en çok saygı değerine sahip olduğuna ilişkin katılıyorum (%92,82) şeklinde olumlu yönde görüş bildirdiği görülmektedir. İkinci sıralamada duyarlılık ve sorumluluk değerlerine (%89,25) sahip oldukları

anlaşılmaktadır. Üçüncü sıralamada öğrencilerin dayanışma (%82,15) ve son sıralamada çalışkanlık (%78,55) değerine sahip olduklarına ilişkin olumlu görüşlerine rastlanmaktadır. Genel olarak öğrencilerin en çok saygı değeri başta olmak üzere sırasıyla duyarlılık, sorumluluk, dayanışma değerlerine ve diğerlerine göre daha düşük düzeyde de çalışkanlık değerine sahip olduklarını düşündükleri anlaşılmaktadır.

4.1.3. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Drama içerikli bir etkinlik daha önce yaptınız mı?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan “Drama içerikli bir etkinlik daha önce yaptınız mı?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.3’te sunulmaktadır.

Tablo 4.3 Öğrencilerin daha önceden drama yaşantılarının olup olmadığına ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	18	64,28
Hayır	6	21,42
Görüş bildirmeyenler	4	14,30
Toplam	28	100

Tablo 4.3 incelendiğinde öğrencilerin öncesinde drama yaşantısına sahip olmada %64,28’i evet şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin öncesinde drama deneyimine sahip olmada yalnızca %21,42’si hayır diyerek olumsuz yönde görüş belirtmektedir. Kalan diğer öğrencilerin %14,30’u ise daha önceden drama yaşantısına sahip olup olmadıklarına ilişkin görüş bildirmemişlerdir. Genel olarak öğrencilerin yarısından fazlasının daha önceden drama yaşantısına sahip oldukları ifade edilebilir.

4.1.4. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.4 ve Tablo 4.5’te sunulmaktadır.

Tablo 4.4 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	25	89,25
Hayır	3	10,75
Toplam	28	100

Tablo 4.4 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olması yönünde öğrencilerin %89,25’inin olumlu yönde, %10,75’inin ise olumsuz yönde görüş bildirdiği görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olması düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır.

“Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna yanıt veren öğrenci görüşlerinin nedenine ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.5’te yer verilmektedir. Bu soruya evet cevabını veren 25 öğrenciden 22’sinin görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.5 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, neden?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Duyuşsal nedenler	Eğlenceli olması	Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25	15	23
	Dramaya ilgi duyma	Ö2, Ö14, Ö19, Ö23, Ö24, Ö26, Ö28	7	
	Rahatlama	Ö1	1	
Eğitsel nedenler	Faydalı olması.	Ö10, Ö11, Ö20, Ö25	4	4

Tablo 4.5 incelendiğinde “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, neden?” sorusuna ilişkin olumlu yanıt veren öğrenci görüşlerinin “Duyuşsal nedenler” ve “Eğitsel nedenler” kategorileriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu kategoriler arasında en çok duyuşsal nedenlerle (T=23) ilgili görüşlere rastlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasına ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Duyuşsal nedenler

Öğrencilerin duyuşsal nedenlerle ilgili görüşleri arasında en çok dramanın “Eğlenceli olması” (f=15) koduyla ilişkili açıklamalar öne çıkmaktadır. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Evet çünkü çok eğlenceli olacağını düşünüyorum” (Ö6),

“Çünkü drama yapmayı seviyorum ve drama yaparken eğleniyorum” (Ö14),

“Çünkü eğlencelidir ve güzel bir zaman geçirebilirim” (Ö21).

Duyuşsal nedenler arasında “Dramaya ilgi duyma” (f=7) koduyla ilişkilendirilen görüşlerden örnek ifadeler şu şekildedir:

“Zaten drama kursuna katılmak istiyordum. Daha önce sınıf gibi yerlerde dramaya katılmışım. Hem sınıfta hem de kursta drama kursuna katılacağım” (Ö2),

“Çünkü dramaya bir tutkum var ama gidemiyorum çünkü bir sürü kursa gidiyorum o yüzden katılmak istiyorum” (Ö19),

“Çünkü drama severim” (Ö23).

Duyuşsal nedenler arasında “Rahatlama” (f=1) koduyla ilişkili Ö1’in “Evet çünkü diğer derslerden sonra rahatlarız kafamız dinlenir” ifadesine rastlanmaktadır.

Eğitsel nedenler

“Eğitsel nedenler” kategorisiyle ilişkilendirilen “Faydalı olması” (f=4) koduyla ilişkili görüşlerden örnek ifadeler şu şekildedir:

“Dersler hem daha eğlenceli olur, hem de akılda daha kalıcı olur” (Ö11),

“Bu etkinlikte güzel şeyler öğrenebiliriz” (Ö20).

Diğer iki katılımcının da aynı yönde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Genel olarak öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını istedikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin bu olumlu görüşleri yaratıcı drama etkinliğini eğlenceli bulmalarına, dramaya ilgi duymalarına ve fayda sağlayacağına ilişkin durumlarla ilişkilendirilebilir.

4.1.5. Öğrencilerin ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?” sorusuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular

Öğrenci ön görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.6’da sunulmaktadır.

Tablo 4.6 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?” sorusuna ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	2	7,15
Hayır	21	74,98
Bilmiyorum	3	10,72
Görüş Bildirmeyenler	2	7,15
Toplam	28	100

Tablo 4.6 incelendiğinde öğrencilerin %7,15’i Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirildiğini ifade ederken %74,98’inin hayır diyerek yapılmadığı yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Öğrencilerin %10,72’si Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilme durumuna ilişkin görüş bildirmemektedir. Öğrencilerin çoğunluğu, Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmediği yönünde görüş bildirmektedir.

4.1.6. Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin ön görüşme formundan elde edilen bulgular

“Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna 28 öğrenciden 22’sinin cevap verdiği görülmektedir ve bu öğrencilerin görüşlerine ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.7’de yer verilmektedir. “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna 6 kişinin “Bilmiyorum” yanıtı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.7 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Değerlerin gelişiminde etkili olma	Saygı değerini geliştirme	Ö1, Ö3, Ö22	3	4
	Duyarlı olmayı sağlama	Ö22	1	
Becerilerin gelişiminde etkili olma	Dil becerisini geliştirme	Ö1	1	15
	Yaratıcılıklarını geliştirme	Ö19	1	
	Empati becerisini geliştirme	Ö20	1	
	Yetenek geliştirme	Ö9	1	
	Duyuları zenginleştirme	Ö2	1	
	Eğlendirici olması	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö18, Ö21, Ö23	9	
	Sosyalleşmeyi sağlaması	Ö3	1	
	Öğrenmeyi kolaylaştırma,	Ö1, Ö2, Ö11, Ö12, Ö17, Ö4, Ö7, Ö10, Ö12, Ö16	9	
	Mesleki eğitimde etkili	Ö2	1	

Eğitsel faydalarının bulunması	olması			19
	Konuların pekiştirilmesi	Ö6, Ö15	2	
	Öğrenmede kalıcılık	Ö11	1	
	Eğlenerek öğrenme	Ö12, Ö14	2	
	Sosyal Bilgiler dersini sevdirmeyi sağlaması	Ö14	1	
	Somutlaştırma	Ö17	1	
	Deneyimleyerek öğrenmeyi sağlaması	Ö10	1	

Tablo 4.7 incelendiğinde öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerinin en çok “Eğitsel faydalarının bulunması” (f=19) kategorisiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Tabloda “Becerilerin gelişiminde etkili olma” (f=15) kategorisinin öne çıkan ikinci temel görüş olduğu görülmektedir. Sayılı öğrenci tarafından yaratıcı drama etkinliğinin “Değerlerin gelişiminde etkili olma” (f=4) kategorisini içeren görüşlere de rastlanmaktadır.

Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydalarına ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Değerlerin gelişiminde etkili olma

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Değerlerin gelişiminde etkili olma” kategorisiyle ilişkili iki koda rastlanmaktadır: “Saygı değerini geliştirme” ve “duyarlı olmayı sağlama”. Bu kodlarla ilişkili görüşlere (f=3) aşağıda yer verilmektedir:

“Konuşmalarımız düzelir. Saygılı oluruz. Birey ile alakalı bir ünitemiz var. O üniteye güzel şeyler öğreniyoruz. O yüzden bir faydası olabilir.” (Ö1),

“Arkadaşlarımızla iç içe oluruz. Saygılı davranmayı öğreniriz” (Ö3),

“Duyarlı oluruz, saygılı oluruz” (Ö22).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı dramanın “Değerlerin gelişiminde etkili olmasını” saygılı olma ve duyarlı olma değerini ve daha birçok değerle birlikte geliştirdiğini ifade ettikleri görüldüğü gibi her bir değeri ayrı ayrı olarak da geliştirdiklerini belirttikleri görülmektedir.

Becerilerin gelişiminde etkili olması

“Becerilerin gelişiminde etkili olması” kategorisinde; “Dil becerisini geliştirme”, “Yaratıcılıklarını geliştirme”, “Empati becerisini geliştirme”, “Yetenek geliştirme”,

“Duyuları zenginleştirme”, “Eğlendirici olması” ve “Sosyalleşmeyi sağlaması” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşlerine (f=15) aşağıda yer verilmektedir:

“Konuşmalarımız düzelir. Saygılı oluruz. Birey ile alakalı bir ünitemiz var. O üniteye güzel şeyler öğreniyoruz. O yüzden bir faydası olabilir.” (Ö1),

“Bence çocukların yaratıcılıklarını geliştirme gibi şeyler olabilir.” (Ö19),

“Empatiyi öğrenebiliriz.” (Ö20),

“Oyunculüğümüzü geliştiririz, eğleniriz.” (Ö9),

“Büyüyünce meslek konusunda bu yönden karar vermemize yararlı olabilir. Daha fazla duyguya sahip olabiliriz. Eğlenebiliriz.” (Ö2),

“Dersleri pekiştirebiliriz, arkadaşlarımız ve öğretmenlerimiz ile eğlenceli zaman geçirmiş oluruz.” (Ö6),

“Öğretmen ve arkadaşlarımızla eğlenceli şeyler yaparız eğleniriz.” (Ö18),

“Olabilir çünkü arkadaşlarımızla güzel bir zaman geçirebilir.” (Ö21),

“Arkadaşlarımızla iç içe oluruz. Saygılı davranmayı öğreniriz.” (Ö3)

“Bilgilenmemizi sağlar, farklı durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini öğreniriz.” (Ö10).

Öğrencilerin yaratıcı dramının Sosyal Bilgiler dersinde “Becerilerin gelişiminde etkili olma” kategorisine ilişkin görüşlerinde; empati, dil, yaratıcılık ve yetenek geliştirme, duyuları zenginleştirme, eğlendirici olması, sosyalleşmeyi sağlaması şeklinde görüşlere rastlanmaktadır.

Eğitsel faydalarının bulunması

Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının “Eğitsel faydalarının bulunması” kategorisinde; “Öğrenmeyi kolaylaştırma”, “Mesleki eğitimde etkili olması”, “Konuların pekiştirilmesi”, “Öğrenmeyi kolaylaştırma”, “Öğrenmede kalıcılık”, “Eğlenerek öğrenme”, “Sosyal Bilgiler dersini sevdirmeyi sağlaması”, “Somutlaştırma”, “Öğretici olması” ve “Deneyimleyerek öğrenmeyi sağlaması” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşlerine (f=19) aşağıda yer verilmektedir:

“Kuşuşmalarımız düzelir. Saygılı oluruz. Birey ile alakalı bir ünitemiz var. O ünitede güzel şeyler öğreniyoruz. O yüzden bir faydası olabilir.” (Ö1),

“Büyüyünce meslek konusunda bu yönden karar vermemize yararlı olabilir...” (Ö2),

“Bilgilenmemizi sağlar, farklı durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini öğreniriz.” (Ö10),

“Çocukların konuları daha çok anlamasına yardımcı olur...” (Ö12),

“Dersleri pekiştirebiliriz...” (Ö6),

“Gerçekçi olabilir. Dersi daha iyi anlayabiliriz.” (Ö17),

“Olayları veya farklı durumları daha rahat ve daha akılda kalıcı öğrenebiliriz.” (Ö11),

“...çocukların eğlenmesi sağlanır.” (Ö12),

“Sosyal dersini hem eğlenerek öğrenmiş oluruz hem de sosyal dersini sevmeyen sosyal dersine ısınmış olur.” (Ö14),

“Faydası olduğunu biliyorum ama faydasının ne olduğunu bilmiyorum.” (Ö16).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde öğrenciler yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumlu eğitsel faydalarının öğrenmeyi kolaylaştırma, mesleki eğitimde etkili olma, konuları pekiştirme, öğrenmede kalıcılık sağlama, eğlenerek öğrenme, dersi sevdirmeye, somutlaştırma, öğretici ve faydalı olmasına yönelik olduğu görülmektedir.

4.1.7. Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin ön görüşme formundan elde edilen bulgular

“Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin 26 öğrenciden 13’ünün görüş bildirdiği fakat bu öğrenci grubundan 8’inin olumsuz durumlara ilişkin görüş bildirdiği görülmektedir. Bu görüşlere ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.8’de yer verilmektedir.

Tablo 4.8 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	N	T
Duyuşsal kaygılar oluşturma	Alay edilme	Ö12	1	2
	Utanma	Ö15	1	
Öğrenme sürecini olumsuz etkileme	Derslerde aksama	Ö3, Ö4	2	6
	Gürültü oluşturma	Ö7	1	
	Kazaya neden olma	Ö13, Ö15	2	
	Sadece oyun zannetme	Ö14	1	

Tablo 4.8 incelendiğinde öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin en çok “Öğrenme sürecini olumsuz etkileme” (n=6) kategorisine ilişkin görüşler olduğu görülmektedir. Sayılı görüşte “Duyuşsal kaygılar oluşturma” (n=2) ile ilişkili görüşlere rastlanmaktadır.

Kategorilere ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Öğrenme sürecini olumsuz etkilemesi

“Öğrenme sürecini olumsuz etkilemesi” kategorisinde; “Derslerin aksaması”, “Gürültünün olması”, “Kazaların olması” ve “Sadece oyun zannetme” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşlerine (f=6) aşağıda yer verilmektedir:

“Eğer çok drama yaparsak derslerimiz aksayabilir.” (Ö3),

“Eğer ders yerine daha çok drama yaparsak dersimiz aksayabilir.” (Ö4),

“Çok ses çıkabilir drama yaparken” (Ö7),

“Kaza yaşanabilir.” (Ö13),

“... arkadaşımız yaralanabilir veya arkadaşımız sakatlanabilir.” (Ö15),

“Sosyal dersini hep oyun gibi düşünebilir, ciddiye almayabilirler” (Ö14).

Yukarıdaki öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının derslerin aksaması, gürültü ve kazaya sebep olması, sadece oyun olarak algılanması gibi olumsuz fikirlerin ileri sürüldüğü görülmektedir.

Duyuşsal kaygılar oluşturma

“Duyuşsal kaygılar oluşturma” kategorisinde; “Alay edilme” ve “Utanma” olmak üzere 2 koda rastlanmaktadır. Bu kodlara ilişkin öğrenci görüşlerine (f=2) aşağıda yer verilmektedir:

“Bazı çocuklar birisi yapamayınca gülebilir.” (Ö12),

“Arkadaşımız utanabilir arkadaşımız yaralanabilir veya arkadaşımız sakatlanabilir.” (Ö15).

Yukarıdaki öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliği sırasında sınıfta alay edilme, utanma ve diğer kazaların olması ihtimaline yönelik olumsuz duyuşsal kaygıların ifade edildiği görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Problem Yaratıcı Drama Etkinlikleri Sürecinde Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin “Öz Değerlendirme”, “Grup Değerlendirme” ve “Öğrenci Günlüklerinden” elde edilen bulgular bu alt problem başlığı altında tablolar halinde sunulmaktadır.

4.2.1. Yaratıcı drama etkinlikleri sürecinde öğrencilerin öz değerlendirme formlarından elde edilen bulgular

Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrencilerin öz değerlendirme formlarına ilişkin elde edilen bulguların her biri ayrı başlıklar altında sunulmaktadır.

4.2.1.1. Öğrencilerin drama etkinlikleri sürecinde sonrası tutum ve davranışlarına ilişkin karşılaştırmalı öz değerlendirme bulguları

Öğrencilerin drama etkinlikleri sonrası tutum ve davranışlarına ilişkin karşılaştırmalı öz değerlendirme bulguları Tablo 4.9’da yer almaktadır.

Tablo 4.9 Öğrencilerin drama etkinlikleri sonrası tutum ve davranışlarına ilişkin karşılaştırmalı öz değerlendirme bulguları

	Görüşler	Etkinlik-1	Etkinlik-2	Etkinlik-3	Etkinlik-4
		N	N	N	N
	Katılıyorum	19	16	18	27

1.Kendimi sözel olarak rahat bir şekilde ifade ettim.	Kararsızım	6	3	3	-
	Katılmıyorum	2	4	2	-
2.Jest, mimiklerimi ve beden dilimi etkili bir şekilde kullandım.	Katılıyorum	24	15	16	26
	Kararsızım	2	2	3	-
	Katılmıyorum	1	5	4	1
3.Yaratıcı drama etkinlik sürecine aktif olarak katılım sağladım.	Katılıyorum	24	18	19	25
	Kararsızım	2	1	2	2
	Katılmıyorum	1	4	2	-
4.Arkadaşlarımla uyum içerisinde etkinliğe katılım sağladım.	Katılıyorum	23	17	15	26
	Kararsızım	3	1	7	1
	Katılmıyorum	1	4	1	-
5.Yaratıcı drama etkinliğinin planını bozmadan öğretmenimi dinleyerek katılım sağladım.	Katılıyorum	24	17	21	26
	Kararsızım	2	3	1	1
	Katılmıyorum	1	3	1	-
6.Yaratıcı drama etkinliği esnasında diğer arkadaşlarıma karşı saygılı davrandım.	Katılıyorum	24	18	20	26
	Kararsızım	2	2	2	-
	Katılmıyorum	1	3	1	-
7.Etkinlik sürecinde sorumluluklarımı yerine getirdim.	Katılıyorum	23	18	20	26
	Kararsızım	3	2	2	1
	Katılmıyorum	1	3	1	-
8.Hayal gücüm ve yaratıcılığım gelişti.	Katılıyorum	21	14	13	27
	Kararsızım	4	5	8	-
	Katılmıyorum	2	4	2	-
9.Etkinlik sürecindeki olayları yaşamıma uyarlayabildim.	Katılıyorum	19	17	14	23
	Kararsızım	4	1	6	4
	Katılmıyorum	4	4	3	-
10.Durumlar karşısında yaratıcı çözümler bulabildim.	Katılıyorum	19	12	17	26
	Kararsızım	7	6	5	1
	Katılmıyorum	1	4	1	-

Tablo 4.9 öğrencilerin drama etkinlikleri sonrası öz değerlendirme formları incelendiğinde en fazla saygı (6), sorumluluk (3, 5, 7) , duyarlılık (5) ve dayanışma (4) değerlerini içeren önermelere ilişkin olumlu görüşlerin olduğu görülmektedir. Bu önermelerden bazıları 2. ya da 3. drama etkinliğinde azaldığı ve son drama etkinliğinde en yüksek sayıya ulaştığı görülmektedir. İlk etkinlikle karşılaştırıldığında son etkinlikte olumlu görüşlerde önemli oranda artış gösteren diğer önermelerin sırasıyla “Kendimi sözel olarak rahat bir şekilde ifade ettim” (n=27), “Durumlar karşısında yaratıcı çözümler bulabildim” (n=26), “Hayal gücüm ve yaratıcılığım gelişti” (n=27), “Etkinlik sürecindeki olayları yaşamıma uyarlayabildim.” (n=23) önermeleri olduğu görülmektedir. Tüm drama etkinliklerinin öğrencilerin en çok kendini ifade etme, yaratıcı düşünme ve hayal gücü ve öğrendiklerini yaşama uyarlama becerilerini geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

4.2.1.2. Drama etkinliklerinde “Kendimde fark ettiğim diğer davranışlar” öz değerlendirme sorusuna ilişkin karşılaştırmalı öğrenci görüşleri

Drama etkinliklerine ilişkin öz değerlendirme formunda yer alan “Kendimde fark ettiğim diğer davranışlar” sorusuna 28 öğrenciden bazılarının yanıtlamadığı görülmüştür. Her etkinlikte bu sayı değişmiştir. Birinci etkinlikte 14 öğrencinin, ikinci drama etkinliğinde 8 öğrencinin, üçüncü drama etkinliğinde 10 öğrencinin ve dördüncü drama etkinliği sonunda da 9 öğrencinin ilgili soruya görüş bildirdiği görülmüştür. Bu görüşlere yönelik bulgulara Tablo 4.10’da yer verilmektedir.

Tablo 4.10 Öğrencilerin drama etkinlikleri sonlarında “Kendimde fark ettiğim diğer davranışlar” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Etkinlik 1		Etkinlik 2		Etkinlik 3		Etkinlik 4	
	Kod	F	Kod	F	Kod	F	Kod	F
Duygularını fark etme	Mutluydum, eğlendim, cesaretliydim	6	Utandım ve utangaçlığımı yendim.	2		Rahattım, sinirliydim, canım sıkıldı, üzülüm, sevildim.	Mutluydum .	1
Değerlerini fark etme	Saygılıydım, dayanışma içerisinde oldum	4	Saygılıydım, dürüstüm, sorumluluk sahibiydim.	5		Saygılı, dayanışmacı , öz güven	-	-
Becerilerini fark etme	Oyuncu ve yaratıcıydım, etkili dinleyiciydım .	5	Drama yaptım, pandomim yaptım, Hayal gücünü kullandım.	6		Mesleğime karar verdim.	-	-
Değer kazanma	-	-	-	-	-	-	Tasarruflu.	1
Beceri kazanma	-	-	-	-	-	-	Mizah üretir, yaratıcı sosyal, resim çizer ve işbirlikçi	7

Tablo 4.10 incelendiğinde birinci drama etkinliği sonunda görüş bildiren öğrencilerin (n=14) kendilerinde fark ettikleri davranışların en çok mutluluk, eğlence ve cesareti içeren “Duygularını fark etme” (f=6) kategorisine ilişkin görüşler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sırasıyla oyun ve yaratıcı olma becerilerini içeren “Becerilerini fark etme”

(f=5) ve saygı ve dayanışma değerini ortaya koyan “Değerlerini fark etme” (f=5) kategorilerine ilişkin görüşler bildirdiklerine rastlanmaktadır. Öğrencilerin ikinci drama etkinliği sonunda ise görüş bildiren öğrencilerin (n=8) birinci drama etkinliğinden farklı olarak kendilerinde en çok hayal gücünü kullanma, drama ve pandomim yapmayı içeren “Becerilerini fark etme” (f=6) kategorisiyle ilişkili görüşlerine rastlanmaktadır. Bu kategori sıralamasını saygı, sorumluluk ve dürüst olmayla ilgili “Değerlerini fark etme” (f=5) kategorisi ve az sayıda utanma duygusuna içeren “Duygularını fark etme” (f=2) kategorisine ilişkin görüşler takip etmektedir. Üçüncü drama etkinliği sonunda görüş bildiren öğrencilerin (n=10) diğer drama etkinliklerinden farklı olarak kendilerinde en çok saygı ve dayanışma değerini ortaya koyan “Değerlerini fark etme” (f=5) kategorisine ilişkin görüşler ortaya koydukları görülmektedir. Öğrencilerin sırasıyla bu kategoriyi takiben rahat, sinirli, canı sıkılır, üzülür, sevilir duygularını içeren “Duygularını fark etme” (f=4) ve karar verme becerisine sahip olduğunu ortaya koyan “Becerilerini fark etme” (f=1) kategorilerine ilişkin görüşler bildirdiklerine rastlanmaktadır. Son etkinlik dördüncü drama etkinliği sonunda görüş bildiren öğrencilerin (n=9) kendilerinde fark ettikleri davranışların en çok mizah üretme, yaratıcılık, sosyalleşme, resim çizme ve işbirlikçi becerilerini ortaya koyan “Beceri kazanma” (f=7) kategorisine ilişkin görüşler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sırasıyla mutluluk duygusunu içeren “Duygularını fark etme” (f=1) ve tasarruflu olma değerine sahip olduğunu ortaya koyan “Değer kazanma” (f=1) kategorilerine ilişkin görüşler bildirdiklerine rastlanmaktadır.

Kategorilere ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Duygularını fark etme

Öğrencilerin “Duygularını fark etme” kategorisiyle ilişkilendirilen görüşlerinden bazı örnekler şu şekildedir:

“Cesaretli olmak” (ETKİNLİK-1, Ö8),

“Arkadaşlarım mutlu olunca bende oldum.” (ET-1, Ö11),

“Daha rahatım.” (ET-1, Ö13),

“Biraz utandım.” (ET-1, Ö16),

“Eğlendim.” (ET-1),

“Utangaçlığımı yendim” (ET-2, Ö2),

“Rahat bir şekilde anlattım.” (ET-3, Ö6),

“Mutluyum” (ET-4, Ö26).

Yukardaki görüşlerde öğrencilerin etkinlik yaparken eğlendikleri, mutlu hissettikleri, rahat oldukları, utangaçlıklarını yendikleri anlaşılmaktadır. Araştırmacı olarak katılımcı etkinlik gözlemlerimde “Duygularını fark etme” kategorisine ilişkin birinci drama etkinliğine başlangıçta iki öğrencinin katılmak istemediklerine fakat süreç içerisinde katılmak isterlerse dahil olabileceklerini ifade ettiğimde etkinliğin ilk aşaması olan ısınma aşamasında bu öğrencilerin farkında olmadan etkinliğe dahil olduklarına ve çok eğlendiklerine tanık oldum. Genel olarak ilk yaratıcı drama etkinliğinde dramaya karşı en çekingen ve ön yargılı olan öğrencilerin drama sürecine uyum sağladıktan sonra etkinliğe dahil olduklarına şahit oldum. İkinci drama etkinliği gözlemlerimde öğrencilerin drama mekanının değiştirilmesinden dolayı bu etkinlikte daha istekli ve hevesli olduklarını gözlemledim. Mekân değişikliği sonucu rahat hareket edebilmelerinden dolayı bu haftada daha eğlenerek ve özgürce süreci gerçekleştirdiklerini gözlemledim. Nitekim öğrencilerin öz değerlendirme formunda kendilerinde fark ettikleri diğer davranışlar kısmına daha rahat olduklarını belirten görüşlere rastlanmaktadır. Üçüncü drama etkinliği gözlemlerimde öğrencilerin ilk ve ikinci haftaya göre bu hafta daha istekli olduklarını ve beni daha çok sahiplenip sevdiklerini gözlemledim. Son yaratıcı drama etkinliği gözlemlerimde ise grup çalışmasında diğer etkinliklerimize nazaran daha istekli çalıştıklarına ve grup olma bilincinde olduklarını gözlemledim. Dersten sonra iki öğrencinin yanıma gelerek “Keşke drama etkinliklerimiz biraz daha devam etseydi hem dramayı hem de sizi çok sevdik” ifadesinde bulunmalarıyla öğrencilerin zamanla hem drama etkinliklerine hem de bana alışıp sevgi beslediklerini fark ettim.

Değerlerini fark etme

Drama etkinliği sonunda öğrencilerin “Değerlerini fark etme” kategorisiyle ilişkilendirilen görüşlerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmektedir:

“Saygılı olmak.” (ET-1, Ö3),

“Saygılı olmak, dayanışma.” (ET-1, Ö4),

“Saygılı” (ET-3, Ö4),

“Saygılı, dayanışmak” (ET-3, Ö19),

“... saygılı olmak” (ET-3, Ö23).

Yukardaki görüşlerde öğrencilerin etkinlik yaparken dayanışma ve saygı çerçevesinde hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Birinci drama etkinliğine ilişkin gözlemde öğrencilerin etkinliğin gerektirdiği sorumluluklarını yerine getirdiklerine ve bu sorumlulukları gerçekleştirirken grup bilincinde saygı ve dayanışma içerisinde hareket ettiklerine tanık olunmuştur. İkinci drama etkinliğinde öğrencilerin meslekleri canlandırırken insanlara karşı saygılı ve duyarlı tavırlar sergilediklerini fark edilmiştir. Meslek canlandırmaları esnasında mesleğinin getirdiği sorumluluklarının farkında olarak hareket ettikleri gözlenmiştir. Üçüncü drama etkinliği esnasında zaman zaman gürültü yükseldiğinde öğrencilerin “Saygılı davranmalıyız, sessiz olun” diyerek birbirilerini uyardıklarına tanık olunmuştur. Üçüncü drama etkinliğinde öğrencilerin iletişimlerinin daha güçlü ve saygı çerçevesinde olmaları dikkat çekmiştir. Son yaratıcı drama etkinliğinde ise israfa yönelik etkinlikte; sorumluluk, dayanışma ve saygı değerlerine ek olarak tasarruflu olma değerinin ön plana çıktığı ve etkinlik sonunda öğrencilerin tasarrufun önemini kavradığı tespit edilmiştir. Tablo 4.10’da bu sonuç görülebilmektedir.

Becerilerini fark etme

Drama etkinliği sonunda öğrencilerin “Becerilerini fark etme” kategorisiyle ilişkilendirilen görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

“Oyunculugum.” (ET-1, Ö6),

“Yaratıcı olmam.” (ET-1, Ö9),

“Artık daha etkili dinliyorum” (ET-1, Ö24),

“... hayal gücümü kullanmak.” (ET-2, Ö1),

“Artık dramada daha fazla iyi yapabiliyorum. ...” (ET-2, Ö12),

“Kendimi konuşmadan anlatmayı öğrendim” (ET-2, Ö15),

“Ne meslek olacağımı öğrendim.” (ET-3, Ö1),

“Resim çizebilme” (ET-4, Ö3),

“Arkadaşlarımla birlikte aktivite yapmayı öğrendim.” (ET-4, Ö13),

“Çok yaratıcı olduğumu düşünüyorum” (ET-4, Ö27).

Yukardaki görüşlerden öğrencilerin drama etkinlikleri sonucunda karar verme, mizah üretme, resim çizebilme, birlik içinde hareket edebilme, yaratıcılık becerisini kullanma ve sosyalleşme becerisini ve dinleme becerisini geliştirdiğini fark edenlerin olduğu anlaşılmaktadır. “Becerilerini fark etme” kategorisine ilişkin birinci drama etkinliği gözlemlerimde etkinlik anında çekingen olan öğrencilerin sahneye çıkan ilk gruba olumsuz tepkiler gelmediğini gördüklerinde onların da etkinliğe katılım sağlayarak arkadaşlarıyla iletişimlerini artırarak canlandırmalar yaptıklarına tanık oldum. İlk etkinliğin heyecanından dolayı zaman zaman sesler yükselse de merak içinde olduklarından etkinliğe konsantre olduklarını, süreçten kopmayarak arkadaşlarını ve beni dikkatle dinlediklerini gözlemledim. İkinci drama etkinliği gözlemlerimde sınıf ortamından daha rahat bir ortam olan okulun spor salonuna geçmemizle birlikte öğrencilerin ilk etkinliğe göre daha fazla yaratıcı düşünme becerilerini kullanarak canlandırmalar yaptıklarını gözlemledim. İkinci etkinlikte daha yaratıcı olmalarının sebebinin hem daha rahat bir ortamda olmaları hem de salondaki materyallerin de drama etkinliğine dahil olmasından kaynaklı olduğu kanısındayım. Üçüncü drama etkinliği gözlemlerimde öğrencilerin yargılanmaktan korkmadan rahatça hareket edip espriler yapıp hep birlikte eğlenerek canlandırmalar gerçekleştirdiklerini gözlemledim. Son yaratıcı drama etkinliği gözlemlerimde ise değerlendirme aşamasında grupça gerçekleştirdikleri çizim becerileri dikkatimi çekti. Kısa sürede yaratıcılık ve karar verme becerilerini iyi bir şekilde kullanarak ürün tasarladıklarını ve bu esnada grup çalışmalarında artık grup olma bilincinin yerleştiğini gözlemledim. Tablo 4.10 incelendiğinde kendilerinde fark ettikleri davranışlar arasında bu becerileri ifade ettikleri görülmektedir. İkinci drama etkinliği gözlemlerimde öğrencilerin canlandırmalar esnasında ilk haftaya göre daha girişken olduğuna ve birçok öğrencinin mesleklerle ilgili gerçekleştirdiğimiz etkinlikte “Ben yapabilirim, bu benim işim olmalı” gibi cümleler söylediklerine tanık oldum. İlk haftaya göre daha rahat bir ortam olan okulun spor salonunda drama etkinliğimizi gerçekleştirmenin de öğrencilerin tavırlarına yansıdığını ve daha rahat hareket edip çekingenliklerini üstlerinden attıklarını gözlemledim. Üçüncü drama etkinliği gözlemlerimde özellikle tabu oynarken öğrencilerin “Çok iyi anlattım yoksa bilemezsiniz, çok zekiyim, bunu ben daha iyi anlatırdım” gibi özgüvenlerini ortaya koyacak cümleler kurduklarına tanık oldum. Son drama etkinliği gözlemlerimde spor salonundan sınıf ortamına geçiş yapmamıza rağmen neredeyse öğrencilerin tümü drama

etkinliğine karşı çok istekli ve etkinlik sürecinde çok aktiflerdi. Sorduğum sorulara utanıp sıkılmadan hepsinin cevap verdiğini gözlemledim. Her ne kadar kendilerinde fark ettikleri davranışlar arasında öz güven farkındalığı bir öğrenci dışında diğer öğrenciler tarafından ifade edilmemiş olsa da drama etkinliğine artık hemen hemen hepsinin alışmış ve sevmiş olmalarından kaynaklı etkinliğe katılım noktasında öz güvenlerinde artış olduğunu fark ettim.

4.2.2. Yaratıcı drama etkinlikleri sürecine ilişkin öğrencilerin grup değerlendirme formlarından elde edilen bulgular

Yaratıcı drama etkinlikleri grup değerlendirme formlarına ilişkin elde edilen bulguların her biri ayrı başlıklar altında sunulmaktadır.

4.2.2.1. Öğrencilerin drama etkinliklerindeki gruplarının tutum ve davranışlarını değerlendirme sonuçlarına ilişkin bulguları

Drama etkinliklerine ilişkin grup değerlendirme formlarından elde edilen tutum ve davranışlarına ilişkin görüşlerin karşılaştırmalı sonuçlarına Tablo 4.11’de yer verilmektedir.

Tablo 4.11 Drama etkinliklerine ilişkin grup değerlendirme formlarından elde edilen görüşler

	Görüşler	Etkinlik-1	Etkinlik-3	Etkinlik-4
		N	N	N
Arkadaşlarımla iş birliği içerisinde hareket ettik.	Katılıyorum	20	17	25
	Kararsızım	4	3	1
	Katılmıyorum	3	3	1
Birbirimizin fikirlerine saygı duyduk.	Katılıyorum	21	15	23
	Kararsızım	4	5	2
	Katılmıyorum	2	3	2
Sorumluluklarımızı yerine getirdik.	Katılıyorum	22	17	23
	Kararsızım	3	4	3
	Katılmıyorum	2	2	1
Herkes görev dağılımına uygun hareket etti.	Katılıyorum	20	16	23
	Kararsızım	5	4	3
	Katılmıyorum	2	3	1
Düşüncelerimizi ve görüşlerimizi özgürce söyledik.	Katılıyorum	22	18	22
	Kararsızım	4	3	4
	Katılmıyorum	1	2	1
Birbirimize moral ve cesaret verdik.	Katılıyorum	19	14	21
	Kararsızım	4	5	3
	Katılmıyorum	4	4	3

Birbirimizi etkili bir şekilde dinledik.	Katılıyorum	19	13	23
	Kararsızım	6	7	3
	Katılmıyorum	2	3	1
Birbirimizi takdir ettik.	Katılıyorum	20	13	22
	Kararsızım	4	5	3
	Katılmıyorum	3	5	2
Grup içinde sorun çıktıysa uzlaşarak o sorunu çözdük.	Katılıyorum	16	18	23
	Kararsızım	6	3	3
	Katılmıyorum	5	2	1
Etkinliğimizi sorunsuz bir şekilde sunduk.	Katılıyorum	19	14	26
	Kararsızım	7	5	-
	Katılmıyorum	1	4	1

Tablo 4.11 incelendiğinde drama etkinliklerine ilişkin grup değerlendirmelerinde öğrencilerin çoğunluğu tutum ve davranışlarına ilişkin etkinlik 1’de “Sorumluluklarımızı yerine getirdik” (n=22), “Düşüncelerimizi ve görüşlerimizi özgürce söyledik” (n=22) önermelerine ilişkin olumlu görüş bildirirken sırasıyla “Birbirimizin fikirlerine saygı duyduk” (n=21), “Herkes görev dağılımına uygun hareket etti” (n=20), “Arkadaşlarımla iş birliği içerisinde hareket ettik” (n=20), “Birbirimizi takdir ettik” (n=20), “Birbirimize moral ve cesaret verdik” (n=19), “Birbirimizi etkili bir şekilde dinledik” (n=19), “Etkinliğimizi sorunsuz bir şekilde sunduk” (n=19), “Grup içinde sorun çıktıysa uzlaşarak o sorunu çözdük” (n=16) önermelerine katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Saygı, sorumluluk, duyarlılık ve dayanışma değerlerini içeren bu önermelere ilişkin olumlu görüşlerin bazıları 3. etkinliğe katılan öğrencilerin az olmasından da kaynaklı azaldığı ve son drama grup etkinliğinde önermelerin en yüksek seviyesine ulaştığı görülmektedir. İlk etkinlikle karşılaştırıldığında son etkinlikte olumlu görüşlerde artış gösteren önermelerin sırasıyla “Etkinliğimizi sorunsuz bir şekilde sunduk” (n=26), “Grup içinde sorun çıktıysa uzlaşarak o sorunu çözdük” (n=23), “Arkadaşlarımla iş birliği içerisinde hareket ettik” (n=25), “Birbirimizi etkili bir şekilde dinledik” (n=23) önermeleri olduğu görülmektedir. Bu önermelere ilişkin sonuçlar tüm drama etkinliğinin sonucunda öğrencilerin en çok problem çözme, iş birliği ve etkili dinleme becerilerine yönelik olumlu görüşlerini ortaya koymaktadır.

4.2.2.2. Öğrencilerin 1. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Öğrencilerin etkinlik sonunda doldurmuş olduğu grup değerlendirme formlarındaki birinci drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusunun ayrıntılı

sonuçları Tablo 4.12’de sunulmaktadır. Bu soruya 28 öğrenciden 17’sinin görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.12 Öğrencilerin 1. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Grup uyumu	Aynı amaçta olma	Ö1, Ö7	2	6
	Komik ve eğlenceli olma	Ö9, Ö13, Ö22, Ö24	4	
Temel değerlerde birleşme	Cesur, saygılı, dayanışma içerisinde, yardımsever	Ö1, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10, Ö11, Ö26	7	7
Gurubun beceri yeteneği	Oyunculuk, anlama ve iş birliği becerisi	Ö14, Ö15, Ö17, Ö21, Ö25	5	5

Tablo 4.12 İncelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinde oluşturulan grupların en iyi özelliklerine ilişkin görüşlerin en çok “Temel değerlerde birleşme” (f=7) yönünde olduğu görülmektedir. Tabloda “Grup uyumu” (f=6) kategorisinin öne çıkan ikinci temel görüş olduğu görülmektedir. Grubun en iyi özelliği sorusuna verilen yanıtlar sonucu “Grubun beceri yeteneği” (f=5) kategorisinin öne çıkan üçüncü görüş olduğu görülmektedir.

Kategorilere ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Grup uyumu

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grup uyumu” kategorisiyle ilişkili iki koda rastlanmaktadır: “Aynı amaçta olma” ve “Komik ve eğlenceli olma”. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=6) aşağıda yer verilmektedir:

“Kazanmak için ve saygıyı öğrenmek için oynuyoruz” (Ö1),

“Kazanmak için oynuyoruz” (Ö7),

“Yaratıcı, eğlenceli ve en iyi grup” (Ö9),

“Eğlenceliyiz” (Ö13),

“Komik olması” (Ö22)

“Komik ve eğlenceli olması” (Ö24).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının en iyi özelliklerinin; grup içerisinde eğlenmeleri, aynı amacı güderek kazanmayı ve saygılı olmayı hedeflemeleri olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Temel Değerlerde Birleşme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Temel değerlerde birleşme” kategorisiyle ilişkili “Cesur, saygılı, dayanışma içerisinde, yardımsever” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=7) aşağıda yer verilmektedir:

“Kazanmak için ve saygıyı öğrenmek için oynuyoruz” (Ö1),

“Dayanışma saygı” (Ö4),

“Birbirimize yardım etmemiz” (Ö5),

“Dayanışma, saygılı, düşüncesini özgür bir şekilde ifade edebilmesi, cesaretli” (Ö8),

“Birbirimize saygılı olmamız” (Ö10),

“Dayanışmalı, birbirini destekleyen bir grubuz” (Ö11),

“Sabırlı olmaları ve saygılı olmaları” (Ö26).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan gruplarının en iyi özelliklerinin dayanışma, saygı, birlik ve beraberlik içinde hareket etme, yardım etme ve cesaretli olma gibi temel değerlerde birleşebiliyor olduklarına dair ifadeler görülmektedir.

Grubun beceri yeteneği

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grubun beceri yeteneği” kategorisiyle ilişkili “Oyunculuk, anlama ve iş birliği becerisi” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere (f=5) aşağıda yer verilmektedir:

“İyi rol yapmak” (Ö14),

“İyi rol yapmak” (Ö15),

“Bizim grubumuz sessiz durdu ve iş birliği yaptı” (Ö17),

“Birbirimizi dinlememiz” (Ö21),

“Anlayışlı olmaları” (Ö25).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde gruplarının en iyi özelliklerine oyunculuk, anlama ve birlikte hareket edebilme becerilerine sahip olma şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.2.2.3. Öğrencilerin 1. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

1. Drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” görüşme sorusuna yönelik ayrıntılı bulgular Tablo 4.13’te yer almaktadır. Bu soruya 28 öğrenciden 11’inin görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.13 Öğrencilerin 1. drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Etkinlikte duygu kontrolü	Gülmemek, ciddi olmak, sessizlik	Ö2, Ö5, Ö10, Ö11, Ö15, Ö21, Ö24	7	7
Etkinlikte beceri yetersizliği	İş birliği ve yaratıcılık becerisi	Ö6, Ö25	2	2
Dayanışma değerinde eksiklik	Birlik içinde olmak, hep beraber	Ö1, Ö16	2	2

Tablo 4.13 incelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinde oluşturulan grupların daha iyi olabilirdi dedikleri özelliklerine ilişkin görüşlerin en çok “Etkinlikte duygu kontrolü” (f=7) yönünde olduğu görülmektedir. “Etkinlikte beceri yetersizliği” (f=2) ve “Dayanışma değerinde eksiklik” (f=2) kategorilerinde öne çıkan görüşlerin olduğu görülmektedir.

Kategorilere ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Etkinlikte duygu kontrolü

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Etkinlikte duygu kontrolü” kategorisiyle ilişkili “Gülmemek, ciddi olmak, sessizlik” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere (f=7) aşağıda yer verilmektedir:

“Çok gülmesek iyi olurdu” (Ö2),

“Gülmemek” (Ö5),

“Daha ciddi olabilirdik” (Ö10),

“Daha az gülebilirdik” (Ö11),

“Gülmeseydik daha iyi olabilirdi” (Ö15),

“Sessizlik” (Ö21),

“Anlatırken gülmezsek daha iyi olabilirdi” (Ö24).

Öğrencilerin yukarıdaki ifadeleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının daha iyi olabilirdi dedikleri özelliklerinin daha az gülmek, anlatırken daha ciddi olmak ve daha sessiz bir ortam sağlama şeklinde görüşler olduğu görülmektedir.

Etkinlikte beceri yetersizliği

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Etkinlikte beceri yetersizliği” kategorisiyle ilişkili “İş birliği ve yaratıcılık becerisi” (f=2) kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“İş birliği, oyunculuk kısacası her şey” (Ö6),

“Daha iyi yaratıcı olabilirdik” (Ö25).

Öğrenci ifadeleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde gruplarının iş birliği içinde olmaları, oyunculuk becerilerini sergilemeleri ve daha yaratıcı etkinlikler gerçekleştirmiş olmaları durumunda daha iyi olabileceğine yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir.

Dayanışma değerinde eksiklik

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Dayanışma değerinde eksiklik” kategorisiyle ilişkili “Birlik içinde olmak, hep beraber” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=2) aşağıda yer verilmektedir:

“Anlaşım içinde ve birlik içinde olmak” (Ö1),

“Bir oyunu hep beraber yapsaydık” (Ö16).

Öğrenci ifadeleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde gruplarının dayanışma içerisinde olmaları durumunda daha iyi olabileceğine yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.2.2.4. Öğrencilerin 3. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

3. Drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusunun ayrıntılı sonuçları Tablo 4.14’te sunulmaktadır. Bu soruya 28 öğrenciden 11’inin görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.14 Öğrencilerin 3. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Grup uyumu	Yakışıklılık, zekilik	Ö13, Ö17, Ö18	3	5
	Komik bulma	Ö8, Ö10	2	
Temel değerlerde birleşme	Saygı, dayanışma, çalışkanlık	Ö2, Ö5, Ö15, Ö21, Ö9	5	5
Gurubun beceri yeteneği	Oyunculuk becerisi	Ö12	1	1

Tablo 4.14 incelendiğinde 3. yaratıcı drama etkinliğinde grupların en iyi özelliklerine ilişkin görüşlerinde sırasıyla “Grup uyumu” (f=5), “Temel değerlerde birleşme” (f=5) ve “Gurubun beceri yeteneği” (f=1) kategorilerine ilişkin görüşlere rastlanmaktadır.

Öğrencilerin grupların en iyi özellikleri sorusuna ilişkin görüşlerine kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Grup uyumu

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grup uyumu” kategorisiyle ilişkili iki koda rastlanmaktadır: “Yakışıklılık, zekilik” ve “Komik bulma”. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Komik olması” (Ö8),

“Komik olmamız” (Ö10),

“Çok yakışıklıyız” (Ö13),

“Çok yakışıklıyız ve zekiyiz” (Ö17),

“Çok yakışıklıyız ve zekiyiz” (Ö18).

Öğrenci ifadeleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde gruplarının en iyi özelliklerinin; grupça komik olmaları, yakışıklı ve zeki olmaları yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Temel değerlerde birleşme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Temel değerlerde birleşme” kategorisiyle ilişkili “Saygı, dayanışma, çalışkanlık” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=5) aşağıda yer verilmektedir:

“Saygılı olmak” (Ö2),

“Birlik olmak” (Ö5),

“Dayanışma” (Ö15),

“Çalışkan” (Ö21),

“Birbirini dinleyen” (Ö9).

Öğrenci ifadeleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan gruplarının en iyi özelliklerinin dayanışma, saygı ve çalışkan tavırlar içinde hareket etme gibi temel değerlerde birleşebiliyor olmak şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Grubun beceri yeteneği

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grubun beceri yeteneği” kategorisiyle ilişkili “Oyunculuk becerisi” (f=1) koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşe aşağıda yer verilmektedir:

“Çok iyi mimikleri var” (Ö12).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan gruplarının en iyi özelliklerinin oyunculuk becerisine sahip olma olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

4.2.2.5. Öğrencilerin 3. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

3. Drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna ilişkin bulgulara Tablo 4.15’te yer verilmektedir. “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna 28 öğrenciden 8’inin görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.15 Öğrencilerin 3. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşler

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Grupta uyumu sağlamak	Hızlı olmak, mantıklı konuşmak, sessiz olmak, kavga etmemek	Ö1, Ö14, Ö15, Ö22	4	4
Saygı değerini artırmak	Dinlemek, söz hakkı vermek	Ö2, Ö23, Ö10	3	3

Tablo 4.15 İncelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinde oluşturulan grupların daha iyi olabilirdik dedikleri özelliklerine ilişkin görüşlerin sırasıyla “Grupta uyumu sağlamak” (f=4) ve “Saygı değerini artırmak” (f=3) şeklinde öne çıkan görüşler olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin gruplarının daha iyi olabilirdi sorusuna ilişkin görüşlerine kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Grupta uyumu sağlamak

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grupta uyumu sağlamak” kategorisiyle ilişkili “Hızlı olmak, mantıklı konuşmak, sessiz olmak, kavga etmemek” (f=4) kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Biraz daha hızlı olabilirdik” (Ö1),

“Bence herkes daha mantıklı konuşabiliriz” (Ö14),

“Sessizlik” (Ö15),

“Kavga ettik” (Ö22).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının daha sessiz bir ortamda, birbirleriyle kavga etmeden uyumlu bir şekilde, daha hızlı ve mantıklı hareket ederek bir etkinlik gerçekleştirselerdi gruplarının daha iyi olabileceğine yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir. Grup içerisinde uyum sorunları olmadığında daha iyi bir grup olabileceklerine yönelik beklentilerin ifade edildiği görülmektedir.

Saygı değerini artırmak

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Saygı değerini artırmak” kategorisiyle ilişkili “Dinlemek, söz hakkı vermek” (f=3) koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Dinlemek” (Ö2),

“Birbirimizi dinlemedik, keşke dinleseydik” (Ö23),

“Birileri bana söz hakkı vermedi” (Ö10).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının grup içerisinde saygılı bir şekilde birbirlerini dinlemelerinin ve herkese söz hakkı tanınmasının onları daha iyi bir grup yapacağına yönelik görüşlerin olduğu görülmektedir.

4.2.2.6. Öğrencilerin 4. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Öğrencilerin etkinlik sonunda doldurmuş olduğu grup değerlendirme formlarındaki 4. drama etkinliğe ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusunun ayrıntılı sonuçları Tablo 4.16’da sunulmaktadır. Bu soruya 28 öğrenciden 9’unun görüş bildirdiği görülmektedir.

Tablo 4.16 Öğrencilerin 4. etkinliğine ilişkin “Grubumuzun en iyi özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F	T
Grup bağlılığı	Anlaşmak	Ö15, Ö23	2	2
Temel değerlerde birleşme	Dayanışma, emek, ortak karar	Ö8, Ö26, Ö22	3	3
Gurubun beceri yeteneği	Resim çizme, fikir üretme ve kendini ifade edebilme becerisi	Ö3, Ö12, Ö14, Ö27	4	4

Tablo 4.16 incelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinde grupların en iyi özelliklerinin “Grubun beceri yeteneği” (f=4), “Temel değerlerde birleşme” (f=3) ve “Grup bağlılığı” (f=2) kategorilerine ilişkin görüşler olduğu görülmektedir.

Grupların en iyi özelliklerine ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Grup bağlılığı

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grup bağlılığı” kategorisiyle ilişkili “Anlaşmak” kodu bulunmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere (f=2) aşağıda yer verilmektedir:

“Anlaşmamız” (Ö15)

“Çok iyi anlaşıyoruz” (Ö23).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının en iyi özelliklerinin anlaşabilmeleri olduğu görülmektedir.

Temel değerlerde birleşme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Temel değerlerde birleşme” kategorisiyle ilişkili “Dayanışma, emek, ortak karar” kodları bulunmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=3) aşağıda yer verilmektedir:

“Dayanışma” (Ö8),

“Emek ile ilerledik” (Ö26),

“Ortak karar verdik” (Ö22).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının en iyi özelliklerinin dayanışmacı ve çalışkan tavırlar içinde hareket etme gibi temel değerlerde birleşebiliyor olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Grubun beceri yeteneği

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grubun beceri yeteneği” kategorisiyle ilişkili “Resim çizme, fikir üretme ve kendini ifade edebilme becerisi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere (f=4) aşağıda yer verilmektedir:

“Resim çizebilme” (Ö3),

“Kendimizi ifade edebiliyoruz” (Ö12),

“Fikir üretebilme” (Ö14),

“Resim iyi çizdiler yani güzeldi” (Ö27).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının en iyi özelliklerinin resim çizme, fikir üretme, kendilerini ifade etme becerilerine sahip olma şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

4.2.2.7. Öğrencilerin 4. etkinliğe ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşleri

4. Drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” görüşme sorusuna ilişkin ayrıntılı bulgular Tablo 4.17’de yer almaktadır. “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna 4 öğrenci görüş bildirmiştir.

Tablo 4.17 Öğrencilerin 4. drama etkinliğine ilişkin “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna yönelik görüşler

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Grupta uyum sorunu	Etkinlik anına dair eleştiriler	Ö6, Ö12, Ö26	3
Değer eksikliği	Saygı değerinin eksikliği	Ö14	1

Tablo 4.17 incelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinde oluşturulan grupların daha iyi olabilirdi dedikleri özelliklerine ilişkin görüşlerin sırasıyla “Grupta uyum sorunu” (f=3) ve “Değer eksikliği ” (f=1) yönünde öne çıkan görüşler olduğu görülmektedir.

Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özelliklerine ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Grupta uyum sorunu

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Grupta uyum sorunu” kategorisiyle ilişkili “Etkinlik anına dair eleştiriler” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere (f=3) aşağıda yer verilmektedir:

“Kararsız oluşumuz” (Ö6),

“Kafasının estiği gibi şeyler yapıyor yapmasalar güzel olurdu” (Ö12),

“Biri biraz hevesizdi” (Ö26).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının daha gruba bağlı, etkinliği gerçekleştirmede istekli ve kararlı bir şekilde hareket ederek etkinlik gerçekleştirmek istediklerine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Grup içerisinde uyum sorunları olmadığında daha iyi bir grup olabileceklerine yönelik görüşlerin ifade edildiği görülmektedir.

Değer eksikliği

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Değer eksikliği” kategorisiyle ilişkili “Saygı değerinin eksikliği” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen bir görüşe rastlanmaktadır:

“Birbirimize saygılı davranma” (Ö14).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinde oluşturulan öğrenci gruplarının grup içerisinde saygılı bir şekilde etkinlik gerçekleştirmenin onları daha iyi bir grup yapacağına yönelik görüşün ifade edildiği görülmektedir.

4.2.3. Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrenci günlüklerinden elde edilen diğer görüşlere bu bölümde yer verilmektedir.

4.2.3.1. Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrenci günlüklerinden elde edilen değerler

Drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinde tespit edilen değerler Tablo 4.18’de yer almaktadır.

Tablo 4.18 Drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinde tespit edilen değerlerin dağılımı

Değerler	Etkinlik-1	Etkinlik-2	Etkinlik-3	Etkinlik-4	T
	N	N	N	N	N
Sorumluluk	11	5	5	3	24
Saygı	1	2	-	1	4
Çalışkanlık	-	1	-	1	2
Duyarlılık	-	1	2	1	4
Dayanışma	3	1	1	2	7
Yardımseverlik	-	-	1	-	1
Tasarruf	-	-	3	-	3
Sevgi	-	-	-	1	1

Tablo 4.18 incelendiğinde drama etkinliğine ilişkin öğrenci günlüklerinde en çok “Sorumluluk” değerine ilişkin ifadeler rastlanmaktadır. İkinci sırada dayanışma, üçüncü sırada saygı ve duyarlılık değerini ifade eden görüşler tespit edilmiştir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler arasında günlüklerde en az çalışkanlık değerine ait ifadelerle karşılaşmıştır.

4.2.3.2. Yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci günlüklerinden elde edilen görüşler

Drama etkinlikleri sonrası yazılan öğrenci günlüklerinden edilen görüşler Tablo 4.19’da yer almaktadır. Bu etkinliklere 28 öğrencinden birinci drama etkinliğine 18 öğrenci, ikinci drama etkinliğine 10, üçüncü drama etkinliğine 11 ve dördüncü drama etkinliğine 6 öğrenci katılım göstermiştir.

Tablo 4.19 Yaratıcı drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinden görüşler

Kategori	Kod	Etkinlik 1	Etkinlik 2	Etkinlik 3	Etkinlik 4
		F	F	F	F
Olumlu duygular hissetme	Eğlenmek, beğenmek, mutlu olmak	16	8	8	3

Değerlerini geliştirme	Çalışkanlık, sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma, tasarruf, yardımseverlik	12	5	8	5
Becerilerini geliştirme	Dil, drama yapma	1	2	-	-
Yeni şeyler öğrenme	Etkinliği faydalı bulma, bilgi edinme	3	2	1	2

Tablo 4.19 incelendiğinde öğrencilerin birinci drama etkinliği sonrası yazdığı günlüklere ilişkin görüşlerin en çok “Olumlu duygular hissetme” (f=16) yönünde olduğu görülmektedir. Tabloda “Değerlerini geliştirme” (f=12) kategorisinin öne çıkan ikinci temel görüş olduğu görülmektedir. “Yeni şeyler öğrenme” (f=3) ve “Becerilerini geliştirme” (f=1) kategorileri üçüncü ve dördüncü temel görüş olmaktadır. Öğrencilerin ikinci drama etkinliği sonrası yazdığı günlüklere ilişkin görüşlerin birinci drama etkinliğine benzer şekilde en çok “Olumlu duygular hissetme” (f=8) yönünde olduğu görülmektedir. Tabloda “Değerlerini geliştirme” (f=5) öne çıkan ikinci temel görüş olduğu görülmektedir. “Yeni şeyler öğrenme” (f=2) ve “Becerilerini geliştirme” (f=2) kategorilerinin rastlanan diğer görüşler arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin üçüncü drama etkinliği sonrası yazdığı günlüklere ilişkin görüşlerin en çok “Olumlu duygular hissetme” (f=8) ve “Değerlerini geliştirme” (f=8) yönünde olduğu görülmektedir. “Yeni şeyler öğrenme” (f=1) görüşünün öne çıkan temel görüşler arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin dördüncü drama etkinliği sonrası yazdığı günlüklere ilişkin görüşlerin sırasıyla “Değerlerini geliştirme” (f=5), “Olumlu duygular hissetme” (f=3) ve “Yeni şeyler öğrenme” (f=2) şeklinde öne çıkan temel görüşler olduğu görülmektedir.

Öğrenci günlüklerine ilişkin ayrıntılı görüşlere kategori başlıkları halinde aşağıda yer verilmektedir:

Olumlu duygular hissetme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Olumlu duygular hissetme” kategorisiyle ilişkili “Eğlenmek, beğenmek, mutlu olmak” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Bugün çok güzeldi eğlendik ve drama etkinliği devam etsin istiyorum. Güzel bir etkinlik çok eğlendim ve mutlu oldum.” (ET-1, Ö4),

“Çok eğlendik. Çok eğlenceliydi. Kendimi mutlu hissettim. Etkinlik çok eğlenceliydi. Bir sonraki hafta neler yapacağımızı merak ediyorum” (ET-1, Ö7),

“Gerçekten çok güzel bir etkinlikti çok mutlu oldum. Takımlaşmamız ayrıca bizi birbirimize bağlamıştı. Başta başka bir şey yapacağız sanmıştım ama böyle daha çok sevdim.” (ET-1, Ö18),

“2. Gün spor salonuna gittik çok eğlendim ve yeni şeyler öğrendim ve kendim bir animasyon yaptım ve en sevdiğim gün bugün oldu.” (ET-2, Ö4),

“Güzeldi, mutluyduk ve birden fazla etkinlik yaptık. Grubumu da çok sevmiştim” (ET-2, Ö7),

“... çok değişik ve eğlenceli bir ders oldu.” (ET-3, Ö5),

“Gerçekten çok eğlenceli şeyler yapıyoruz. Öğretmen bizi çok seviyor ve bize çok güzel şeyler öğretiyor.” (ET-3, Ö7),

“4. Etkinlikte sınıftaydık güzeldi eğlendim ve aslında 4 etkinlik boyunca çok güzel bir şey keşfettim hep birlik ve beraberdik. Takımdık” (ET-4, Ö2),

“Bu etkinlik çok güzeldi. Gerçekten çok çok eğlendik ama çok üzülüyorum çünkü öğretmenimiz gidince yaratıcı drama yapamayacağız. Çok üzülüyorum ama o bizi seviyor. Bize şu ana kadar dayanışma, saygı ve sevgiyi aşıladı. Öğretmenimizi çok çok seviyorum” (ET-4, Ö4).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin tüm drama etkinliklerinde eğlendikleri, eğlenerek öğrendikleri, öğretmenleriyle duyuşsal bağ kurdukları, mutlu oldukları ve etkinlikleri beğendikleri yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Değerlerini geliştirme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Değerlerini geliştirme” kategorisiyle ilişkili “Çalışkanlık, sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma, tasarruf, yardımseverlik” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Bugün meslekler hakkında oyun oynadık. Biz teknisyen olduk. Ekip çalışması vardı çok güzeldi” (ET-1, Ö6),

“Sevgili günlük cuma günü çok güzel bir gündü. O gün arkadaşlarıma saygılı ve sevgili, hoşgörülü davranmayı ve sorumluluklarımızı öğrendim. En sevdiğim oyun top oyunuydu. Arkadaşlarımin hangi meyveyi sevdiğini öğrendim, çok eğlenceliydi. Arkadaşlarımız ekonomik faaliyetlerini anlattı” (ET-1, Ö9),

“İlk ders sosyal dersiydi. Etkinlik yaptık ilk top attık. Top ilk kime gelirse o en sevdiği meyveyi söyledi daha sonra ekonomik faaliyet oyunu oynadık. Herkes bir meslek yazdı kutudan onları çektik bana camcı çıktı bize etkinlik yaptıran öğretmen bana yardım etti çok eğlendim. Sorumluluklarımı öğrendim. Nasıl yaptıklarını öğrendim” (ET-1, Ö17).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin ilk drama etkinliğinde meslekler hakkında oyun oynayarak ve drama etkinliğinin gerekliliklerini yaparak sorumluluk değerini, arkadaşlarına karşı davranışlarında sevgi, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerini geliştirdikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“... spor salonuna gittik. Orada öğretmenimizin hazırladığı bir etkinliği yaptık. Kağıtlarda ekonomik faaliyet yazan kutu vardı. Herkes çıkan ekonomik faaliyeti bir şeyler yardımı ile sesli bir şekilde canlandırdı ve sınıfımıza geri geldik” (ET-2, Ö8),

“Kulaktan kulağa oynadık bir atasözü söylediler biz de onu bulmaya çalıştık. Daha sonra biz parmak kaldırdık sırayla çağırdı ve bir kâğıt okudu benimkini hatırlamıyorum. Bu oyundan meslek sahiplerinin nasıl iş yaptıklarını öğrendim” (ET-2, Ö9).

Öğrencilerin ikinci drama etkinlik günlüklerinde ekonomik faaliyetler hakkında oyun oynayarak ve drama etkinliğinin gerekliliklerini yaparak sorumluluk değerini, arkadaşlarıyla oyun oynarken arkadaşlarına karşı duyarlı olarak ve onlarla dayanışma içerisinde olarak değerlerini geliştirdikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“... Sorumluluklarımı öğrendim” (ET-3, Ö1),

“Suyu israf etmeyin” (ET-3, Ö2),

“Suyu idareli kullan” (ET-3, Ö3),

“Spor salonuna gittik bizim okuldaki. Bir arkadaşımızı seçtik ve ona davranışlarıyla sorumluluklarıyla ve hangi mesleğe ait olduğunu söyledik. Ben doktor olabilirsiniz dedim diğer arkadaşlarımıza da sordu. Togg gibi ülkemize ait bir icat yapabilirsiniz ve beyin cerrahı arasında kaldı. Doktor olmayı seçti. Başka bir oyuna geçtik. Hoca bir kat verdi. Yasak olan kelimeleri söylemeden onu anlatmak zorundaydık. Ben burada eğlendim” (ET-3, Ö10),

“... Geçen hafta keşke olsaydım ama tenis maçındaydım. Olsun sonuçta arkadaşlarım eğlendi” (ET-3, Ö8).

Yukarıda yer verilen üçüncü drama etkinlik günlüklerinde öğrencilerin gerekliliklerini yaparak sorumluluk değerini, geçen hafta etkinliğe katılım sağlayamasa bile arkadaşları eğlendiği için mutlu olduğundan duyarlılık değerini, etkinlik esnasında arkadaşına karar vermesinde yardımcı olarak yardımlaşma ve dayanışma değerini, etkinlik sonunda tasarruflu olmanın gerekliliğini öğrenerek tasarruflu olma değerini geliştirdikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“... hep birlik ve beraberdik. Takımdık” (ET-4, Ö2),

“... Bize şu ana kadar dayanışma, saygı ve sevgiyi aşıladı...” (ET-4, Ö4),

“... bana çok fazla değer sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık gibi kazandırdı. Öğretmene çok teşekkürler” (ET-4, Ö5).

Dördüncü drama etkinlik günlüklerinde öğrencilerin drama etkinliğinin gerekliliklerini yaparak sorumluluk ve duyarlılık değerini, etkinlik esnasında arkadaşlarıyla birlik içinde hareket ettiklerinden yardımlaşma ve dayanışma değerini, birbirlerine karşı sevgi ve saygı çerçevesinde davrandıklarından sevgi ve saygı değerini geliştirdikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Becerilerini geliştirme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Becerilerini geliştirme” kategorisiyle ilişkili “Dil ve drama yapma becerisi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Arkadaşlarımızın dil becerisini gördüm çok eğlendim” (ET-1, Ö1),

İlk drama etkinliğinde öğrencinin arkadaşlarının dil becerisini fark ettiğine yönelik bir görüş bildirdiği görülmektedir.

“... yeni şeyler öğrendim ve kendim bir animasyon yaptım ...” (ET-2, Ö4),

“Bugün hoca yine bize meslek oyunu oynattı. Sessiz sinema gibi. Meslek söyledi biz de canlandırdık çok eğlendik” (ET-2, Ö5),

“...Meslekleri gerçekleştirdik çok eğlenceliydi” (ET-2, Ö10).

İkinci drama etkinlik günlüklerinde öğrencilerin animasyon yaptıkları, meslekleri canlandırmayla ilişkili drama yaptıklarına ilişkin görüş belirttikleri görülmektedir.

Yeni şeyler öğrenme

Drama etkinliklerine ilişkin öğrenci günlüklerinde “Yeni şeyler öğrenme” kategorisiyle ilişkili “Etkinliği faydalı bulma, bilgi edinme” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Sevgili günlük cuma günü çok güzel bir gündü. O gün arkadaşlarıma saygılı ve sevgili, hoşgörülü davranmayı ve sorumluluklarımızı öğrendim. En sevdiğim oyun top oyunuydu. Arkadaşlarımin hangi meyveyi sevdiğini öğrendim, çok eğleneliydi. Arkadaşlarımız ekonomik faaliyetlerini anlattı” (ET-1, Ö9),

“Sosyal dersinde oyun oynayıp eğlendik. Saliha hocayla drama etkinliği ve oyun oynadık. Topu en sevdiğimiz meyveyi söyleyerek birbirimize attık ve çevremizdeki ekonomik faaliyetleri öğrendik” (ET-1, Ö10).

Öğrenci günlüklerindeki görüşleri incelendiğinde öğrencilerin ilk drama etkinliğinde çevrelerindeki ekonomik faaliyetleri öğrenmelerinden, arkadaşlarına karşı sevgi ve saygılı davranıp sorumluluklarının farkına varmalarından dolayı etkinlikte bilgi edindikleri ve etkinliği faydalı buldukları yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“... yeni şeyler öğrendim ...” (ET-2, Ö4),

“... Bu oyundan meslek sahiplerinin nasıl iş yaptıklarını öğrendim” (ET-2, Ö9).

Öğrencilerin ikinci drama etkinliğine ilişkin günlüklerinde meslek gruplarının içeriklerini öğrenerek yeni bilgiler öğrendikleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

“Gerçekten çok eğleneli şeyler yapıyoruz. Öğretmen bizi çok seviyor ve bize çok güzel şeyler öğretiyor” (ET-3, Ö7).

Öğrencilerin üçüncü drama etkinlik günlüklerinde bir öğrencinin eğlenerek öğrendiğine ilişkin görüşe rastlanmaktadır.

“... derste öğretmenimiz tahtaya bir şiir yazdı. Biz o şiirin çok belirgin ve az belirgin özelliklerini söyledik. Daha sonra bir kâğıda belirlediğimiz ürünün üreticisiymişiz gibi düşündük...” (ET-4, Ö3),

“Bu sefer sınıftaydık hoca tahtaya bir şiir yazdı o şiirle ilgili soruları cevapladık sonra hoca bize dedi ki bir eşya ya da araç yapın ve onu satın dedi biz de krampon yaptık” (ET-4, Ö6).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin son drama etkinlik günlüklerinde ürün ortaya koyduklarından yaratıcılık becerisinin gelişmesiyle ilgili görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Problem Yaratıcı Drama Uygulamaları Sonrası Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Bulgular

Bu alt problemde drama uygulamaları sonrasında öğrencilerin görüş bildirdiği son görüşme formundan ve veli görüşme formundan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.3.1 Öğrenci son görüşme formundan elde edilen bulgular

Bu alt başlık altında öğrenci ön görüşme formundan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.3.1.1 Öğrenci son görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci son görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin üçlü likertli tablodan elde edilen bulgular Tablo 4.20’de sunulmaktadır.

Tablo 4.20 Öğrencilerin son görüşme formundan sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin görüşleri

Değerler	Görüşler	Öğrenci Kodları	N	%
Sorumluluk	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	27	96,40
	Kararsızım	Ö3	1	3,60
	Katılmıyorum	-	-	-
Çalışkanlık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28	25	89,25
	Kararsızım	Ö6, Ö17, Ö27	3	10,75
	Katılmıyorum	-	-	-

Saygı	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	27	96,40
	Kararsızım	Ö16,	1	3,60
	Katılmıyorum	-	-	-
Duyarlılık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	26	92,85
	Kararsızım	Ö6, Ö10	2	7,15
	Katılmıyorum	-	-	-
Dayanışma	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28	26	92,85
	Kararsızım	Ö6, Ö12	2	7,15
	Katılmıyorum	-	-	-

Tablo 4.20 incelendiğinde öğrencilerin en fazla sorumluluk ve saygı değerine katılıyorum (%96,40) şeklinde sahip olduğuna ilişkin olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirdiği diğer değerlerin sırasıyla duyarlılık (%92,85), dayanışma (%92,85), çalışkanlık (%89,25) değerleri olduğu görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin başta sorumluluk ve saygı olmak üzere duyarlılık, dayanışma, çalışkanlık değerine sahip olduğu ifade edilebilir.

4.3.1.2 Öğrenci son görüşme formundan sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimseme durumlarına ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci son görüşme formundan “Aşağıdaki değerlerden hangisi veya hangilerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsediniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.21’de sunulmaktadır.

Tablo 4.21 Aşağıdaki değerlerden hangisi veya hangilerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsediniz?” sorusuna ilişkin bulgular

Değerler	Görüşler	Öğrenci Kodları	N	%
Sorumluluk	Katılıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö28	17	60,70
	Kararsızım	-	-	-
	Katılmıyorum	Ö1, Ö8, Ö10, Ö16, Ö17, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö27,	11	39,30
Çalışkanlık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö28	16	57,12
	Kararsızım	Ö6, Ö9, Ö13	3	10,73
	Katılmıyorum	Ö8, Ö10, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö27,	9	32,15
Saygı	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö28	19	67,85
	Kararsızım	Ö9	1	3,57
	Katılmıyorum	Ö8, Ö10, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö27,	8	28,58
Duyarlılık	Katılıyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö28	18	64,27
	Kararsızım	Ö13, Ö27	2	7,15
	Katılmıyorum	Ö8, Ö10, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25	8	28,58
Dayanışma	Katılıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö28	16	57,12
	Kararsızım	Ö1, Ö12, Ö17	3	10,73
	Katılmıyorum	Ö8, Ö10, Ö16, Ö18, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö27	9	32,15

Tablo 4.21 incelendiğinde öğrencilerin en çok saygı değerini (%67,85) yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsediklerine ilişkin katılıyorum şeklinde olumlu görüşlerine rastlanmaktadır. Öğrencilerin olumlu görüş bildirdiği diğer değerlerin sırasıyla duyarlılık (%64,27), sorumluluk (%60,70), dayanışma (%57,12) ve çalışkanlık (%57,12) değerleri olduğu görülmektedir. Genel olarak yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin saygı

değeri başta olmak üzere duyarlılık, sorumluluk, dayanışma ve çalışkanlık değerlerini benimsemelerine olumlu yönde katkı sağladığı ileri sürülebilir.

4.3.1.3. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.22’de sunulmaktadır.

Tablo 4.22 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?” sorusuna ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	25	89,25
Hayır	3	10,75
Toplam	28	100

Tablo 4.22 incelendiğinde öğrencilerin %89,25’i yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiklerine yönelik olumlu görüş bildirirken %10,75’inin olumsuz yönde görüş bildirdiği görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleriyle değer aktarımını sevdikleri söylenebilir.

4.3.1.4. Öğrenci son görüşme formundan “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinlikleri olmasını ister misiniz? Neden?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrencilere son görüşme formunda yöneltilen “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinlikleri olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.23’te sunulmaktadır.

Tablo 4.23 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinlikleri olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	25	89,25
Hayır	3	10,75
Toplam	28	100

Tablo 4.23 incelendiğinde öğrencilerin %89,25’i Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olması yönünde görüş bildirirken %10,75’inin olumsuz yönde görüş bildirdiği görülmektedir.

“Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna 28 öğrenciden 21’i görüş bildirmiştir. Yalnız görüş bildiren 3 öğrenci anlamsız

cevaplar verdiğinden değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Öğrenci görüşlerinin nedenine ilişkin ayrıntılı sonuçlara ise Tablo 4.24’te yer verilmektedir.

Tablo 4.24 Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, lütfen nedenini açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Duyuşsal nedenler	Eğlenceli, mutlu etmesi, zevkli.	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö27	16
Değer kazandırma	Sorumluluk, saygı	Ö2, Ö13	2
Beceri geliştirme	Yaratıcı, sosyalleştirme	Ö14, Ö24	2
Eğitsel nedenler	Rahat öğrenme	Ö27	1

Tablo 4.24 incelendiğinde Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin istenmesinin nedenine ilişkin görüşlerin en çok “Duyuşsal nedenler” (f=16) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Nedene ilişkin diğer görüşlerin “Değer kazandırma” (f=2), “Beceri geliştirme” (f=2) ve “Eğitsel nedenler” (f=1) ile ilişkili olduğuna rastlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin istenmesinin nedenine ilişkin ayrıntılı görüşlere kategoriler başlığı altında yer verilmektedir.

Duyuşsal nedenler

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin istenmesine ilişkin “Duyuşsal nedenler” kategorisinde “Eğlenceli olması, mutlu etmesi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Evet çünkü çok eğleniyoruz” (Ö4),

“Cevabım evet çünkü dramayı çok seviyorum ve bu süre içerisinde gerçekten eğlendim” (Ö6),

“Çünkü mutlu oldum” (Ö18),

“Çok eğlenceli olur” (Ö20),

“Evet çok zevkli” (Ö23).

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerini isteme sebeplerini bu tür bir etkinliğin onları mutlu etmesi, eğlendirmesi, dersten zevk almalarını sağlamasıyla ilgili görüşlerle açıkladıkları görülmektedir.

Değer kazandırma

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Değer kazandırma” kategorisiyle ilişkili “sorumluluk, saygı” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Çünkü sorumluluklarımızı öğrendik” (Ö2),

“.... saygılı olmayı öğrendim” (Ö13).

Yukarıdaki öğrenci görüşlerinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasının istenme sebeplerinde drama etkinliklerinin onlara sorumluluk ve saygı değerlerini kazandırmasıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Beceri geliştirme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Beceri geliştirme” kategorisiyle ilişkili “Yaratıcı, sosyalleştirme” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“..... yaratıcı, faydalı olduğu için” (Ö14),

“Evet sosyalleşiriz” (24).

Yukarıdaki görüşlerde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin isteme sebeplerini öğrencilerin drama etkinliklerinin yaratıcılık ve sosyalleşmelerini geliştirmeleriyle açıkladıkları görülmektedir.

Eğitsel neden

“Eğitsel neden” kategorisiyle ilişkili “Rahat öğrenme” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen yalnızca bir görüşe rastlanmaktadır. Görüş bildiren Ö27’ye göre yaratıcı dramanın Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılması “... daha rahat öğrenmemizi sağlıyor” şeklinde ifade edilmektedir.

4.3.1.5. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

“Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna 28 öğrenciden 21’i görüş bildirmiştir. Bu görüşlere ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.25’te yer verilmektedir.

Tablo 4.25 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Değerlerin gelişiminde etkili olma	Saygı, sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma	Ö4, Ö9, Ö13, Ö14, Ö16, Ö21, Ö25, Ö26, Ö28	9
Becerilerin gelişiminde etkili olma	Yaratıcılığı geliştirme ve sosyalleşme becerisi	Ö11, Ö24	2
Duyuşsal nedenler	Eğlendirme	Ö1, Ö6, Ö18	3
Eğitsel faydalarının bulunması	Dersi kavratma, pekiştirme, bilgilendirme	Ö7, Ö17, Ö19, Ö20, Ö1, Ö6, Ö27	7
Faydasız	Faydalı değil	Ö8, Ö10	2

Tablo 4.25 incelendiğinde “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşlerin en çok “Değerlerin gelişiminde etkili olma” (f=9) yönünde olduğu görülmektedir. Tabloda “Eğitsel faydalarının bulunması” (f=7) ikinci temel görüş olarak öne çıkmaktadır. “Duyuşsal nedenler” (f=3), “Becerilerin gelişiminde etkili olma” (f=2) ve “Faydasız” (f=2) görüşlerine de rastlanmaktadır.

“Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin ayrıntılı görüşlere kategoriler başlığı altında yer verilmektedir.

Değerlerin gelişiminde etkili olma

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Değerlerin gelişiminde etkili olma” kategorisiyle ilişkili “Saygı, sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarını aşağıda yer verilmektedir:

“Çünkü saygı, sevgi, dayanışmayı kavrarız” (Ö4),

“Sorumluluk geliştirir” (Ö14),

“Saygı, sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerini benimseriz” (Ö16),

“Belki daha saygılı olanlar olabilir, daha çok dayanışma duygusu kazandık” (Ö21).

Öğrencilerin görüşlerinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin sevgi, saygı, dayanışma, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık gibi değerlerin gelişiminde etkili olacağı yönünde açıklamalar görülmektedir.

Becerilerin gelişiminde etkili olma

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Becerilerin gelişiminde etkili olma” kategorisiyle ilişkili “Yaratıcılığı geliştirme ve sosyalleşme becerisi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Yaratıcılığımız ve hayal gücümüz gelişir” (Ö11),

“Sosyalleşme” (Ö24).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerini kullanmanın; yaratıcılık, sosyalleşme ve hayal gücü becerilerinin gelişiminde etkili olduğu yönünde görüşlere rastlanmaktadır.

Duyuşsal nedenler

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Duyuşsal nedenler” kategorisiyle ilişkili “Eğlendirme” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Eğlenmek ve bilgilenmek” (Ö1),

“Öğrenciler hem eğlenip hem de öğrenebilir ve bu sayede sosyal bilgiler dersini sevebilirler” (Ö6),

“Eğleniriz” (Ö18).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı dramının kullanılmasının faydaları için drama etkinliklerinin duyuşsal yönlerine hitap ederek eğlenerek öğrenecekleri yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Eğitsel faydalarının bulunması

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Eğitsel faydalarının bulunması” kategorisiyle ilişkili “Dersi kavratma, pekiştirme, bilgilendirme” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“... bilgilenmek” (Ö1),

“Dersi pekiştiriyor” (Ö17),

“Daha iyi anlamak” (Ö19),

“Daha rahat öğrenmemizi sağlıyor” (Ö27).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanımı sayesinde derste bilgilenmenin artacağı, rahat öğrenmenin sağlanacağı ve dersin pekiştirilmesinin sağlanacağı yönünde olumlu görüşlere rastlanmaktadır.

Faydasız

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Faydasız” kategorisiyle ilişkili “Faydalı değil” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşler şu şekildedir:

“Bence yok çünkü herkes çok ses yapıyor” (Ö8),

“Bana göre hiçbir katkısı yok” (Ö10) şeklindedir.

Öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri esnasında zaman zaman yükselen seslerden dolayı bu tür etkinliklerinin faydasının bulunmadığı yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.3.1.6. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

“Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna 28 öğrenciden 13’ü olumsuz görüş bildirmiştir. Bu olumsuz görüşlere ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.26’da yer verilmektedir.

Tablo 4.26 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Duyuşsal kaygılar oluşturma	Dersten geri kalma, uzak kalma, başarısızlık	Ö8, Ö16, Ö21, Ö25	4
Öğrenme sürecini olumsuz etkileme	Oyunlaştırma, sesli ortam	Ö6, Ö26, Ö27	10
	Eksik konu Ders işleyememe, ders aksama	Ö9, Ö10, Ö13, Ö4, Ö19, Ö11, Ö26	

Tablo 4.26 incelendiğinde yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerin en çok “Öğrenme sürecini olumsuz etkileme” (f=10) kategorisiyle ilişkili görüşler olduğu görülmektedir. Diğer görüşlerin “Duyuşsal kaygılar oluşturma” (f=4) ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerin ayrıntılı açıklamalarına kategoriler başlığı altında yer verilmektedir.

Öğrenme sürecini olumsuz etkileme

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Öğrenme sürecini olumsuz etkileme” kategorisiyle ilişkili “Oyunlaştırma, sesli ortam” ve “Eksik konu, ders işleyememe, ders aksama” kodlarına rastlanmaktadır.

“Oyunlaştırma, sesli ortam” koduyla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Öğrenciler her şeyi oyuna bağlayabilir” (Ö6),

“Sesli olması, katılmaması ve sosyal dersi işleyememe” (Ö26),

“Bazıları sadece ders kaynadığı için katılıyor” (Ö27).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olumsuz yönlerine ilişkin açıklamalarını drama etkinlikleri esnasında arkadaşlarının her şeyin sanki bir oyundan ibaret olduğunu sanmaları, çok ses çıkarmaları, bazı arkadaşların katılım sağlamaması, Sosyal Bilgiler dersinin aksaması ve bazı kişilerin bu tür etkinliklere yalnızca eğlence amaçlı katılmasıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir.

“Eksik konu, ders işleyememe, ders aksama” koduyla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarını aşağıda yer verilmektedir:

“Konu kaybı” (Ö9),

“Ders işleyemeyiz” (Ö13),

“Drama etkinliği yaparsak derslerimiz aksayabilir” (Ö11).

Öğrencilerin görüşlerinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama kullanımının olumsuz yönlerini bu tür etkinliklerde konuların eksik işlenmesi, dersin işlenişinde kayıp ve aksaklıklar ile açıkladıkları görülmektedir.

Duyuşsal kaygılar oluşturma

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Öğrenme sürecinde duyuşsal kaygılar oluşturma” kategorisiyle ilişkili “Dersten geri kalma, uzak kalma, başarısızlık” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarını aşağıda yer verilmektedir:

“Ders görmeyip başarısız olmak” (Ö8),

“Dersten biraz uzak kaldık ama değdi” (Ö25).

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı dramının olmasının olumsuz yanları için drama etkinlikleriyle dersin işlenemeyeceği, başarısız olacakları ve dersten uzaklaştıkları yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir.

4.3.1.7. Öğrenci son görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazar mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

“Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazar mısınız?” sorusuna 28 öğrenciden 21’i görüş bildirmiştir. Yalnız bu öğrencilerden 5 öğrenci öneri sunarken diğer 16 öğrencinin yalnızca olumlu görüşlerini aktardığı görülmüştür. Tüm görüş bildiren öğrencilere ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.27’de yer verilmektedir.

Tablo 4.27 Öğrencilerin “Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	N
Eğlendirme boyutunun artırılması	Daha iyi, daha eğlenceli	Ö9, Ö12, Ö8, Ö18, Ö26	5
Duyuşsal doyuma ulaştıran etkinlikler	Mükemmel, süper, çok iyi, çok güzel, daha güzel olamazdı	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö14, Ö11, Ö16, Ö17, Ö28, Ö19, Ö27, Ö5, Ö24, Ö7, Ö21, Ö25	16

Tablo 4.27 incelendiğinde yaratıcı drama etkinliklerinin daha iyi olmasına ilişkin görüşlerin sayılı öğrenci tarafından ifade edilen “Eğlendirme boyutunun artırılması” (n=5) ile ilişkili görüşler olduğu görülmektedir. Diğer görüşlerin daha çok dramaya ilişkin öneri olmaktan çok olumlu görüşler içeren “Duyuşsal doyuma ulaştıran etkinlikler” (n=16) olduğu anlaşılmaktadır.

Eğlendirme boyutunun artırılması

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Eğlendirme boyutunun artırılması” kategorisiyle ilişkili “Daha iyi, daha eğlenceli” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

- “Daha iyi olabilir” (Ö9),
- “Olabilirdi” (Ö12),
- “Evet: Daha da eğlenceli olsun” (Ö8),
- “Daha çok eğleniriz” (Ö18),
- “Evet daha eğlenceli olabilirdi” (Ö26).

Öğrenci görüşlerinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin daha iyi olması için etkinliklerin daha eğlenceli ve iyi olması yönünde görüşler bildirdikleri görülmektedir.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde “Duyuşsal doyuma ulaştıran etkinlikler” kategorisiyle ilişkili “Mükemmel, süper, çok iyi, çok güzel, daha iyi olamazdı” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarını aşağıda yer verilmektedir:

- “Yurdağül (kedim) kadar mükemmel zaten” (Ö1),
- “Bence süper” (Ö3),
- “Hayır çok iyiydi, mükemmeldi” (Ö4),

“Bence çok iyiydi daha iyi olmazdı. Yani çok beğendim” (Ö6),

“Bence çok güzel ve bir önerim yok” (Ö14).

Öğrencilerin görüşlerinden Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerini mükemmel ve güzel buldukları, herhangi bir önerilerinin olmadığı, etkinliklerden memnun oldukları anlaşılmaktadır.

4.3.2 Veli Görüşme Formundan Elde Edilen Bulgular

Bu başlık altında yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin veli görüşme formundan elde edilen bulgulara yer verilecektir.

4.3.2.1. Veli görüşme formundan çocuğun; sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma ve bu değerlerin yaratıcı drama etkinlikleri ile gelişme durumuna ilişkin elde edilen bulgular

Veli görüşme formundan öğrencilerin; sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma ve bu değerlerin drama etkinlikleri ile gelişme durumuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.28, Tablo 4.29, Tablo 4.30, Tablo 4.31 ve Tablo 4.32’de sunulmaktadır.

Tablo 4.28 Öğrencilerin “Sorumluluk Değeri” ve bu değerlerin etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin veli görüşleri

Görüşler	Öğrencilerin ilgili değere sahip olma durumu		Değerin etkinliklerle artış durumu	
	N	%	N	%
Katılıyorum	13	92,85	12	85,7
Kararsızım	1	7,15	2	14,3
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.28 incelendiğinde öğrencilerin sorumluluk değerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerde velilerin, %92,85’inin katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu velilerin %85,7’si katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek çocuklarının sorumluluk değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucu artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Genel olarak velilerin çocuklarının sorumluluk değerine sahip olduğunu ve bu değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda da artış gözlemledikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.29 Öğrencilerin “Çalışkanlık Değeri” ve bu değerin etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin veli görüşleri

Görüşler	Öğrencilerin ilgili değere sahip olma durumu		Değerin etkinliklerle artış durumu	
	N	%	N	%
Katılıyorum	12	85,7	9	64,28
Kararsızım	1	7,15	4	28,57
Katılmıyorum	1	7,15	1	7,15

Tablo 4.29 incelendiğinde öğrencilerin çalışkanlık değerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerde velilerin, %85,7’sinin katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Çocuklarının çalışkanlık değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucu %64,28’i katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin çalışkanlık değerine sahip olma durumuna ilişkin kararsız olduğu yönünde görüş bildiren bir veli (%7,14) bulunmaktadır. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucu çocuğunun çalışkanlık değerinde artış gözleme noktasında velilerin %28,57’si kararsız kaldığını bildirmektedirler. Genel olarak velilerin çocuklarının çalışkanlık değerine sahip olduğunu ve bu değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda artış gözlemledikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.30 Öğrencilerin “Saygı Değeri” ve bu değerin etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin veli görüşleri

Görüşler	Öğrencilerin ilgili değere sahip olma durumu		Değerin etkinliklerle artış durumu	
	N	%	N	%
Katılıyorum	14	100	12	85,7
Kararsızım	-	-	2	14,3
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.30 incelendiğinde öğrencilerin saygı değerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerde velilerin, %100’ünün katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Çocuklarının saygı değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucu bu velilerin %85,7’si katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucu çocukların saygı değerinde artış gözleme noktasında kararsız olduğuna dair görüş bildiren iki veli (%14,3) bulunmaktadır. Genel olarak velilerin çocuklarının saygı değerine sahip olduğunu ve bu değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda artış gözlemledikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.31 Öğrencilerin “Duyarlılık Değeri” ve bu değerin etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin veli görüşleri

Görüşler	Öğrencilerin ilgili değere sahip olma durumu		Değerin etkinliklerle artış durumu	
	N	%	N	%
Katılıyorum	14	100	12	85,7
Kararsızım	-	-	2	14,3
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.31 incelendiğinde öğrencilerin duyarlılık değerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerde velilerin, %100’ünün katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucu bu velilerin %85,7’si katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek çocuklarının duyarlılık değerinde artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucu çocukların duyarlılık değerinde artış gözleme noktasında kararsız olduğuna dair görüş bildiren iki veli (%14,3) bulunmaktadır. Genel olarak velilerin çocuklarının duyarlılık değerine sahip olduğunu ve bu değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda artış gözlemledikleri ifade edilebilir.

Tablo 4.32 Öğrencilerin “Dayanışma Değeri” ve bu değerin etkinliklerle gelişme durumuna ilişkin veli görüşleri

Görüşler	Öğrencilerin ilgili değere sahip olma durumu		Değerin etkinliklerle artış durumu	
	N	%	N	%
Katılıyorum	14	100	10	71,4
Kararsızım	-	-	4	28,56
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.32 incelendiğinde öğrencilerin dayanışma değerine sahip olma durumuna ilişkin görüşlerde velilerin, %100’ünün katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu velilerin %71,4’ü katılıyorum şeklinde olumlu yönde görüş bildirerek çocuklarının dayanışma değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucu artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucu çocuğunun dayanışma değerinde artış gözleme noktasında velilerin %28,56’sı kararsız kaldığını bildirmektedir. Genel olarak velilerin çocuklarının dayanışma değerine sahip olduğunu ve bu değerinde yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda artış gözlemledikleri ifade edilebilir.

4.3.2.2. Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.33’te sunulmaktadır.

Tablo 4.33 Velilerin “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?” sorusuna ilişkin görüşleri

	N	%
Evet	14	100
Hayır	-	-
Toplam	14	100

Tablo 4.33 incelendiğinde velilerin %100’ünün olumlu görüş bildirerek Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini istediklerini ifade ettikleri görülmektedir.

4.3.2.3. Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Veli görüşme formundan “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?” sorusuna görüş bildiren 13 kişi ve bildirmeyen kişi sayısı 1’dir. Sorunun bulgularına ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.34’te yer verilmektedir.

Tablo 4.34 Velilerin “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Duyuşsal nedenler	Eğlenmek	V7	1
Değerlerini geliştirme	Çalışkanlık, sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma, öz güven	V4, V5, V6, V8, V10, V11, V12, V13	8
Becerilerini geliştirme	İletişim ve sosyalleşme becerisi	V4, V11	2

Eğitsel neden	Derse karşı ilginin artışı	V7, V14	2
Biraz değişim gözlemleyenler	Biraz	V1, V2, V3	3

Tablo 4.34 incelendiğinde velilerin “Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi, cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşlerin en çok “Değerlerini geliştirme” (f=6) yönünde olduğu görülmektedir. Tabloda “Biraz değişim gözlemleyenler” (f=3), “Becerilerini geliştirme” (f=2), “Eğitsel neden” (f=2), “Öz güven kazanma” (f=2) ve “Duyuşsal nedenler” (f=1) görüşlerine rastlanmaktadır.

Velilerin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide gözlemlediği değişimlere ilişkin ayrıntılı görüşlere kategoriler başlığı altında yer verilmektedir.

Duyuşsal nedenler

Veli görüşleri incelendiğinde “Duyuşsal nedenler” kategorisiyle ilişkili “Eğlenmek” (f=1) koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşe aşağıda yer verilmektedir:

“Kızım yaratıcı dramada eğlendiğini dile getirdi...” (V7).

Veli görüşü incelendiğinde öğrencinin evde yaratıcı drama etkinliğinde eğlendiğini anlattığı anlaşılmaktadır.

Değerlerini geliştirme

Veli görüşleri incelendiğinde “Değerlerini geliştirme” kategorisiyle ilişkili “Çalışkanlık, sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

“Derslerindeki çalışma ve sınav sorumluluğunda faydası oldu” (V5),

“Evet. Sorumlulukta artış vardı” (V10),

“Çocukta saygı, duyarlılık, dayanışma duygularında artış olsa bile çocuğun çalışkanlık duygusuna bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum” (V12),

“Daha saygılı oldu” (V13).

“Özgüveni arttı ve sohbet etmeyi daha çok seviyor” (V4),

“Evet, daha sosyal daha girişken olduğunu fark ettim” (V11).

Veli görüşleri incelendiğinde öğrencinin yaratıcı drama etkinliklerinden sonra Sosyal Bilgiler ve diğer derslerindeki sorumluluğunun daha çok farkına vardığı ve derslere karşı ilgisinin arttığı daha girişken olduğu ve öz güvenlerinde artış gözlemledikleri anlaşılmaktadır. Velilerin çocuklarında gözlemledikleri değişimin öz güven artışı, sorumluluk, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerinin artışıyla ilgili olduğu ifade edilebilir.

Becerilerini geliştirme

Veli görüşleri incelendiğinde “Becerilerini geliştirme” kategorisiyle ilişkili “İletişim ve sosyalleşme becerisi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Özgüveni arttı ve sohbet etmeyi daha çok seviyor” (V4),

“Evet, daha sosyal daha girişken olduğunu fark ettim” (V11).

Veli görüşleri incelendiğinde velilerin çocuklarında yaratıcı drama etkinliklerinden sonra sohbet etmeyi daha çok sevdiği, sosyal hayatlarında çekingen tavırlarını üstünden atarak daha girişken olduğu anlaşılmaktadır. Velilerin çocuklarında gözlemledikleri değişimin iletişim ve sosyalleşme becerilerinin gelişimiyle ilgili olduğu ifade edilebilir.

Eğitsel neden

Veli görüşleri incelendiğinde “Eğitsel neden” kategorisiyle ilişkili “Derse karşı ilginin artışı” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Kızım yaratıcı dramada eğlendiğini dile getirdi. Derse olan ilgisi arttı” (V7),

“Evet, artık derse daha dikkatli ve bu konularda daha hassas” (V14).

Veli görüşleri incelendiğinde velilerin çocuklarında yaratıcı drama etkinliklerinden sonra derse olan ilgisinde, dikkatinde ve hassasiyetinde artış gözlemledikleri anlaşılmaktadır. Velilerin çocuklarında gözlemledikleri değişimin eğitsel nedenlerle ilgili olduğu ifade edilebilir.

Biraz değişim gözlemleyenler

Veli görüşleri incelendiğinde “Biraz değişim gözlemleyenler” kategorisiyle ilişkili “Biraz” koduna rastlanmaktadır. Bu kodla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Biraz” (V1),

“Biraz” (V2),

“Büyük değişimlerin olduğunu düşünmüyorum” (V3).

Veli görüşleri incelendiğinde velilerin çocuklarında yaratıcı drama etkinliklerinden sonra çok büyük değişimler gözlemediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Velilerin çocuklarında gözlemedikleri değişimin çok fazla olmadığı ifade edilebilir.

4.3.2.4. Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna görüş bildiren kişi sayısının 14 veliden 9 olduğu görülmektedir. Bulgulara ilişkin ayrıntılı sonuçlara Tablo 4.44’te yer verilmektedir.

Tablo 4.35 Velilerin “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı Kodu	F
Kişisel ve toplumsal fayda	Günlük yaşantılar	V3, V9, V14	3
Değerleri pekiştirme	Sorumluluk, dayanışma, öz güven	V8, V6, V10	3
Becerilerini geliştirme	Sosyalleşme ve yaratıcılık becerisi	V6, V13	2
Eğitsel nedenler	Kalıcı öğrenme, derse karşı ilginin artması, kolay öğrenme	V7, V11	2

Tablo 4.35 incelendiğinde velilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde faydalarına ilişkin görüşlerin en çok “Değerleri geliştirme” (f=3) ve “Kişisel ve toplumsal fayda” (f=3) kategorileriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Tabloda sırasıyla dramanın Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının “Becerilerini geliştirme” (f=2) ve “Eğitsel nedenler” (f=2) ile ilişkilendirilen görüşlere rastlanmaktadır.

Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde faydalarına ilişkin veli görüşlerine kategoriler başlığı altında yer verilmektedir.

Kişisel ve toplumsal fayda

Veli görüşleri incelendiğinde “Kişisel ve toplumsal fayda” kategorisiyle ilişkili “Günlük yaşantı” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Günlük yaşantıda olumlu etkisinin olabileceğini düşünüyorum” (V3),

“Kişisel ve davranışsal gelişmeler olabilir” (V9),

“Genel dersle alakalı aksama olmadığı sürece Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılması çocuğun toplumdaki davranışlarında olumlu sonuç vermesi açısından faydalı görüyorum” (V14).

Yukarıdaki görüşleri incelendiğinde velilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yöntemini kullanmanın faydalarına yönelik çocuklarının gündelik ve toplumsal yaşamını olumlu etkileyeceği ve kişisel gelişimini destekleyeceğine yönelik görüşler belirttikleri görülmektedir.

Değerleri pekiştirme

Veli görüşleri incelendiğinde “Değerleri pekiştirme” kategorisiyle ilişkili “Sorumluluk, dayanışma” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkili görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Çalışkanlık, dayanışma vs. alışkanlık haline gelebilir” (V8),

“Sosyalleşebilir daha sorumluluk sahibi ve özgüveni artabilir” (V6),

“Daha fazla sorumluluk sahibi oldu” (V10).

Veli görüşleri incelendiğinde velilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanımının faydalarına yönelik çocuklarının sorumluluk, dayanışma ve öz güven değerlerini pekiştirerek yaşamında süreklilik göstereceğine yönelik görüş belirttikleri görülmektedir.

Becerilerini geliştirme

Veli görüşleri incelendiğinde “Becerilerini geliştirme” kategorisiyle ilişkili “Sosyalleşme ve yaratıcılık becerisi” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Sosyalleşebilir...” (V6),

“Yaratıcılığı geliştirir” (V13).

Yukarıdaki görüşleri incelendiğinde velilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yöntemi kullanmanın faydalarına yönelik çocuklarının daha çok sosyalleşme fırsatı bulacağına ve yaratıcılık becerilerini geliştireceğine yönelik görüş bildirdikleri ifade edilebilir.

Eğitsel nedenler

Veli görüşleri incelendiğinde “Eğitsel nedenler” kategorisiyle ilişkili “Kalıcı öğrenme, derse karşı ilginin artması, kolay öğrenme” kodlarına rastlanmaktadır. Bu kodlarla ilişkilendirilen görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

“Konuların yaşayarak, anlayarak işlenmesi öğrenmenin kalıcılığını artırır. Öğrencilerin derse olan ilgilerini artırır” (V7),

“Öğrenimi kolaylaştırdığına inanıyorum” (V11).

Veli görüşleri incelendiğinde velilerin Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanımının faydalarına ilişkin yaparak yaşayarak öğrenmenin kalıcı öğrenme sağlayacağına, yaratıcı drama etkinliklerinin derse karşı ilgiyi arttıracığına ve rahat öğrenme sağlayacağına yönelik eğitsel nedenlerle ilgili görüş belirttikleri ifade edilebilir.

4.3.2.5. Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Veli görüşme formundan “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna 14 veliden 6’sı görüş bildirmiştir. Ancak görüş bildiren velilerden 3 veli olumsuz görüş bildirmemiştir. Yalnızca 3 velinin görüşü değerlendirilebilmiştir.

Velilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

“Gereken önem verilmeden uygulanırsa zaman kaybına yol açar. Ancak gerekli özen ve zaman dahilinde uygulanırsa faydalı olacağından şüphe yok” (V9),

“Öğrenciler tarafından drama yapan öğrencilerin yeterince dinlenmemesi bir sonraki etkinliğe katılımlarını azaltabilir. İstedikleri arkadaşları ile görev alamazlarsa ilgileri azalabilir” (V7),

“Sosyal bilgiler dersinden geri kalabilir” (V13).

Veli görüşleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanımının olumsuz yönüne ilişkin iyi bir şekilde planlanmamış olması durumunda yaratıcı drama etkinliklerinin zaman kaybına neden olacağı, öğrencilerin etkinliklerde birbirlerini etkili dinlememesinin etkinliklere karşı katılım isteğini azaltacağı ve etkinlikler gerçekleştirilirken Sosyal Bilgiler dersinin aksayacağı yönünde görüşler bildirdikleri görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Problem Drama Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerine İlişkin Görüşme Formlarından Elde Edilen Karşılaştırmalı Bulgular

Dördüncü alt problemde öğrencilerin ön ve son görüşme formlarında sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin bildirdikleri görüşlerden elde edilen bulguların karşılaştırmalı sonuçlarına yer verilmektedir.

4.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci ön ve son görüşme formlarında sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.36, Tablo 4.37, Tablo 4.38, Tablo 4.39 ve Tablo 4. 40’ta sunulmaktadır.

Tablo 4.36 Öğrencilerin “Sorumluluk Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Katılıyorum	25	89,25	27	96,40
Kararsızım	3	10,75	1	3,60
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.36 incelendiğinde öğrencilerin drama etkinlikleri öncesi ön görüşmede sorumluluk değerine %89,25'inin sahip olduğu, %10,75'inin ise sorumluluk değerine sahip olma noktasında kararsız olduğu görülmektedir. Drama etkinlikleri sonrasında son görüşmede sorumluluk değerine sahip olduğunu bildiren öğrencilerin oranında artış (%96,40) ve ilgili değere sahip olmada kararsız olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında da azalış (%3,60) dikkat çekmektedir. Drama etkinliklerinin öğrencilerin sorumluluk değerini artırdığı ileri sürülebilir.

Tablo 4.37 Öğrencilerin “Çalışkanlık Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Katılıyorum	22	78,55	25	89,25
Kararsızım	5	17,85	3	10,75
Katılmıyorum	1	3,60	-	-

Tablo 4.37 incelendiğinde öğrencilerin drama etkinlikleri öncesi ön görüşmede çalışkanlık değerine %78,55'inin sahip olduğu, %17,85'inin ise bu değere sahip olma noktasında kararsız olduğu ve yalnızca bir öğrencinin (%3,60) çalışkanlık değerine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Drama etkinlikleri sonrasında son görüşmede çalışkanlık değerine sahip olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında artış (%89,25) ve ilgili değere sahip olmada kararsız görüş bildiren öğrencilerin oranında ise azalış (%10,75) görülmektedir. Çalışkanlık değerine sahip olmadığını ileri süren öğrenciye de rastlanmamaktadır. Drama etkinliklerinin öğrencilerin çalışkanlık değerine sahip olma durumunu artırdığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.38 Öğrencilerin “Saygı Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Katılıyorum	26	92,82	27	96,40
Kararsızım	2	7,18	1	3,60

Katılmıyorum	-	-	-	-
---------------------	---	---	---	---

Tablo 4.38 incelendiğinde öğrencilerin drama etkinlikleri öncesi ön görüşmede saygı değerine %92,82'sinin sahip olduğu, %7,18'inin ise saygı değerine sahip olma noktasında kararsız olduğu anlaşılmaktadır. Drama etkinlikleri sonrasında son görüşmede saygı değerine sahip olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında artış (%96,40) ve ilgili değere sahip olmada kararsız olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında ise (%3,60) azalış dikkat çekmektedir. Drama etkinliklerinin öğrencilerin saygı değerine sahip olma durumunu artırdığı ileri sürülebilir.

Tablo 4.39 Öğrencilerin “Duyarlılık Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Katılıyorum	25	89,25	26	92,85
Kararsızım	3	10,75	2	7,15
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.39 incelendiğinde öğrencilerin drama etkinlikleri öncesi ön görüşmede duyarlılık değerine %89,25'inin sahip olduğunu, %7,15'inin ise duyarlılık değerine sahip olma noktasında kararsız olduğunu bildirdiği görülmektedir. Drama etkinlikleri sonrasında son görüşmede duyarlılık değerine sahip olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında artış (%92,85) ve ilgili değere sahip olmada kararsız görüş bildiren öğrencilerin oranında ise azalış olduğu anlaşılmaktadır. Drama etkinliklerinin öğrencilerin duyarlılık değerine sahip olma durumunu artırdığı ifade edilebilir.

Tablo 4.40 Öğrencilerin “Dayanışma Değeri” ne sahip olma durumuna ilişkin drama etkinlikleri öncesi ve sonrası görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Katılıyorum	23	82,15	26	92,85
Kararsızım	5	17,85	2	7,15
Katılmıyorum	-	-	-	-

Tablo 4.40 incelendiğinde öğrencilerin drama etkinlikleri öncesi ön görüşmede dayanışma değerine %82,15'inin sahip olduğunu, %17,85'inin ise dayanışma değerine sahip olup olmama noktasında kararsız olduğu görülmektedir. Drama etkinlikleri sonrasında son görüşmede dayanışma değerine sahip olduğunu ileri süren öğrencilerin oranında artış (%92,85) ve ilgili değere sahip olmada kararsız görüş bildiren öğrencilerin

sayısında azalış dikkat çekmektedir. Drama etkinliklerinin öğrencilerin dayanışma değerine sahip olma durumunu artırdığı ileri sürülebilir.

4.4.2. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, nedenini açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrencilerin ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, nedenini açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin görüşleri Tablo 4.41’de sunulmaktadır.

Tablo 4.41 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

	Ön Görüşme		Son Görüşme	
	N	%	N	%
Evet	25	89,25	25	89,25
Hayır	3	10,75	3	10,75

Tablo 4.41 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını istemelerine dair öğrenci ön ve son görüşme formlarında evet diyen öğrenci sayısı (n=25) ile hayır (n=3) şeklinde görüş bildiren öğrenci sayısının aynı olduğu görülmektedir.

Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz, nedenini açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin görüşlere Tablo 4.42’de yer verilmektedir. Ön görüşmede bu soruya 28 öğrenciden 23’ü son görüşmede 16’sı görüş bildirmektedir.

Tablo 4.42 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını istemelerinin nedenine ilişkin öğrenci görüşleri

Kategori	Ön Görüşme			Son Görüşme			
	Kod	F	T	Kategori	Kod	F	T
Duyuşsal nedenler	Eğlenceli olması	15	23	Duyuşsal nedenler	Eğlenceli olması, mutlu etmesi	16	16
	Dramaya ilgi duyma	7		Eğitsel nedenler	Rahat öğrenme	1	1
	Rahatlama	1					
Eğitsel nedenler	Faydalı olması	4	4				

Tablo 4.42 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasına evet olarak görüş bildiren öğrencilerin bu durumun nedenini ön görüşmede (f=23) ve son görüşmede (f=16) ağırlıklı olarak duyuşsal nedenlerle açıkladıkları görülmektedir. Ön görüşmede ileri sürülen eğitsel nedenler (f=4), son görüşmede yalnızca bir öğrenci tarafından ifade edilmektedir. Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler dersinde olmasını özellikle eğlenceli bulmaları gibi duyuşsal nedenlerle istedikleri anlaşılmaktadır.

4.4.3. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.43’te sunulmaktadır. İlgili soruya görüş bildiren öğrenci sayısı 28 öğrenciden ön görüşme formunda 22, son görüşme formunda 18’dir.

Tablo 4.43 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir? sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Kategori	Ön Görüşme		Son Görüşme		
	Kod	F	Kategori	Kod	F
Değerlerin gelişiminde etkili olma	Saygı değerini geliştirme Duyarlı olmayı sağlama	4	Değerlerin gelişiminde etkili olma	Değerleri kavrama, değer geliştirme, değer benimseme, değer kazanma	9
			Becerilerin gelişiminde etkili olma	Yaratıcılığı geliştirme ve sosyalleşme becerisi	2
Becerilerin gelişiminde etkili olma	Dil, yaratıcılık, empati, duysal ve sosyalleşme becerilerini geliştirme	15			
Eğitsel faydalarının bulunması	Dersi pekiştirme, mesleki eğitimde etkililik, eğitici olması, rahat öğrenme, öğrenmede kalıcılık, eğlenerek ve deneyimleyerek öğrenme, somutlaştırma	19	Eğitsel faydalarının bulunması	Dersi kavratma, pekiştirme, bilgilendirme	7

Tablo 4.43 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasının faydalarına yönelik görüş bildiren öğrencilerin bu durumun nedenini ağırlıklı olarak ön görüşmede “Eğitsel faydalarının bulunması” (f=19) ve ikinci sırada “Becerilerin gelişiminde etkili olma” (f=15) kategorisiyle ilişkili görüşler bildirdikleri görülmüştür. Son görüşmede yaratıcı drama etkinliklerinin faydalarını öncelikle “Değerlerin gelişiminde etkili olma” (f=9) bağlamları ile açıkladıkları görülmektedir. Ön görüşmede ileri sürülen “Eğitsel faydalarının bulunması” ve “Becerilerin gelişiminde etkili olma” bağlamıyla ilişkili görüşlerin son görüşmede azaldığı ve ağırlıklı olarak görüşlerin “Değerlerin gelişiminde etkili olma” kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir.

4.4.4. Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular

Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin elde edilen

bulgular Tablo 4.44’te sunulmaktadır. İlgili soruya ön görüşme formunda 28 öğrenciden 8, son görüşme formunda 13 öğrenci görüş bildirmiştir.

Tablo 4.44 Öğrenci ön ve son görüşme formlarından “Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Kategori	Ön Görüşme			Son Görüşme			
	Kod	F	T	Kategori	Kod	F	T
Duyuşsal kaygılar oluşturma	Alay edilme	1	2	Duyuşsal kaygılar oluşturma	Dersten geri kalma endişesi, başarısızlık hissi	4	4
	Utanma	1					
Öğrenme sürecini olumsuz etkileme	Derslerde aksama	2	6	Öğrenme sürecini olumsuz etkileme	Oyunlaştırma, sesli ortam	3	10
	Gürültü oluşturma	1			Eksik konu	7	
	Kazaya neden olma	2			Ders işleyememe, dersin aksaması		
	Sadece oyun zannetme	1					

Tablo 4.44 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasının olumsuz yönlerine ilişkin görüş bildiren öğrencilerin bu durumun nedenini ön görüşmede (n=6) ve son görüşmede (f=10) ağırlıklı olarak “Öğrenme sürecini olumsuz etkileme” bağlamında açıkladıkları görülmektedir. Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler dersinde olmasının özellikle öğrenme sürecini etkilemesinden dolayı olumsuzluk yaratacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri ile sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma değerlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin olarak yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar araştırmanın alt amaçları çerçevesinde sunulmuştur.

Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Yaratıcı drama etkinlikleri öncesi öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çalışkanlık ve saygı değeri başta olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve sorumluluk değerleri hakkında bilgi sahibi olduklarına yönelik görüşlerine rastlanmıştır. Öğrencilerin davranış olarak söz konusu değerlere sahip olma durumuna ilişkin görüşlerinde ise en çok saygı değeri başta olmak üzere sırasıyla duyarlılık, sorumluluk, dayanışma değerlerine ve az sayıda öğrenci çalışkanlık değerine sahip olduğunu bildirmiştir. Sonuçlar karşılaştırıldığında öğrencilerin en çok bilgi sahibi oldukları değer çalışkanlık değeri olduğu görülmeye karşılık sahip oldukları en az değer de çalışkanlık değeri olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Öğrencilerin yarısından fazlası yaratıcı drama etkinlikleri öncesi, drama yaşantısına sahip olduklarını belirtmiştir.
- ✓ Öğrencilerin çoğunluğunun Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılması yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Bu öğrencilerin görüşlerinin nedenini en çok dramanın eğlenceli olması, dramaya ilgi duyma ve bu etkinlikte kendilerini rahat hissetmeleri gibi daha çok duyuşsal nedenlerle açıkladıkları görülmüştür. Öğrenci görüşleri arasında dramanın faydalı olması gibi eğitsel nedenlerle ilgili düşüncelere de rastlanmıştır. Bu olumlu görüşlere karşılık Sosyal Bilgiler derslerinde sayılı öğrenci yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştirdiklerine ilişkin görüş bildirmiştir. Bu sonuçlar Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama yönteminin çok kullanılmadığını göstermekle birlikte öğrencilerin bu tür bir etkinliğe yönelik olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermiştir.

- ✓ Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydalarına ilişkin görüşlerinde en çok öğrenmeyi kolaylaştırma, mesleki eğitimde etkili olma, konuları pekiştirme, öğrenmede kalıcılık sağlama, eğlenerek öğrenme, dersi sevdirmeye, somutlaştırma, öğretici olması ve deneyimleyerek öğrenmeyi sağlaması gibi dramanın eğitsel faydalarını öne çıkardıkları tespit edilmiştir. Bu görüşler dışında empati, dil, yaratıcılık ve yetenek geliştirme, duyuları zenginleştirme, eğlendirici olması, sosyalleşmeyi sağlaması şeklinde beceri gelişimine yönelik görüşlere de rastlanmıştır. Az sayıda öğrencinin yaratıcı dramanın saygı ve duyarlılık değerini geliştirdiğine yönelik görüşleri tespit edilmiştir.
- ✓ Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımına ilişkin olumsuz görüşlerinde; en çok etkinliğin dersleri aksatması, gürültü oluşturmaması, kazaya sebebiyet vermesi ve sadece oyun olarak algılanması gibi öğrenme sürecini olumsuz etkileyecek ifadelerle rastlanmıştır. Sayılı görüşte sosyal bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliği sırasında sınıfta alay edilme ve utanma duygularına yönelik duyuşsal kaygılar bildirilmiştir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Yaratıcı drama etkinlikleri sürecinde öğrencilerin öz değerlendirme sonuçları şu şekildedir:

- ✓ Birinci yaratıcı drama etkinliğinde öğrencilerin çoğunlukla saygı, sorumluluk, duyarlılık ve dayanışma değerlerini içeren maddelere olumlu görüşler bildirdiği ve bu maddelere yönelik görüşlerin ikinci ve üçüncü etkinlikte azalış gösterdiği görülmüştür. Ancak son etkinlikte dayanışma değeriyle birlikte çalışkanlık, duyarlılık, saygı ve sorumluluk değerlerine sahip olma durumuna ilişkin olumlu görüş bildirenlerin sayısında artış dikkat çekmiştir. Bu artışın tüm etkinliklerin en yüksek seviyesi olduğu tespit edilmiştir. İkinci ve üçüncü etkinlikte azalışın nedeni hem etkinliğe katılan öğrenci sayısının ilk ve son drama etkinliğine göre az olması hem de drama etkinlikleri planlanırken aktarmayı hedeflenen değerlerin kazanımlara göre değişkenlik göstermesiyle ilişkilidir. İlk etkinlikle karşılaştırıldığında son etkinlikte olumlu görüşlerde önemli oranda artış gösteren diğer maddelerin sırasıyla kendini ifade etme, yaratıcı düşünme ve hayal gücü ve öğrendiklerini yaşama uyarlama becerileri olduğu görülmüştür.

- ✓ Yaratıcı drama etkinliklerine ilişkin öz değerlendirmede öğrencilerin kendinde fark ettiği davranışlara ilişkin soruya katılımcıların yaklaşık yarıya yakını görüş bildirmiştir. Birinci yaratıcı drama etkinliğinde öğrenciler arkadaşlarıyla dayanışma ve saygı çerçevesinde iletişim kurarak, yeni deneyimler yaşayarak, cesaretli davranarak, mutlu olarak ve eğlenerek bir etkinlik süreci gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. İkinci etkinlikte birinci yaratıcı drama etkinliğiyle karşılaştırıldığında saygı değerinin haricinde dürüstlük ve sorumluluk değerlerinin de öne çıktığı görüşler tespit edilmiştir. Üçüncü etkinlikte birinci etkinlikte olduğu gibi saygı ve dayanışma değerinin fark edildiğine ilişkin görüşlere rastlanmıştır. Dördüncü yaratıcı drama etkinliğinde herhangi bir değer farkındalığına ilişkin görüş belirtilmemiş ancak değer kazanmaya ilişkin tasarruflu olmakla ilgili bir görüşe rastlanmıştır. Etkinliklerde ortak değerlerin öne çıkmasının sebebi yaratıcı drama etkinlik planlarında aktarılması hedeflenen değerlerde dört etkinlikte de ortak değerlerin yer almasından kaynaklıdır. Bu sonuçlar yaratıcı drama etkinliklerinin amacına ulaştığını destekler niteliktedir. Son etkinlikte tasarruf değerinin aktarılması hedeflenen değerler içerisinde yer almamasına rağmen öne çıkmasının nedeni kazanımın içeriğine uygun seçilen şiirin konusunun israf ile ilişkili olmasındandır. Yaratıcı drama etkinliğinde beceri fark etmeye ilişkin sonuçlara da rastlanmıştır. Birinci ve ikinci yaratıcı drama etkinliğinde daha çok etkinliğin gerçekleştirilmesine yönelik beceriler ön plandayken diğer etkinliklerde karar verme ve özellikle son etkinlikte resim çizme, mizah üretme, yaratıcılık, sosyalleşme ve iş birliği becerilerinin ifade edildiği görülmüştür. Bu duruma karşı duygularını fark etmeye yönelik görüşlerin drama etkinliği içeriğine göre değiştiği görülmüştür.

Yaratıcı drama etkinlikleri sürecinde öğrencilerin grup değerlendirme sonuçları şu şekildedir:

- ✓ Yaratıcı drama etkinlikleri grup değerlendirme sonuçlarında öğrencilerin çoğunlukla problem çözme, iş birliği ve etkili dinleme becerilerine yönelik maddelere ilişkin olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Saygı, sorumluluk, duyarlılık ve dayanışma değerlerini içeren maddelere ilişkin olumlu görüşlerin bazılarının üçüncü drama etkinliğine katılan öğrencilerin az olmasından da kaynaklı azaldığı ve son drama grup etkinliğinde bu maddelerin en yüksek

seviyesine ulaştığı görülmüştür. Bu sonuç katılımcı gözlemci notları göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde öğrencilerin son etkinlik olan grupça ürün tasarlama sürecinde grup arkadaşlarıyla daha fazla dayanışma içerisinde olma, birbirlerine karşı saygılı davranma, aldıkları sorumlulukları yerine getirme ve birbirlerinin fikirlerine duyarlı olma gibi değerleri işe koşmak zorunda kalmalarıyla ilişkilendirilebilir.

- ✓ Gruplarının en iyi özelliklerine ilişkin soruya ilk etkinlikte katılımcıların yarısından fazlasının üçüncü ve dördüncü etkinlikte ise yaklaşık yarıya yakınının görüş bildirdiği görülmüştür. Birinci,    nc  ve dördüncü yaratıcı drama etkinliklerinde gruplarının en iyi özelliklerine ilişkin görüşlerin en çok dayanışma, saygı, birlik ve beraberlik içinde hareket etme, yardım etme ve cesaretli olma gibi temel değerlerde birleştiği görülmüştür. Farklı olarak üçüncü drama etkinliğinde  alışkanlık değerine ve son etkinlikte ise resim çizme ve fikir üretme becerilerinin gruplarının en iyi özellikleri olduğuna yönelik görüşlere rastlanmıştır.
- ✓ “Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri” sorusuna ilişkin ilk etkinlik hariç sayılı öğrencinin görüş bildirdiği görülmüştür. Bu soruya ilişkin sonuçlarda ilk etkinlikte daha az gülmek, anlatırken daha ciddi olmak ve daha sessiz bir ortam oluşturma gibi duygu kontrolleriyle ilgili durumların sağlanması ve iş birliği içinde olma, oyunculuk becerilerini sergileme ve daha yaratıcı etkinlikler gerçekleştirmiş olmaları halinde gruplarının daha iyi olacağına yönelik görüş bildirmişlerdir. Grup çalışmasının gerçekleştirildiği üçüncü drama etkinliğinde, grup içerisinde uyumun sağlanması, saygılı bir şekilde birbirlerini dinlemeleri ve herkese grup içerisinde söz hakkı verilmesi ile iyi bir grup olabileceklerine yönelik görüşler tespit edilmiştir. Son etkinlikte ise daha gruba bağlı bir şekilde etkinliği gerçekleştirerek, istekli ve kararlı hareket ederek etkinlik ger ekleştirirlerse ve bu süreçte saygılı davranırlarsa daha iyi bir grup olabileceklerine yönelik görüşlerin bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerin ifadeleri bütüncül olarak değerlendirildiğinde drama etkinliklerinde grubun daha iyi olması için saygı değerine ihtiyaç duyulduğuna yönelik görüşlerin  ne çıktığı görülmüştür. Katılımcı gözlemci notlarında öğrencilerin grup çalışmaları esnasında en çok gürültü çıkarma ve birbirlerini dinlememek gibi

olumsuzluklardan şikâyet ettikleri ve ara sıra birbirlerini “Saygılı davranmalıyız, sessiz olun” diyerek uyardıkları tespit edilmiştir.

Yaratıcı drama etkinlikleri sürecine yönelik öğrenci günlüklerinden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Yaratıcı drama etkinliklerinden sonra günlük yazma etkinliğine katılan öğrenci sayısı ilk drama etkinliğinden sonra giderek azalış göstermiştir. Etkinliğe katılan öğrencilerin günlüklerinde en çok sorumluluk ve en az çalışkanlık değerini içeren ifadeler tespit edilmiştir. Bu değerler dışında günlüklerde saygı, sevgi, yardımseverlik, tasarruf duyarlılık ve dayanışma değerlerine rastlanmıştır. Dikkat çekici olan ilk etkinliklerde öğrenci günlüklerinde öne çıkan sorumluluk değerini içeren ifadelerin diğer etkinliklerde azalması ancak bu değere eşlik eden diğer değerlerin artarak son drama etkinliğinde en fazla sayıya ulaşmasıdır. Bu durumun değişkenlik göstermesinin sebebinin daha çok grup etkinlikleri ve planlanan etkinliklerin içeriği ile ilgili olduğu görülmüştür.
- ✓ Günlüklerde en çok yaratıcı drama etkinliklerinde öğrencilerin eğlenerek öğrendikleri, mutlu oldukları ve öğretmenle bağlarını güçlendirdiklerine dair duyuşsal ifadelere rastlanmıştır. Aynı zamanda bu günlüklerde öğrencilerin etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirdikleri ve bunu yaparken birbirlerine karşı sevgi, saygı, duyarlı, dayanışma ve yardımlaşma değerleri çerçevesinde (değerler geliştirdikleri) davrandıkları, dili kullanma, canlandırma ve yaratıcılık becerilerini işe koştukları ve yeni bilgiler öğrendikleri tespit edilmiştir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Yaratıcı drama uygulamaları sonrası son görüşme formundan öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Öğrencilerin çoğunluğu başta sorumluluk ve saygı olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve çalışkanlık değerlerine sahip olduklarına yönelik görüş bildirmişlerdir. Yaratıcı drama etkinliklerinin saygı değeri başta olmak üzere duyarlılık, sorumluluk, dayanışma ve çalışkanlık değerlerini benimsemelerine olumlu yönde katkı sağladığını ileri sürmüşlerdir. Bu tür etkinliklerle değer aktarımı sevdiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak Sosyal Bilgiler derslerinde

yaratıcı drama etkinliklerinin olmasına olumlu yönünde görüşler bildirmişlerdir. Görüşlerinin bu etkinliklerde eğlenmeleri, mutlu olmaları ve dersten zevk almaları gibi duyuşsal nedenlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Diğer ileri sürülen nedenler de yaratıcı drama etkinliklerinin sorumluluk ve saygı değerini kazandırması, yaratıcılık ve sosyalleşme becerisini geliştirmesi ve rahat öğrenme ortamı sağlaması gibi durumlarla açıkladıkları görülmüştür.

- ✓ Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımını faydalı bulmalarına ilişkin görüşlerinde daha çok saygı, sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerinin gelişiminde etkili olmasına yönelik görüşler bildirmişlerdir. Diğer görüşler arasında daha rahat öğrenmeye ve dersin pekiştirilmesine fayda sağlayacağını düşündüklerini bildirmişlerdir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasının yaratıcılık, sosyalleşme becerilerinin gelişiminde etkili olması, eğlenerek öğrenmelerine sunması noktasında faydalı olacağına yönelik nedenler ileri sürdükleri görülmüştür. Ancak sayılı öğrencinin yaratıcı drama etkinlikleri esnasında ara sıra yükselen seslerden dolayı bu tür etkinliklerinin faydasının bulunmadığı yönünde görüş bildirdikleri de görülmüştür.
- ✓ Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerini kullanmanın olumsuz yönlerini öğrenme sürecini olumsuz etkilemesi ve bu durumun oluşturacağı kaygılarla açıkladıkları görülmüştür: Öğrenme sürecinin olumsuz etkisi arkadaşlarının etkinlikleri sanki bir oyundan ibaret olduğunu sanmaları, gürültülü ortam oluşması, bazı arkadaşlarının etkinliklere katılım sağlamaması, sosyal bilgiler dersinin aksaması şeklindedir. Kaygı boyutunda verimli olmayan eğitim ortamında dersin işlenemeyeceği, başarısız olacakları şeklinde görüşler ileri sürmüşlerdir.
- ✓ Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerinin daha iyi olmasına yönelik önerilerinde sayılı öğrenci tarafından ifade edilen eğlendirme boyutunun artırılmasıyla ilişkili görüşler tespit edilmiştir. Genelde öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerinden memnun oldukları ve daha iyi olması için bir öneride bulunmaya gerek olmadığı yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Yaratıcı drama etkinlikleri sonrası öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin veli görüşme formundan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Velilerin yaratıcı drama etkinlikleri öncesi çocuklarının duyarlılık, dayanışma, saygı değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Sorumluluk ve çalışkanlık değerine sahip olmadığını bildiren velilere de rastlanmıştır. Yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda velilerin en çok duyarlılık, sorumluluk ve saygı değerinde gelişme olduğunu bildiren görüşler tespit edilmiştir. En az çalışkanlık ve devamında dayanışma değerinde gelişme olduğunu belirten görüşler dikkat çekmiştir.
- ✓ Velilerin tamamı Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesine yönelik olumlu görüş bildirmiştir. Bu durumu en çok çocuklarında gözlemledikleri sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma ve öz güven değerlerinin gelişimiyle gerekçelendirmişlerdir. Diğer görüşlerin yaratıcı drama etkinliklerinin; çocuklarında iletişim, sosyalleşme ve yaratıcılık becerilerini geliştireceğine, kalıcı öğrenme sağlayacağına, derse karşı ilgiyi arttıracığına ve rahat öğrenme ortamı sağlayacağına yönelik görüşler olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönüne ilişkin görüş bildiren velilerin; bu etkinliklerin iyi bir şekilde planlanmamış olması durumunda zaman kaybına neden olacağı, öğrencilerin etkinlikler sırasında birbirlerini etkili dinlememeleri durumunda etkinliklere karşı katılım isteğinin azalacağı ve etkinliklerin Sosyal Bilgiler dersini aksatacağı yönünde görüş belirttikleri görülmüştür.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Yaratıcı drama etkinlikleri öncesi ve sonrası öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine ilişkin ön ve son görüşme formlarının karşılaştırılmasıyla elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Ön görüşmede sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık ve dayanışma değerine sahip olduğunu bildiren öğrencilerin sayısında son görüşmede artış gözlemlenmiştir.
- ✓ Ön ve son görüşme formlarında Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılması sorusuna öğrencilerin tamamına yakını olumlu yanıt vermiştir. Bu durumu ön ve son görüşmede en çok etkinlikleri eğlenceli bulmaları ve mutlu olmaları gibi duyuşsal nedenlerle açıkladıkları görülmüştür.

- ✓ Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasını ön görüşmede “Eğitsel faydalarının bulunması” ve “Becerilerin gelişiminde etkili olma” bağlamıyla ilişkilendiren görüşlerin son görüşmede azaldığı ve öğrencilerin görüşlerini en çok değerleri kavrama, değer geliştirme, değer benimseme, değer kazanma gibi bağlamlar ile açıkladıkları görülmüştür.
- ✓ Öğrenciler Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasının olumsuz yönlerinin ne olacağına etkinliklerden önce en çok derslerde aksama, çok gürültü olması, sadece oyun oynanıyor zannedilmesi ve herhangi bir kazaya sebebiyet vermesi gibi eğitim sürecini olumsuz etkileyecek görüşlerin, drama deneyimlerinden sonra son görüşmede de benzer bir şekilde çok ses olması, sadece oyun zannedilmesi, derslerde aksama, konuların eksik kalması ve ders işlenememesi gibi eğitim sürecini olumsuz etkileyecek durumlara yönelik olduğu görülmüştür.

5.2. Tartışma

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersi bağlamında yaratıcı drama etkinlikleri ile öğrencilerin sorumluluk, saygı, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerine sahip olma durumu belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları sosyal bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin çok kullanılmadığını göstermiştir. Yalnız öğrencilerin bu tür bir etkinliğe yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler bu olumlu duyguları dramanın eğlenceli olması ve dramaya ilgi duyma gibi nedenlerle açıkladıkları görülmüştür. Araştırma sonuçlarıyla uyumlu bir şekilde Yılmaz (2019), “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması” başlıklı çalışmasında uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin, öğretim sürecini eğlenceli hale getirdiği ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Zengin (2014) benzer şekilde yüksek lisans tezi araştırmasının sonunda öğrencilerin, yaratıcı drama etkinliklerinin kullanımı ile Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu eğilim gösterdikleri, her etkinliğe zevkle katıldıkları ve dersleri yaparken eğlenerek ve yaşayarak öğrendikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırmanın sonuçlarında öğrencilerin başlangıçta yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler eğitiminde kullanımının eğitsel faydalarını öne çıkaran görüşleri belirlenmiştir. Ancak bu görüşlerin deneyimledikleri yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda değiştiği

gözlenmiştir. Artık öğrenciler bu tür bir etkinliğin Sosyal Bilgiler derslerinde en çok saygı, sorumluluk, çalışkanlık, duyarlılık ve dayanışma değerlerinin gelişimine katkı sağladığına yönelik görüşler bildirmişlerdir. Ayrıca yaratıcı drama etkinliklerinin beceri gelişimini etkilediği ve eğitsel faydaları olduğunu ifade eden görüşler de tespit edilmiştir. Zengin ve Yalçınkaya (2016), “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere Etkisi” isimli araştırmasının sonunda, yaratıcı drama ağırlıklı yürütülen etkinliklerin öğrencilerin hoşgörü, duygu ve düşüncelere saygı değerlerini artırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelik ve Buluç (2018), “Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması” adlı araştırmasının sonunda Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinin yaratıcı drama ile gerçekleştirilmesinden olumlu yönde etkilendikleri, disiplinler arası değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin; saygı, hoşgörü ve bilimsellik değerlerine yönelik tutumları arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fakat öğrencilerin yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılması durumunda; derslerin aksayacağına, dersin işlenemeyeceğine ve başarısız olacaklarına ilişkin öğrenme sürecini olumsuz etkileyebilecek kaygılar da taşıdıkları görülmüştür. Benzer görüşleri ifade eden veliler ancak iyi planlanmamış yaratıcı drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler dersini aksatacağına dikkat çekmişlerdir. Koç (2013), iyi planlanmamış drama etkinlikleri hususunda “Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemini Uygulama ve Drama Tekniklerine İlişkin Yeterliliklerinin Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezi araştırmasının sonucunda öğretmenlerin, faydalı bir yöntem olan drama yöntemini pek tercih etmediği ve bu konuda kendilerini yetersiz olarak algıladıkları sonucuna varmıştır. Koç (2013), hizmet içi eğitim ve bilgilendirme toplantılarının öğretmenlerin dramanın uygulama ve tekniklerine hâkim olmasında oldukça faydalı olacağına dikkat çekmiştir. Veliler Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılmasına genel olarak olumlu görüşler bildirmiş olup bu tür etkinliklerin çocukların sorumluluk, saygı, duyarlılık, dayanışma ve öz güven değerlerini geliştireceğini, iletişim, sosyalleşme ve yaratıcılık becerilerini ve derse karşı ilgiyi arttıracak, eğlenceli ve rahat öğrenme ortamı ile kalıcı öğrenme sağlayacağına yönelik görüşler ileri sürmüşlerdir. Pektezel (2017), “Tarih Konularının Öğretiminde Drama Kullanımı: Bir Eylem Araştırması” başlıklı araştırmasının sonucunda drama yönteminin kullanımının öğrencileri derste daha aktif kıldığı, kendilerini daha iyi ifade ettikleri, çekingen yapıdaki

öğrencilerin de drama etkinlikleri ile girişkenlik, sosyalleşme ve iletişim becerileri konusunda gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarında ön ve son görüşme formları karşılaştırıldığında, yaratıcı drama etkinliklerinin; öğrencilerin sorumluluk ve saygı değeri başta olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve çalışkanlık değerini benimsemelerine olumlu yönde katkı sağladığına yönelik önemli bulgular tespit edilmiştir. Yalnız çalışkanlık değerinin diğerlerine göre daha zor kazanılan bir değer olduğunu düşündürten sonuçlarla da karşılaşılmıştır. Öğrenci görüşme formundan elde edilen sonuçları destekler şekilde veliler yaratıcı drama etkinlikleri sonucu çocuklarında en çok duyarlılık, sorumluluk ve saygı değerinde gelişme olduğunu ancak daha az sayıda veli çalışkanlık ve devamında dayanışma değerinde bir gelişmeye tanık olduğunu bildirmiştir. Yıldırım (2022), “Değerleri Kazandırmada Drama Yönteminin Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması” isimli çalışmasının sonucunda drama yöntemi kullanımının değerlere etkisinde Sosyal Bilgiler, Okul öncesi, Hayat Bilgisi ve Matematik derslerinde olumlu bir etki yarattığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin öz değerlendirme raporlarında yaratıcı drama etkinlikleri sırasında; arkadaşlarıyla dayanışma ve saygı çerçevesinde iletişim kurarak, yeni deneyimler yaşayarak, cesaretli davranarak, mutlu olarak ve eğlenerek bir etkinlik süreci gerçekleştirdiklerini ortaya koyan sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarını destekler şekilde Zengin (2014), “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi” başlıklı araştırmasının sonucunda öğrencilerin pek çoğunun hoşgörü değeri ile duygu ve düşüncelere saygı değerini öğrendiklerini, hoşgörü ve saygının insanlar arasındaki iletişimde önemli olduğunu, sadece insanlara değil hayvanlara karşı da hoşgörülü ve saygılı davranmak gerektiğini kavradıkları sonucuna ulaşmıştır. Nitekim gruplarının en iyi özelliklerine ilişkin öğrenci görüşlerinde en çok dayanışma, saygı, birlik ve beraberlik içinde hareket etme, yardım etme ve cesaretli olma gibi temel değerler ile sayılı da olsa çalışkanlık değerinin ileri sürüldüğü görülmüştür. Grupça yapılan yaratıcı drama etkinliğinde katılımcı gözlemci notlarında öğrencilerin arkadaşlarıyla daha fazla dayanışma içerisinde, birbirlerine karşı saygılı, aldıkları sorumlulukları yerine getiren ve birbirlerinin fikirlerine duyarlı bireyler olmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçları destekleyici şekilde öğrenci günlüklerinde öğrencilerin etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirdikleri ve bunu yaparken birbirlerine karşı sevgi, saygı, duyarlı, dayanışma ve

yardımlaşma değerleri çerçevesinde davrandıkları, dili kullanma, canlandırma ve yaratıcılık becerilerini işe koştukları ve yeni bilgiler öğrendikleri sonuçlarıyla karşılaşmıştır. Yaratıcı drama etkinliklerine yönelik grup değerlendirme raporlarında öğrencilerin söz konusu değerlerle birlikte çoğunlukla problem çözme, iş birliği ve etkili dinleme becerilerini işe koştukları tespit edilmiştir. Aynı grup raporunda resim çizme ve fikir üretme becerilerinin gruplarının en iyi özellikleri olduğuna yönelik görüşlere rastlanmıştır. Nitekim Barcın (2018) ise yüksek lisans tezi araştırmasının sonucunda yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan değerler eğitime yönelik sorumluluk, saygı ve sabır değerlerine yönelik uygulamalarının, uygulayıcı ve okul paydaşları tarafından hazırlanan Değerler Eğitimi Yıllık Çalışma Planı uygulamalarına göre öğrencilerde daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaratıcı drama etkinliklerine yönelik grup değerlendirme raporlarında gruplarının daha iyi olmasına yönelik ortaya koydukları görüşlerde daha az gülmek, ciddi olmak ve sessiz bir ortam oluşturmak, daha istekli olmak, iş birliği halinde uyumlu çalışmak, oyunculuk becerilerini sergilemek ve daha yaratıcı etkinlikler gerçekleştirmek, birbirlerini dinlemek, saygılı olmak, herkese söz hakkı vermek gibi öneriler ileri sürdükleri görülmüştür. Bu görüşlerle uyumlu olarak katılımcı gözlemci notlarında da öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri esnasında grup çalışmaları esnasında ciddiyetsiz olma, çok ses yapma, birbirlerini dinlememe ve grup bilincinde hareket etmeme gibi olumsuz durumlarına rastlanmıştır.

Araştırmada farklı veri toplama araçlarından elde edilen sonuçlar yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin başta sorumluluk ve saygı değeri olmak üzere duyarlılık, dayanışma ve çalışkanlık değerini benimsemelerine olumlu yönde katkı sağladığını ortaya koymuştur. Yalnız çalışkanlık değerinin diğerlerine göre daha zor kazanılan bir değer olduğunu düşündürten sonuçlarla da karşılaşmıştır. Bu tür etkinliklerin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımın değer eğitime olumlu katkısı olmasının yanı sıra dersi aksatacağına ve olumsuz öğrenme ortamı oluşturacağına yönelik görüşlere rastlansa da iyi planlanmış yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerde araştırmada hedeflenen değerler ile daha fazla sayıda değer ve sosyalleşme, iş birliği, yaratıcı düşünme, etkili dinleme gibi çok sayıda beceriyi geliştireceğine yönelik önemli sonuçlar elde edilmiştir.

5.3. Öneriler

MEB ve Eğitim Fakültelerine İlişkin Öneriler

- Sınıf mevcutları olabildiğince düşük sayıda tutulmalıdır. Drama etkinlikleri için ideal grup sayısının 10-12 olduğu varsayıldığında sınıfların mevcudu maksimum 20 kişiyi aşmayacak şekilde planlanmalıdır. Bu şekilde düşük mevcutlu sınıflarda drama uygulamaları daha etkili ve verimli geçecektir.
- MEB, öğretmenlere drama uygulamalarını planlı bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için her branşa özel içerisinde etkinlik planlarının bulunduğu bir kitabın oluşturulmasını sağlayabilir. Bu kitabı öğretmenlere kaynak olarak sunabilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine ve Okul İdarelerine İlişkin Öneriler

- Drama uygulamalarında fiziksel koşulların önemi çok büyüktür. Okul idaresi imkanlar dahilinde drama uygulamaları için uygun mekân sağlayabilir. Fiziksel koşulların iyileştirilmesi öğretmenleri ve öğrencileri drama etkinliklerine daha istekli hale getirebilir.
- Öğretmenlerin dramanın etkililiği için öğrencilere dramanın önemini iyi bir şekilde aktararak drama uygulamalarının sadece oyundan ibaret olma algısının önüne geçilmelidir.
- Öğretmenler, drama uygulamaları esnasında öğrencilerin birbirlerine karşı tutumlarında saygı, dayanışma, yardımlaşma, birbirlerine karşı duyarlı olma gibi değerlerin ön plana çıkmasını sağlamalıdır.
- Öğretmenler kazanımın içeriğine uygun olarak drama yöntemini içeren ders planı geliştirmelidir.
- Drama uygulamalarının yaygınlaşması için öğretmenler, özgün olarak oluşturdukları drama etkinlik planlarını paylaşmalıdır.
- Dönemin başında oluşturulan sınıf kuralları gibi drama uygulamaları esnasında ortaya çıkabilecek disiplin sorunları ile ilgili drama etkinliklerine başlamadan önce öğrencilerle birlikte kurallar belirlenebilir.

Alanda Araştırma Yapmak İsteyen Araştırmacılara İlişkin Öneriler

- Araştırmacılar, drama türlerinin alan yazında yer almayan farklı değerlerin kazandırılmasında etkinliğini ortaya koyan uygulamalı çalışmalar yaparak alana katkı sağlayabilirler.
- Sosyal Bilgiler derslerinde değerlerin aktarılması noktasında yaratıcı drama uygulamalarına dönük olarak yapılacak tez, makale ve proje çalışmaları nitelik ve nicelik açısından artırılabilir.
- Araştırmacılar, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine derslerinde kılavuzluk edecek *Sosyal Bilgiler Derslerinde Drama Uygulamaları* başlıklı drama etkinlik planları ve örneklerini içeren kitaplar yazabilirler.

KAYNAKLAR

- Açar, D., & Demiralp, C. (2022). Psikodrama-Sosyodrama. R. Akay (Dü.) içinde, *Çocuğu Tanıma Teknikleri (0-18 Yaş Gelişimsel Yaklaşım)* (s. 93).
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-30.
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaşantılara dayalı öğrenme, yaratıcı drama ve süreçsel drama ilişkileri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 31-38.
- Adıgüzel, Ö. (2017). *Eğitimde Yaratıcı Drama* (10 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, N. E., Mert, H., & Acar, H. (2020). Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitimine Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15, 1-24.
- Akyol-Köksal, A. (2003). Drama ve Dramanın Önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 0-0.
- Alimcan, D., & Altunay-Şam, E. (2017). Sosyal Bilgiler Dersi Boyutunda Değerler Eğitiminin Önemi ve Medyanın Değerler Üzerindeki Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(215), 239-259.
- Annarella, L. A. (1992). Creative Drama in the Classroom. 1-22.
- Aykaç, M., & Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 297-314.
- Balcı, A., & Yanpar-Yelken, T. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Barcın, F. (2018). *İlkokul 4. Sınıf Değerler Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Becerikli, S. Y. (2006). Örgütlerde Sosyodrama Kullanımı ve İş doyumunu Düzeyi arasındaki İlişki: İlkokul Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 113-135.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması. *Journal of Computer and Education Research*, 1(2), 65-89.
- Cemaloğlu, N. (2009). Veri toplama teknikleri: Nicel-nitel. A. Tanrıöğen (Dü.) içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çelik, Ö., & Buluç, B. (2018). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 67-88.
- Çelikkaya, T. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Önemi ve Uygulama Örnekleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 447-469.
- Çiğdem, G. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde adil olma değerinin yaratıcı drama yöntemiyle kazandırılmasına yönelik bir eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çuhadaroğlu, E. O., & Yılmaz, K. (2007). Sınıf içi gözlem araç ve teknikleri: Kavramsal bir çözümleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 77-97.
- Dai, J. (2020). Promoting children's creativity through drama in education. *Studies in English Language Teaching*, 8(2), 68-81.
- Demirhan-İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ekinci, H. (2018). *Okulda ve ailede değerler eğitimi*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Erdem, A. B. (2021). İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Kullanımı. *Journal Of Innovative Healthcare Practices*, 2(2), 88-95.
- Esemen, A. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarında Evrensel Değerler. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4(2), 89-109.
- Gönen, M., & Dalkılıç, N. U. (1999). *Çocuk Eğitiminde Drama Yöntem ve Uygulamalar* (2. b.). İstanbul: Dizgi Epsilon Yayıncılık.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge journal of education*, 30(2), 169-202.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. b.). Ankara: Maya Akademi.
- Kahveci, S. (2023). *Tarih ve Coğrafya Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Eğitiminin Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Sinop Üniversitesi, Sinop.
- Kaner, S. (1990). Psikodrama-Kuram, Teknik ve Araçlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 23(2), 457-480.
- Karacan, H. (2018). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Yer Alan Milli ve Evrensel Değerlerin Analizi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 1-10.
- Karadağ, E., & Çalışkan, N. (2005). *Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama "Oyun ve İşleniş Örnekleriyle"*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kılıç, A., Şahin, Ş., Albayrakoglu, Ö., & Arseven, Z. (2016). Öğretmen Davranışlarının Değerler Eğitimi Açısından Meslektaşlarının Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Teorik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(3), 441-460.
- Kırkar, A., & Yılmaz, N. (2008). *İlköğretim Derslerinde Yaratıcı Drama Uygulamaları*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Koç, İ. (2013). *Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemini Uygulama ve Drama Tekniklerine İlişkin Yeterliliklerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Koç, M., & Dikici, H. (2003). Eğitimde Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılması. *İlköğretim online*, 2(1).
- Köklü, N. (1993). Eylem Araştırması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 26(2), 357-365.
- Lehtonen, A., Kaasinen, M., Karjalainen-Väkevä, M., & Toivanen, T. (2016). Promoting creativity in teaching drama. *Procedia-social and behavioral sciences*, 217, 558-566.
- McCaslin, N. (2016). *Sınıf İçinde ve Dışında Yaratıcı Drama*. (P. Ö. Şimşek, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretim Klavuzu Kitabı. Ankara.
- MEB. (2012). Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Drama Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- MEB. (2018). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4, 5, 6 ve 7.Sınıflar). Ankara.
- MEB. (2023). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4, 5, 6 ve 7.Sınıflar)*. Ankara.
- Memduhoğlu, H. B., & Yüce, T. (2020). Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Nitel Bir Çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 116-130.
- Morgül, M. (1999). *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Okvuran, A. (2019). Çağdaş İnsanı Yaratmada Yaratıcı Drama Eğitiminin Önemi ve Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes)*, 27(1), 135-194.
- Önalın, F. A. (2006). Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Öztürk, A. (2001). Yaratıcı drama yöntemiyle işlenen tiyatro dersinin öğretmen adaylarındaki sözel iletişim becerilerine etkisi. *Eğitim Fakültesi Yayınları*, 79.
- Pektezel, B. (2017). *Tarih Konularının Öğretiminde Drama Kullanımı: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.

- Saraç, E. H., & Duyan, V. (2020). *Psikodrama: Hayata Büyüklü Dokunuşlar* (1. b.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1).
- Selvi, K. (1999). Yaratıcı Drama Yönteminin Eğitimde Kullanılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(11), 301-308.
- Sever, R., Yalçınkaya, E., & Mazman, F. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde etkili bir öğretim yöntemi: Dramatizasyon. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 155-166.
- Temizkan, M. (2010). Öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen Türk dili dersinin konuşma becerisine yönelik tutumlarına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 86-103.
- Thornberg, R. (2008). Değerler Eğitiminde Mesleki Bilgi Eksikliği. *Öğretim ve Öğretmen Eğitimi*, 24(7), 1791-1798.
- Tuzcuoğlu, S., & Adıgüzel, Ö. (2021). Eğitim, Konu, Grup, Mekân Bağlamında Yaratıcı Drama ve Forum Tiyatro. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 16(1), 103-130.
- Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.
- Uşaklı, H. (2007). *Drama ve iletişim becerileri teori, araştırma, uygulama* (1. b.). Ankara: Nobel Basımevi.
- Üstündağ, T. (1998). Yaratıcı Drama Eğitim Programının Öğeleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22(107), 28-35.
- Üstündağ, T. (2001). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü* (2 b., Cilt Öncü Basımevi). Ankara: Pegem A yayınları.
- Vural, R. A., & Somers, J. W. (2012). *Hümanist İlköğretim Programları için İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Yetim, B. N. (2015). *Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2022). Değerleri kazandırmada drama yönteminin etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20(44), 297-328.
- Yılmaz, B. (2019). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.

- Zengin, E. E. (2014). *Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Zengin, E. E., & Yalçınkaya, E. (2016). Yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programındaki değerlere etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(2), 221-236.

EKLER

EK 1. Öğrenci Ön Görüşme Formu

ÖĞRENCİ FORMU 1

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN DEĞERLERİN YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖN GÖRÜŞME FORMU

Sevgili öğrenciler bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinde, yaratıcı drama yöntemi ile birtakım değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Araştırmaya katkılarınız için teşekkür ederim. Saygılar

Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü

Araştırmacı: Saliha ALTUNAY

İletişim Bilgileri: salihaltunay@hotmail.com

Doç. Dr. Kibar AKTIN

A- Demografik Özellikler

Cinsiyet: K () E ()

Sınıfınız:

B- Değerlerin Aktarımı (Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma)

1- Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma değerleri hakkında bilgi sahibi misiniz? Lütfen aşağıdaki seçeneklerden yalnızca birini işaretleyiniz.

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Sorumluluk hakkında bilgi sahibiyim.			

Çalışkanlık hakkında bilgi sahibiyim.			
Saygı hakkında bilgi sahibiyim.			
Duyarlılık hakkında bilgi sahibiyim.			
Dayanışma hakkında bilgi sahibiyim.			

2- Yaşamınızda aşağıdaki değerlerden hangisi veya hangilerine sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? Lütfen aşağıdaki seçeneklerden yalnızca birini işaretleyiniz.

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Sorumluluk duygusuna sahip olduğumu düşünüyorum.			
Çalışkanlık duygusuna sahip olduğumu düşünüyorum.			
Saygı duygusuna sahip olduğumu düşünüyorum.			
Duyarlılık duygusuna sahip olduğumu düşünüyorum.			
Dayanışma duygusuna sahip olduğumu düşünüyorum.			

3- Drama içerikli bir etkinlik daha önce yaptınız mı?

Evet () Hayır ()

4- Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ya da hayır olsa da lütfen nedenini açıklayınız?

.....

.....

C- Aşağıdaki sorulara en uygun şekilde cevap veriniz.

Yaratıcı drama, bir grubun bir eğitmen rehberliğinde belirli bir mekânda kendi yaşantılarından yola çıkarak belli bir konuyu, rol oynama ve doğaçlama tekniklerini kullanarak canlandırmalar yapmasıdır.

1. Sosyal Bilgiler derslerinizde yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştiriliyor mu?

Evet () Hayır ()

A) Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?

B) Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?

EK 2. Öz Değerlendirme Formu

ÖĞRENCİ FORMU

YARATICI DRAMA ETKİNLİĞİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

ETKİNLİĞİN ADI:

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda yer alan maddeleri okuyunuz ve yaratıcı drama etkinliği boyunca sizleri en iyi ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz.

DERECELENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Kendimi sözel olarak rahat bir şekilde ifade ettim.			
Jest, mimiklerimi ve beden dilimi etkili bir şekilde kullandım.			
Yaratıcı drama etkinlik sürecine aktif olarak katılım sağladım.			
Arkadaşlarımla uyum içerisinde etkinliğe katılım sağladım.			
Yaratıcı drama etkinliğinin planını bozmadan öğretmenimi dinleyerek katılım sağladım.			
Yaratıcı drama etkinliği esnasında diğer arkadaşlarıma karşı saygılı davrandım.			
Etkinlik sürecinde sorumluluklarımı yerine getirdim.			
Hayal gücüm ve yaratıcılığım gelişti.			
Etkinlik sürecindeki olayları yaşamıma uyarlayabildim.			
Durumlar karşısında yaratıcı çözümler bulabildim.			

Kendimde Fark Ettiğim Diğer Davranışlar:

.....

.....

EK 3. Grup Değerlendirme Formu

ÖĞRENCİ FORMU

YARATICI DRAMA ETKİNLİĞİ GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

SINIF:.....

GRUBUN ADI (Çiçek, toprak, güneş vb. grubunuza hangi ismi verdiyseniz onu yazınız):

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda yer alan maddeleri okuyunuz ve yaratıcı drama etkinliği boyunca sizleri en iyi ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz.

DERECELENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Arkadaşlarımla iş birliği içerisinde hareket ettik.			
Birbirimizin fikirlerine saygı duyduk.			
Sorumluluklarımızı yerine getirdik.			
Herkes görev dağılımına uygun hareket etti.			
Düşüncelerimizi ve görüşlerimizi özgürce söyledik.			
Birbirimize moral ve cesaret verdik.			
Birbirimizi etkili bir şekilde dinledik.			
Birbirimizi takdir ettik.			
Grup içinde sorun çıktıysa uzlaşarak o sorunu çözdük.			
Etkinliğimizi sorunsuz bir şekilde sunduk.			

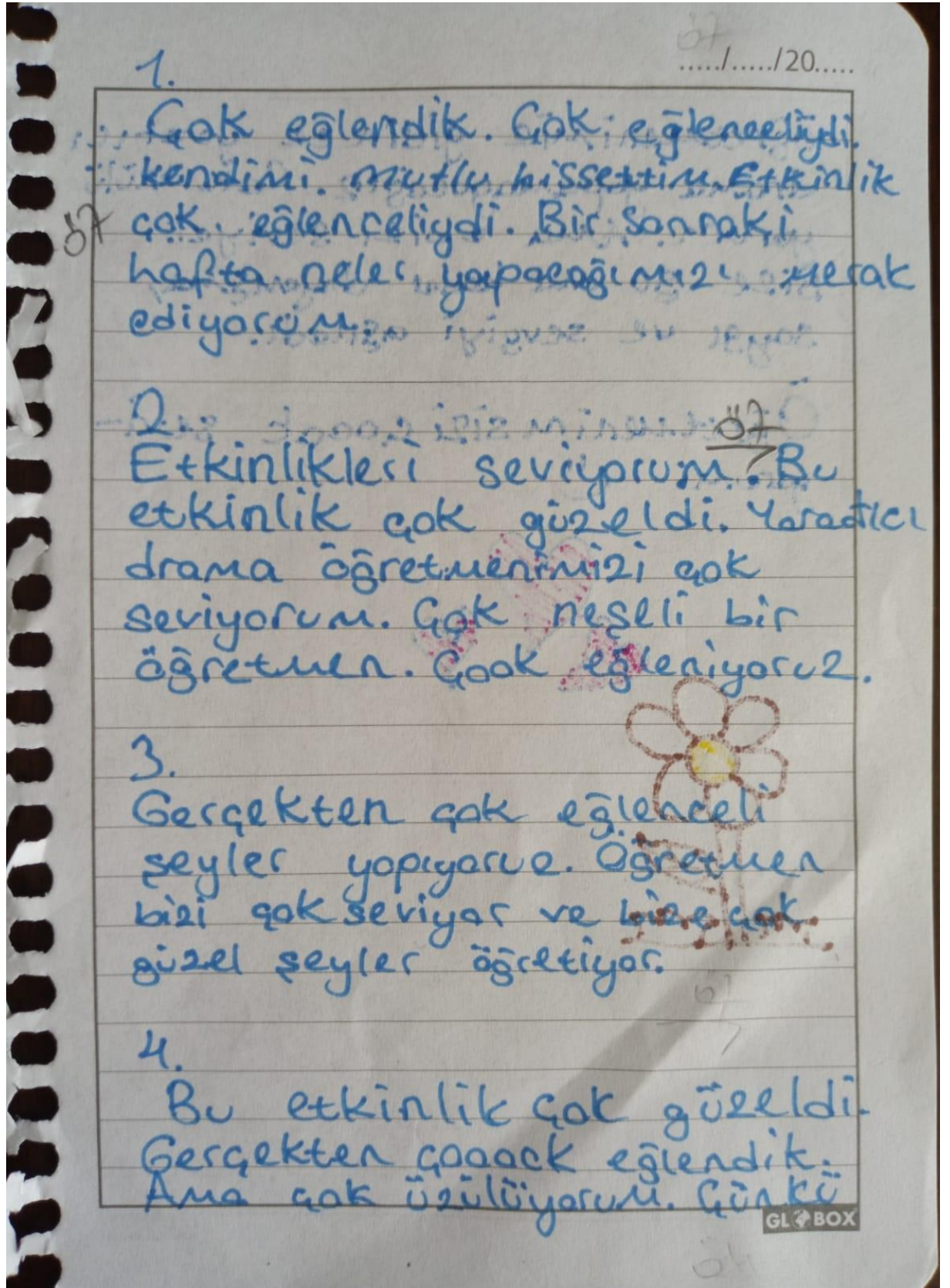
Grubumuzun en iyi özellikleri:

.....
.....

Grubumuzun daha iyi olabilirdi dediğim özellikleri:

.....
.....

EK 4. Öğrenci Günlükleri Örneği

Öğretmenimiz. gidiñee yaratıcı
drama yapmaya çalışıyor. Çok özünü
yorum. Ama e bilei geniyat.
Bize 50 ana kadar dayanışma,
saygı ve sevgiyi aşıladı.

Öğretmenim sizi çok sev-
giyle

EK 5. Etkinlik Gözlem Raporu

YARATICI DRAMA ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN ETKİNLİK GÖZLEM RAPORU

GÖZLENEN ETKİNLİĞİN ADI:

Öğrenciler etkinlikten zevk aldılar mı?

Yaratıcı drama etkinliğinde öne çıkan değerler nelerdir?

Yaratıcı drama etkinliğinde yaşanan sorunlar nelerdir?

Ve süreçteki diğer hususlara ilişkin gözlem sonuçları nelerdir?

EK 6. Öğrenci Son Görüşme Formu

ÖĞRENCİ FORMU 2

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN DEĞERLERİN YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ SON GÖRÜŞME FORMU

Sevgili öğrenciler bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinde, yaratıcı drama yöntemi ile birtakım değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Araştırmaya katkılarınız için teşekkür ederim. Saygılar

Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü

Araştırmacı: Saliha ALTUNAY

İletişim Bilgileri: salihaltunay@hotmail.com

Doç. Dr. Kibar AKTIN

A- Demografik Özellikler

Cinsiyet: K () E ()

Sınıfınız:

.....

B- Değerlerin Aktarımı (Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma)

1- Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma değerlerine sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Lütfen aşağıdaki seçeneklerden yalnızca birini işaretleyiniz.

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Sorumluluk değerine sahibim.			
Çalışkanlık değerine sahibim.			

Saygı değerine sahibim.			
Duyarlılık değerine sahibim.			
Dayanışma değerine sahibim.			

2- Aşağıdaki değerlerden hangisi veya hangilerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsediniz?

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Sorumluluk değerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsedim.			
Çalışkanlık değerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsedim.			
Saygı değerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsedim.			
Duyarlılık değerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsedim.			
Dayanışma değerini yaratıcı drama etkinliklerinden sonra benimsedim.			

3- Yaratıcı drama etkinlikleriyle değerlerin aktarımını sevdiniz mi?

Evet () Hayır ()

4- Sosyal Bilgiler derslerinde yaratıcı drama etkinliklerinin olmasını ister misiniz?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ya da hayır olsa da lütfen nedenini açıklayınız?

C- Aşağıdaki sorulara size en uygun şekilde cevap veriniz.

1. Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?

2. Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?

3. Yaratıcı drama etkinlikleri daha iyi olabilir miydi? Varsa önerileriniz lütfen yazınız?

EK 7. Veli Görüşme Formu

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YER ALAN DEĞERLERİN YARATICI DRAMA YÖNTEMİ İLE KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN VELİ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Veli,

“Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi ile Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerinin Öğrencilere Kazandırılması” başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması yürütmekteyim. Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersinde, yaratıcı drama yöntemi ile çocuğunuza birtakım değerler kazandırılması amaçlanmıştır. Dört haftalık bir süreçte okulda bir takım yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu form etkinliklere katılan çocuğunuzla ilgili değerlendirmelerinizi ve yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerinizi almak amaçlı hazırlanmıştır. **Araştırma katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.**

Bu form kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, **katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.** Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Araştırmaya katkılarınız için teşekkür ederim. Saygılar

Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü

Araştırmacı: Saliha ALTUNAY

İletişim Bilgileri: salihaaltunay@hotmail.com

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kibar AKTIN

A- Demografik Özellikler

Cinsiyet: K () E ()

B- Değerlerin Aktarımı (Sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma)

1- Çocuğunuzun sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma değerlerine sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen aşağıdaki seçeneklerden yalnızca birini işaretleyiniz.

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Çocuğumun sorumluluk değerine sahip olduğunu düşünüyorum.			
Çocuğumun çalışkanlık değerine sahip olduğunu düşünüyorum.			
Çocuğumun saygı değerine sahip olduğunu düşünüyorum.			
Çocuğumun duyarlılık değerine sahip olduğunu düşünüyorum.			
Çocuğumun dayanışma değerine sahip olduğunu düşünüyorum.			

2- Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri sonucunda çocuğunuzun sorumluluk, çalışkanlık, saygı, duyarlılık, dayanışma değerlerinde değişim gözlemlediniz mi? Lütfen aşağıdaki seçeneklerden yalnızca birini işaretleyiniz.

	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
Çocuğumun sorumluluk duygusunda artış gözlemledim.			
Çocuğumun çalışkanlık duygusunda artış gözlemledim.			
Çocuğumun saygı duygusunda artış gözlemledim.			
Çocuğumun duyarlılık duygusunda artış gözlemledim.			
Çocuğumun dayanışma duygusunda artış gözlemledim.			

3- Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ister misiniz?

Evet () Hayır ()

C- Aşağıdaki sorulara size en uygun şekilde cevap veriniz.

1- Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama uygulamaları sonrası öğrencide değişimler gözlemlediniz mi? Cevabınız evet ise lütfen bu değişimleri yazar mısınız?

A) Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının faydaları neler olabilir?

B) Yaratıcı drama etkinliğinin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımının olumsuz yönleri neler olabilir?

EK 8. Birinci Yaratıcı Drama Etkinlik Planı ve Kullanılan Materyallerin Görseli

“YAŞADIĞIM YERİ VE ÇEVRESİNİ ANLATIYORUM” ETKİNLİĞİ

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF DÜZEYİ: 5. Sınıf

ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

ÜNİTE: İnsan ve Ekonomik Faaliyetler

KONU: Ekonomik Faaliyetler ve Coğrafya

ETKİNLİĞİN ADI: Yaşadığım Yeri ve Çevresini Anlatıyorum

UYGULAMA SÜRESİ: 1 Ders Saati (40 Dakika)

MEKAN: Sınıf

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

KULLANILAN TEKNİKLER: Listeleme, doğaçlama, canlandırma, pandomim.

KULLANILAN MATERYAL VE KAYNAKLAR: Top, kutu, kağıt, kalem.

KAZANIM: SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.

Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.

AKTARILMASI HEDEFLENEN DEĞERLER: Sorumluluk, saygı.

ETKİNLİK SÜRECİ

1- Hazırlık (Isınma) Aşaması

En Sevdiğim Meyve Oyunu

Yaratıcı drama lideri (öğretmen) tarafından sınıfa bir top getirilir. Öğretmen, bir öğrencinin adını sesli bir şekilde söyler ve topu ona atar. Çocuk topu tuttuğunda en sevdiği meyvenin adını söyler. Elinde top bulunan öğrenci başka bir arkadaşının adını söyler ve topu ona atarak oyun sürdürülür. Böylelikle çocukların canlandırma (oyun) aşamasına ısınmaları sağlanır. Bu aşama için 5 dakika yeterli bir süre olacaktır. Isınma-Kaynaşma oyunlarından biri olan “en sevdiğim meyve” adlı oyun “Üretim, dağıtım ve tüketim” adlı öğrenme alanının içeriğiyle uyumlu olduğu için tercih edilmiştir.

2- Canlandırma (Oyun) Aşaması

Yaşadığım Yeri ve Çevresini Anlatıyorum

Öğrenciler, canlandırma aşaması için drama lideri tarafından 6-7 kişilik gruplara ayrılır. Gruplar oluşturulduktan sonra drama lideri listeleme tekniğini kullanarak: “Şimdi çocuklar, yaşadığımız şehir olan Sinop’u düşünelim. Sinop’ta hangi ekonomik faaliyetlerin yapıldığını grubunuzla düşünüyorsunuz. Aklınıza gelen ekonomik faaliyetleri küçük kağıtlara yazınız. Birazdan elimdeki kavanoza atacaksınız. Şimdi düşünmeye başlayalım” der. Öğrencilere 5 dakikalık bir süre verildikten sonra drama lideri, kavanozun içinde yer alan ekonomik faaliyetlerin ve coğrafi özelliklerin yazılı olduğu kağıtların içine öğrencilerin yazdıklarını da eklemek üzere grupları dolaşır. Drama lideri öğrencilere: “Her biriniz bir kâğıt seçerek grubunuzla birlikte arkadaşlarınıza ilgili kâğıdı konuşmayarak yani sadece bedeninizi ve mimiklerinizi kullanarak anlatmaya çalışacaksınız. Kendinizi o işle uğraşan biri olarak düşünün ve arkadaşlarınıza anlatmaya çalışın” diyerek etkinliği anlatır. Canlandırma aşaması için 15 dakika yeterli olacaktır.

3- Rahatlama Aşaması

En Sevdiğim Yeri Hayal Ediyorum Etkinliği

Öğrencilerin canlandırma aşamasından sonra zihinlerini ve bedenlerini rahatlatmak amacıyla yaşadıkları şehir olan Sinop’ta en sevdikleri yerde olduklarını gözlerini kapatarak hayal etmeleri istenir. Rahatlatıcı bir klasik müzik açılır ve 3-4 dakikalık bir süreden sonra “En sevdiğimiz yerlerde dolaştık ve dinlendik şimdi sınıfımıza geri dönelim ve gözlerimizi açalım” diyerek etkinlik bitirilir.

4- Değerlendirme Aşaması

Düşüncelerimi İfade Ediyorum Etkinliği

A- Drama etkinliğinin başından sonuna kadar neler yaşadık,

B- Drama etkinliğinde neler öğrendiniz,

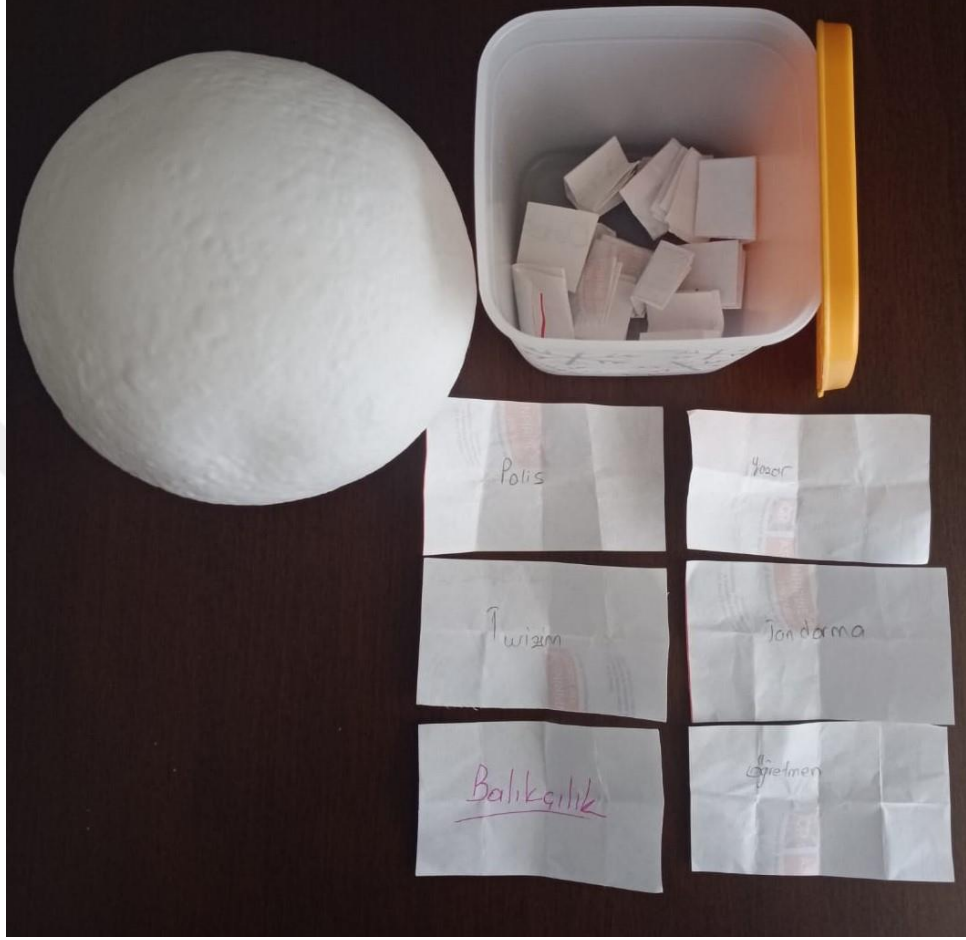
C- Drama süreci boyunca yaptığımız etkinliklerde ve canlandırmada neler hissettiniz,

D- Sinop’ta gerçekleştirilen ekonomik faaliyetleri sizler o meslekteymiş gibi beden dilinizle anlatarak canlandırmalar yaptınız. Bu canlandırmaların gerçek yaşamımızla ilgili benzer ve farklı yönleri nelerdir,

E- Sinop’ta gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler olmasaydı hayatımızda neler olurdu?
Soruları öğrencilere drama lideri tarafından tek tek iletilir ve cevaplarını kâğıda yazmaları

istenir. Drama lideri öğrencilere sürece ilişkin düşüncelerini söyler. Konunun içeriğine vurgu yapar, hepsine teşekkür eder, olumlu dönütler vererek drama etkinliği sona erdirilir.

- Isınma ve canlandırma aşamasında kullanılan materyallerin görseli:

EK 9. İkinci Yaratıcı Drama Etkinlik Planı, Kullanılan Materyallerin Görseli ve Öğrenci Ürünleri

“MESLEĞİM” ETKİNLİĞİ

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF DÜZEYİ: 5. Sınıf

ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

ÜNİTE: İnsan ve Ekonomik Faaliyetler

KONU: Benim Mesleğim

ETKİNLİĞİN ADI: Mesleğim

UYGULAMA SÜRESİ: 1 Ders Saati (40 Dakika)

MEKAN: Okulun Spor salonu

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

KULLANILAN TEKNİKLER: Rol oynama, canlandırma, rol kartları, zihinde canlandırma.

KULLANILAN MATERYAL VE KAYNAKLAR: Rol Kartları

KAZANIM: SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır.

AKTARILMASI HEDEFLENEN DEĞERLER: Sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, saygı.

ETKİNLİK SÜRECİ

1- Hazırlık (Isınma) Aşaması

Tatil Oyunu

Çocuklardan bir tatile gittiklerini hayal etmeleri istenir. Yaratıcı drama lideri (öğretmen) tarafından tatil seçenekleri sayılır. Lider öğrencilere: “5 yıldızlı bir otelde mi, yabancı bir ülkede gezi yaparak mı, kamp yapabileceğiniz doğayla iç içe bir tatil mi, ülkemizde kültürel gezi tatili mi, kendi memleketinizde geçirmek isteyeceğiniz bir tatil mi yoksa deniz kenarında bir tatil mi geçirmek istersiniz?” diye sorar. Otel diyenler bir grup, kamp diyenler bir grup, kültür gezisi diyenler bir grup, deniz kenarı diyenler bir grup ve kendi memleketimde geçirmek istiyorum diyenler bir grup olur. Toplamda 6 grup oluşturulur. Kişi sayısına göre seçenekler arttırılabilir. Oluşturulan küçük gruplar aralarında bu tatil

grubunda kendilerine hangi meslek gruplarından insanların hizmet vereceğini belirler ve büyük grup ile paylaşır. 4-5 dakikalık bir süre ısınma aşaması için yeterli olacaktır.

2- Canlandırma (Oyun) Aşaması

Görevimi Yerine Getiriyorum

Yaratıcı drama lideri (öğretmen) tarafından hazırlanmış olan mesleklerle ilgili rol kartları bulunmaktadır. Mesleklerle ilgili olan rol kartlarını drama lideri rastgele okur ve öğrenciden dilediği gibi canlandırmasını ister. Sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, saygı değerlerini barındıran rol kartları kazanıma uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Öğrencilerin canlandırmaları için 20 dakika yeterli olacaktır.

Rol Kartı 1: Sen bir ziraat mühendisisin. Sinop'ta yaşayan vatandaşlara çevre hassasiyetinin üretim için ne kadar önemli olduğuna dair bir bilinçlendirme çalışması yapıyorsun. Vatandaşlara neler söylemek istersin ve onlara nasıl davranırsın canlandır.

Rol Kartı 2: Sinop'ta bir balıkçısın. Çalışma arkadaşların da bulunmaktadır. Bize balıkların toplanma aşamasından satış aşamasına kadar olan 1 gününü canlandır.

Rol Kartı 3: Yazları Sinop'ta animatörlük yapıyorsun. Sahilde çocuklar için düzenlediğin bir eğlenceyi canlandır.

Rol Kartı 4: Sen Sinop devlet hastanesinde bir doktorsun. Hastaneye giderken trafikte seyir halindeyken kaldırımda bir yayanın bayıldığını gördün. Neler yaparsın canlandır.

Rol Kartı 5: Sen Sinop'ta bir ortaokulda rehberlik ve psikolojik danışman öğretmenisin. Bir öğrencin sana: "Canım hiç ders çalışmak istemiyor ne yapabilirim?" diyerek sana danışmaya geldi. Ona nasıl davranırsın ve neler söylersin? Bizlere canlandır.

Rol Kartı 6: Bir devlet dairesinde memursun. Bize 1 gününü canlandır.

Rol Kartı 7: Sinop'ta herhangi bir alanda esnafsın. Hangi alanda olacağını kendin seçebilirsin. Ürünlerini ne şekilde satarsın ve insanlara karşı davranışların nasıl olur? Bizlere canlandır.

Rol Kartı 8: Sen bir hastanede güvenlik görevlisisin. Bizlere görev anını canlandır.

Rol Kartı 9: Senin mesleğin müzisyenlik. Bizlere bir sahne performansı canlandır.

Rol Kartı 10: Senin mesleğin hemşirelik. Okula aşı yapmaya gelen bir hemşiresin. Çocuklara nasıl davranırsın? Bizlere canlandır.

Rol Kartı 11: Bir kafede garsonluk yapıyorsun. Sipariş almaya geldin. O süreci bizlere canlandır.

Rol Kartı 12: Sen belediyede çalışan bir temizlik personelisin. Görevini yaptığın esnada bir vatandaşın sokağa çöp attığını gördün. O anda neler yaparsın bizlere canlandır.

Rol Kartı 13: Sen makine mühendisisin. Çok fazla ekip arkadaşın var ve iş bölümü yapmanız gerekli. O anları bizlere canlandır.

Rol Kartı 14: Sen bir giyim mağazasında satış elemanısın. Bizlere müşteriyle olan ilişkini canlandır.

Rol Kartı 15: Sen polissin. Hırsızlık olayının gerçekleştiği yere çağrıldın. O anları bizlere canlandır.

Rol Kartı 16: Sen itfaiyecisin. Bir kedinin ağaçta kalması üzerine olay yerine çağrıldınız. O anları bizlere canlandır.

Öğrencilerin canlandırmalarından sonra kazanıma “Canlandırmalarınız üzerine gördüğümüz gibi çocuklar yaşadığımız yerin özelliklerine göre çeşitli meslek grupları yer almaktadır. Yaşadığımız yerdeki mesleklerin tamamı yaşadığımız yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlerle ilişkilidir. Hepinizin canlandırmalarını çok beğendim ve yaratıcı buldum, hepinize teşekkür ederim.” diyerek vurgu yapılır ve rahatlama aşamasına geçilir.

3- Rahatlama Aşaması

Kendimi Değerlendiriyorum

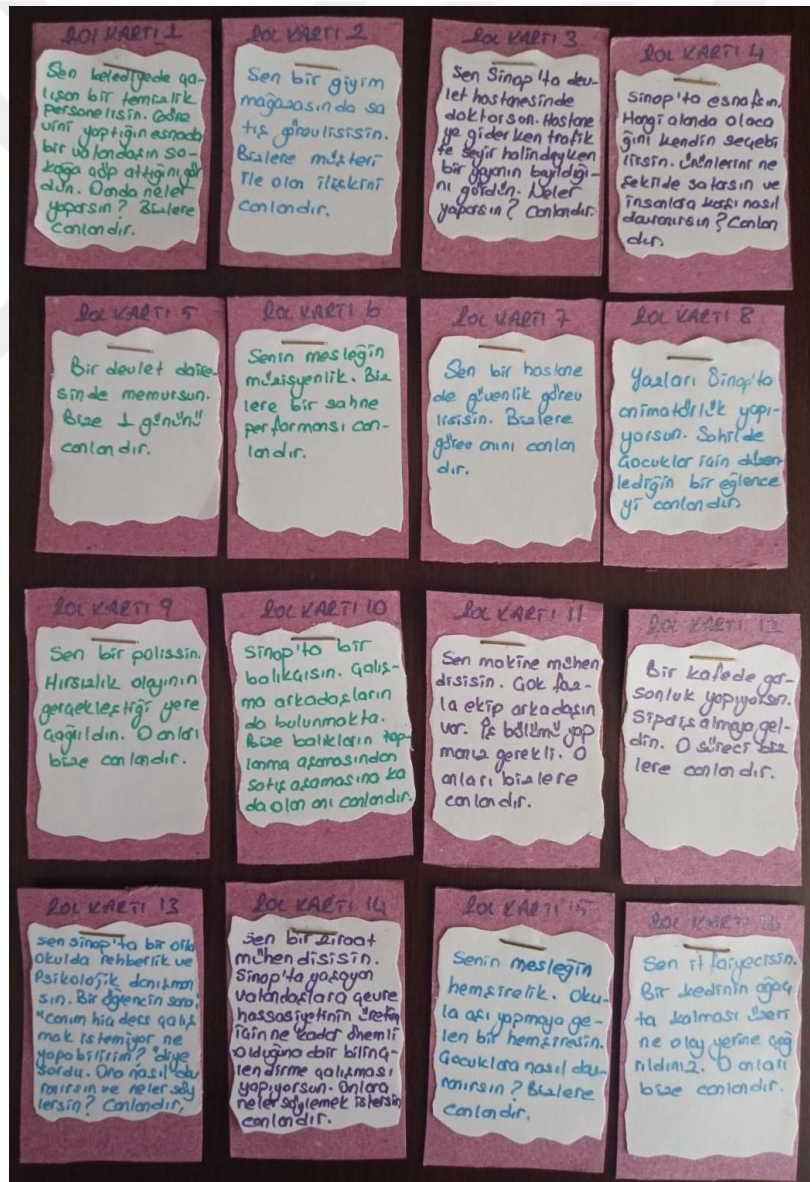
Öğrencilerin canlandırma aşamasından sonra zihinlerini ve bedenlerini rahatlatmak amacıyla yaşadıkları şehir olan Sinop'ta canlandırdıkları rol kartları üzerine kendilerini değerlendirirler. Öğrencilerden gözlerini kapatmaları istenir ve drama lideri: “Bugün meslekteki bir gününüzü ve anınızı canlandırdınız. Görevinizi nasıl yaptığınızı, insanlara faydalı olup olmadığınızı düşününüz. Kendinize görevinizi yerine getirdiğiniz için teşekkür ediniz ve gözlerinizi açınız” der. Rahatlama çalışması için 2-3 dakika yeterli olacaktır.

4- Değerlendirme Aşaması

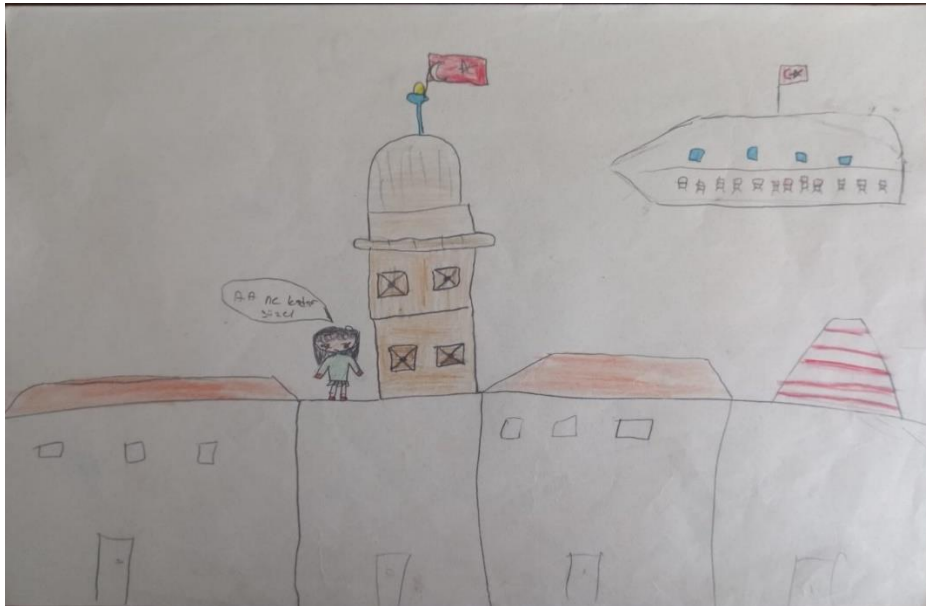
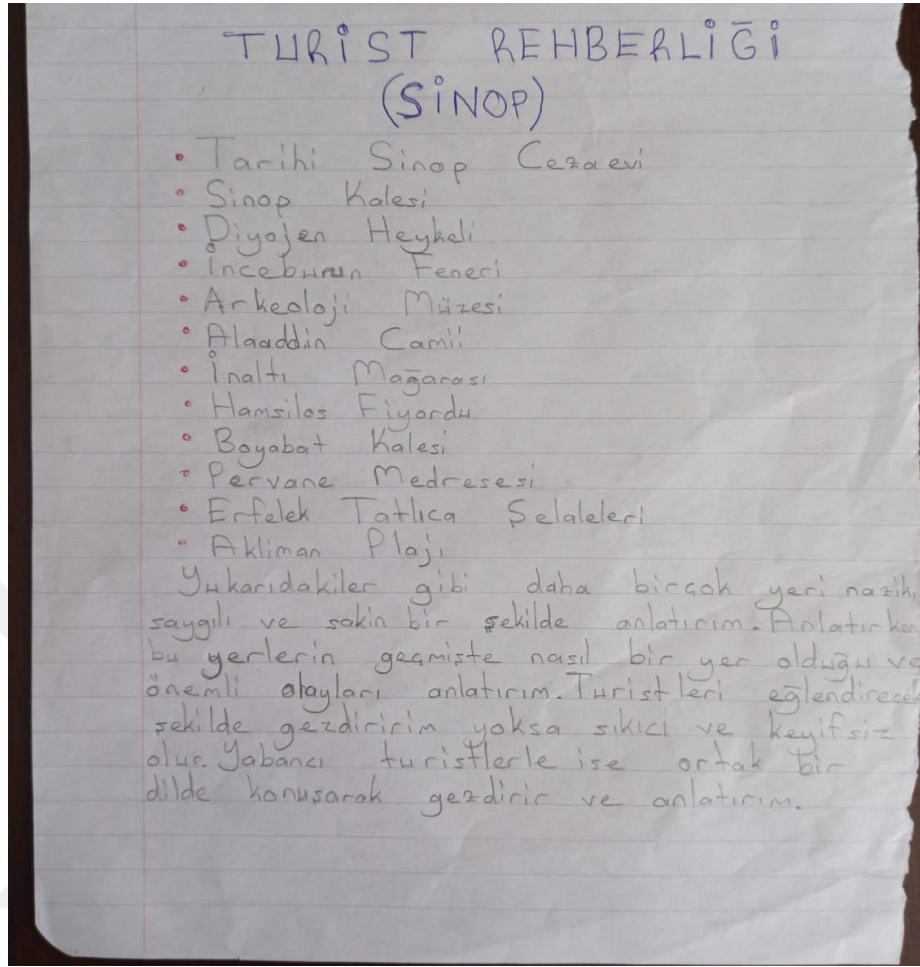
Tanıtım Etkinliği

Drama lideri (öğretmen), bugünkü konu ve gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliği ile ilgili öğrencilerin duygu ve düşüncelerini alır. Duygu ve düşünceler ifade edildikten sonra her öğrenciye birer kâğıt dağıtılır. Drama lideri öğrencilere: “Şu an hepiniz bir turizm acentesinde çalışsınız. Sinop şehrindeki ekonomik faaliyetleri ve şehri gezmeye gelen bir turistin neler yapabileceğini düşününüz. Düşündükten sonra sizlerden isteğim Sinop şehrini tanıtıcı; afiş, broşür, resim, şiir, tanıtım yazısı gibi dilediğiniz bir ürün hazırlamanız. Dilediğiniz gibi özgürce ürünlerinizi hazırlayabilirsiniz, şimdi başlayalım” der. Değerlendirme aşaması için 15 dakika yeterli olacaktır.

- Canlandırma aşamasında kullanılan materyalin görseli:

➤ Değerlendirme aşamasında gerçekleştirilen öğrenci ürünlerinin görselleri:

EK 10. Üçüncü Yaratıcı Drama Etkinlik Planı, Kullanılan Materyallere ve Etkinlik Anına Dair Görseller

“MESLEĞİMİ SEÇİYORUM” ETKİNLİĞİ

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF DÜZEYİ: 5. Sınıf

ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

ÜNİTE: İnsan ve Ekonomik Faaliyetler

KONU: Ekonomi ve Sosyal Hayat

ETKİNLİĞİN ADI: Mesleğimi Seçiyorum

UYGULAMA SÜRESİ: 1 Ders Saati (40 Dakika)

MEKAN: Okulun Spor Salonu

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

KULLANILAN TEKNİKLER: Bilinç koridoru, canlandırma, zihinde canlandırma.

KULLANILAN MATERYAL VE KAYNAKLAR: Tabu oyun kartları, görseller (müze görseli, kış turizmi, yaz turizmi, sahne sanatları ile ilgili).

KAZANIM: SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.

Ekonomik faaliyetlerin nüfus, yerleşme, eğitim ve kültür üzerindeki etkileri üzerinde durulur.

AKTARILMASI HEDEFLENEN DEĞERLER: Sorumluluk, dayanışma, çalışkanlık, saygı.

UYGULAMA SÜRECİ

1- Hazırlık (Isınma) Aşaması

Bu Ne, Bu kim?

Yaratıcı drama lideri tarafından öğrencilere görseller (müze görseli, kış turizmi, yaz turizmi, sahne sanatları ile ilgili) gösterilir. Arkadaşlarına bunu göstermeden ne işe yaradığını, hangi özellikleri olduğunu anlatmaya çalışır. Diğer çocuklar, anlatılanlar doğrultusunda anlatılan durumu veya nesneyi bulmaya çalışırlar. Bu etkinlik için 4-5 dakika yeterli bir süre olacaktır.

2- Canlandırma (Oyun) Aşaması

Mesleğimi Seçiyorum

Canlandırma aşamasında bilinç koridoru tekniği uygulanır. Öğrenciler, sınıfta karşılıklı durarak bir koridor oluşturur. Meslek seçiminde kararsız olan öğrenciler, istedikleri meslekleri söylerler ve koridorda yürürken arkadaşları ona: “Bence bunu seçmelisin çünkü...” gibi cümleler kurar. Öğrenci, arkadaşlarının fikirlerinden sonra koridorun sonunda bir karar verir. Kazanım doğrultusunda bu teknik sayesinde mesleklerin sosyal hayata etkisini, olumlu ve olumsuz yanlarını, fayda ve zararlarını analiz etme imkânı bulmaktadırlar. Aynı zamanda bu teknikle yardımseverlik, saygı değerlerinin aktarımı sağlanmakta ve iş birliği, eleştirel düşünme, karar verme ve iletişim becerilerinin gelişimi sağlanmaktadır. Canlandırma aşaması için 15-20 dakika yeterli olacaktır.

3- Rahatlama Aşaması

Canlandırma aşamasından sonra tüm öğrenciler yan yana oturur. Drama lideri öğrencilerden gözlerini kapatmalarını ister. Drama lideri öğrencilerden, canlandırma aşamasında yaptıkları etkinliği baştan sona zihinlerinde canlandırmalarını ister. Rahatlama aşaması için 3-4 dakika yeterli bir süre olacaktır.

4- Değerlendirme Aşaması

Tabu Oyunu

Değerlendirme aşamasında tabu oyunun kurallarına uyarak kazanım doğrultusunda drama lideri tarafından önceden hazırlanmış olan oyun kartları ile oynanır. Öğrenciler, 5-6 kişilik küçük gruplara ayrılır. Drama lideri daha önce bu konu için hazırlamış olduğu tabu oyunu kartlarını çıkarır. Kartların üzerinde ekonomik faaliyetler ve sosyal yaşam konularını içeren bilgiler mevcuttur. Öğrenciler tabu oyun kurallarına uyarak ekonomik faaliyetlerin sosyal yaşama olan etkisiyle ilgili öğrendiklerini gözden geçirmiş olurlar. 15 dakika yeterli bir süre olacaktır.

Tabu oyun kuralları:

1. Anlatıcının eliyle şekil çizmesi, bir nesneyi göstermesi yasaktır.
2. Rakip gruptaki kişilerin, anlatıcıya kural ihlali yapılmadığı sürece müdahale etmesi yasaktır.

3. Anlatıcı grubundan olan kişiler, yasaklı sözcüklerden birini kullanırsa, bu kelimenin yasaklılığı kalkar ve anlatıcı bu kelimeyi anlatırken kullanabilir.

4. Anlatıcının kendi grubundaki arkadaşlarıyla özel yaşantılarından hareketle sözcüğü buldurmaya çalışması, doğal hakkıdır ve bu yasak değildir. Örneğin anlatıcının arkadaşına: “Dün gittiğimiz etkinliğin adı neydi?” diye sorması.

5. Kelimenin İngilizcesini veya başka bir dildeki karşılığını söyleyerek Türkçesini buldurmak yasaktır.

6. Kelimenin içinde geçen kelimelerden birini veya tamamını söylemek kural ihlalidir. Kelimenin başına veya sonuna ek getirilmesini belirtmek de kural ihlaline girmektedir.

7. Kelimeyi parçalayarak, aralarında alaka olmamasına rağmen iki parça hâlinde anlatıp karşı tarafa birleştirmek anlatıcının isteğine bağlıdır. Kural ihlali sayılmaz.

➤ Isınma aşaması için kullanılan görseller:

https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ISTANBUL_ARKEOLOJI_MUZELERI/ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Resmi Sitesinden alınmıştır.

https://samsun.ktb.gov.tr/?_Dil=1 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Resmi Sitesinden alınmıştır.

https://mugla.ktb.gov.tr/?_Dil=1 T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Resmi Sitesinden alınmıştır.

<https://www.ktb.gov.tr/TR-134113/sanat.html> T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Resmi Sitesinden alınmıştır.

- Canlandırma aşamasında kullanılan bilinç koridoru tekniğinden etkinlik anına dair gùrùntù:

- Değerlendirme aşamasında oynanan tabu etkinliğinin materyaline ve uygulama anına ait görüntüler:

EK 11. Dördüncü Yaratıcı Drama Etkinlik Planı, Kullanılan Materyallere Ve Etkinlik Anına Dair Görseller

“HERKESİN EMEĞİ” ETKİNLİĞİ

DERS: Sosyal Bilgiler

SINIF DÜZEYİ: 5. Sınıf

ÖĞRENME ALANI: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

ÜNİTE: İnsan ve Ekonomik Faaliyetler

KONU: Bir Ürünün Hikayesi

ETKİNLİĞİN ADI: Herkesin Emeği

UYGULAMA SÜRESİ: 1 Ders Saati (40 Dakika)

MEKAN: Sınıf

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

KULLANILAN TEKNİKLER: Buzdağı, canlandırma, zihinde canlandırma.

KULLANILAN MATERYAL VE KAYNAKLAR: Nesneler (limon, havuç, ceviz, makarna, toka, kitap, fular, mum, gözlük), “Ekmeğimi İsraf Etme” adlı şiir.

KAZANIM: SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.

AKTARILMASI HEDEFLENEN DEĞERLER: Sorumluluk, dayanışma, çalışkanlık.

UYGULAMA SÜRECİ

1- Hazırlık (Isınma) Aşaması

Dokun-Bil Oyunu

Yaratıcı drama lideri tarafından sınıfa (limon, havuç, ceviz, makarna, toka, kitap, fular, mum, gözlük) getirilir. Dokun-Bil oyunu için bir ebe seçilir gözleri bağlanır. öğretmen sınıftaki arkadaşlarından birini ebenin yanına getirir, ebe gelen arkadaşının elindeki nesneye dokunarak ne olduğunu tahmin etmeye çalışır. Üç hakkı vardır bulursa alkışlanır. Isınma aşaması için 4-5 dakika yeterli olacaktır.

2- Canlandırma (Oyun) Aşaması

Buzdağının Arkasındakiler

Canlandırma aşamasında buzdağı tekniği uygulanır. Buzdağında tartışılacak konu ekmeğin israfıdır. Bunun için Ahmet Aktaş’a ait “Ekmeğimi İsraf Etme” adlı şiir drama lideri tarafından tahtaya yazılır ve okunur.

EKMEGİMİ İSRAF ETME

Yirmi beş yıl hizmetinde koştum
Ürünün hakkını vererek coştum
Muhafazası içinde hep savaştım
Ekmeğin hammaddesi Buğday için

Üretmek için savaş verimiz
Onu gözümüz gibi koruruz
Yetiştği toprağı vatan biliriz
Vatana can verir şehit oluruz

Aş olmasa olur, fakir ekmeğı bulursa
Ekmeğı bulmak için ışığı görürse
Paylaşır ekmeğini muhtaç kalırsa
Sende israf etme paylaş yarım yarım

Hazıra dağ dayanmaz derdi atalar
Ekmek israfıdır yaptığımız hatalar
Hatadan dönmek sahip çıkmaktır Vatana

Şiirin hemen yan tarafına büyük bir buzdağı çizilir. Buzdağı üzerinde ekmeğin oluşum serüveniyle ve israfıyla ilgili görünen nedenler, görünmeyen nedenler, israfın çevreye olan olumsuzlukları tartışılır. Görünen nedenler kısmı için; ekmek konulu şiirden çıkarabileceğimiz değerler hangileridir? üretimi kim, nerede yapıyor? dağıtımı kim, nerede yapıyor? tüketimi kim, nerede yapıyor? Soruları sorulur. Görünmeyen nedenler kısmı için; israf konulu şiirde hangi değerlerin ihmal edilmesi eleştirilmektedir? ihtiyaç fazlası ürünler ne olur? doğamızı ve ekonomimizi korumak için neler yapabiliriz? İhtiyaç fazlası ürünleri nasıl değerlendirebiliriz? İsraf ettiğimiz ürünlerin bizlere zararları neler olabilir? Soruları sorulur. Canlandırma aşamasında buzdağı tekniği kullanılarak değerlerin aktarımı ile kazanım bütünleştirilmiş olmaktadır. Bu aşama için 15-20 dakika yeterli olacaktır.

3- Rahatlama Aşaması

Canlandırma aşamasından sonra tüm öğrencilerden gözlerini kapatmaları istenir. Drama lideri öğrencilerden canlandırma aşamasında yaptıkları etkinliği baştan sona zihinlerinde

canlandırmalarını ister. Bu aralar en çok neyi israf ettiklerini düşünmelerini ister ve kendilerine bundan sonra ihtiyaçlarının fazlası olan hiçbir şeyi almayacaklarına dair söz vermelerini ister. Drama lideri, tüm öğrencilere bilinçli bireyler oldukları için teşekkür ederek gözlerini açmalarını ister. Rahatlama aşaması için 3-4 dakika yeterli bir süre olacaktır.

4- Değerlendirme Aşaması

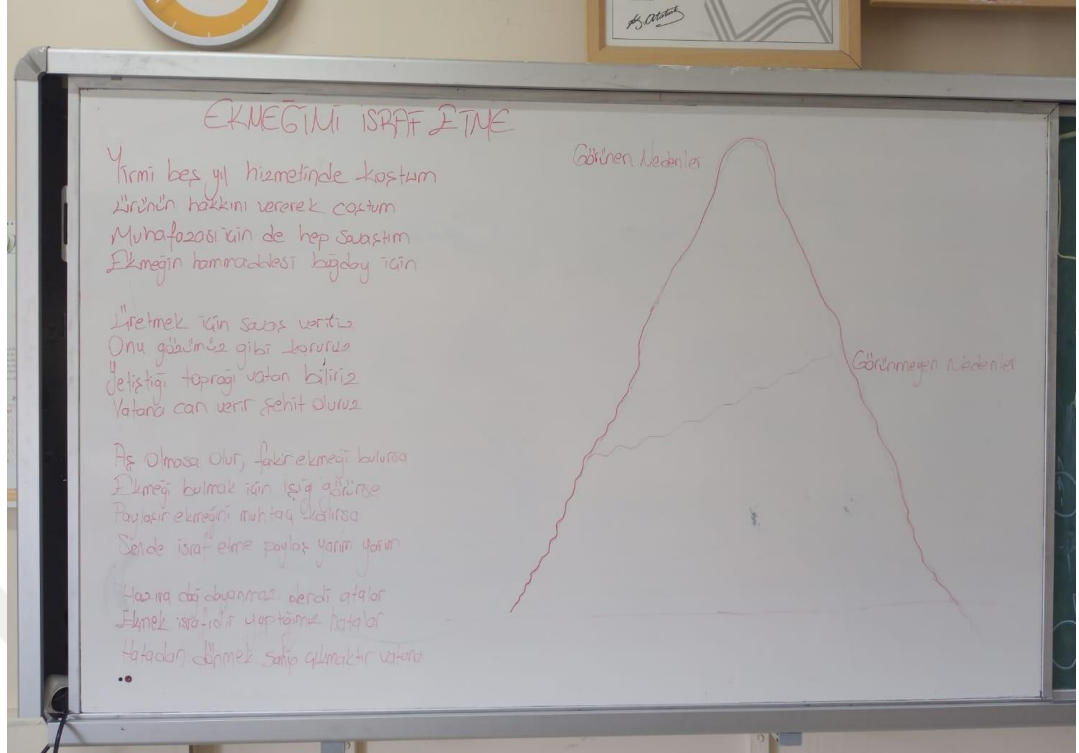
Benim Ürünüm

Öğrenciler 4-5 kişilik küçük gruplara ayrılır. Drama lideri öğrencilere: “İstek ve ihtiyaçlarımız bizleri üretim yapmaya sevk eder. Bir kişinin her ürünü üretmesi mümkün olmadığı gibi böyle bir sorumluluğu ya da imkânı yoktur. Bunun için toplumda bir iş bölümü bulunmaktadır. Şimdi grubunuzu bir ürünün üreticisi, dağıtıcısı veya başka bir ürünün tüketicisi olarak düşünün. O ürünün serüvenlerini düşünün ve dilediğiniz bir ürün ortaya koyun. Bu ürünler resim, şiir, kompozisyon, hikâye, afiş, slogan gibi aklınıza gelebilecek her şey olabilir. Grubunuzla iş birliği içerisinde tamamladıktan sonra diğer arkadaşlarınızla paylaşın” der. Değerlendirme aşaması için 15-20 dakikalık bir süre yeterli olacaktır.

- Isınma aşamasında kullanılan materyaller:

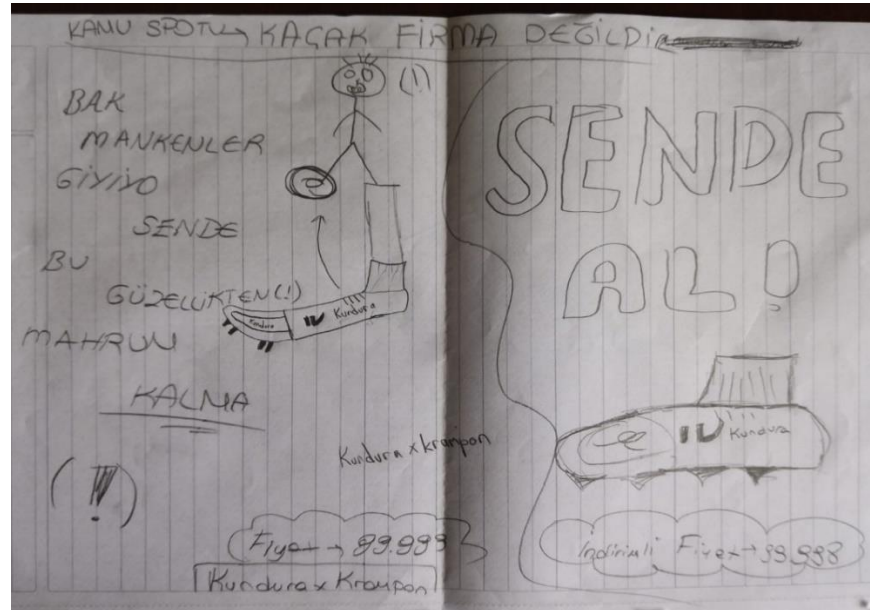
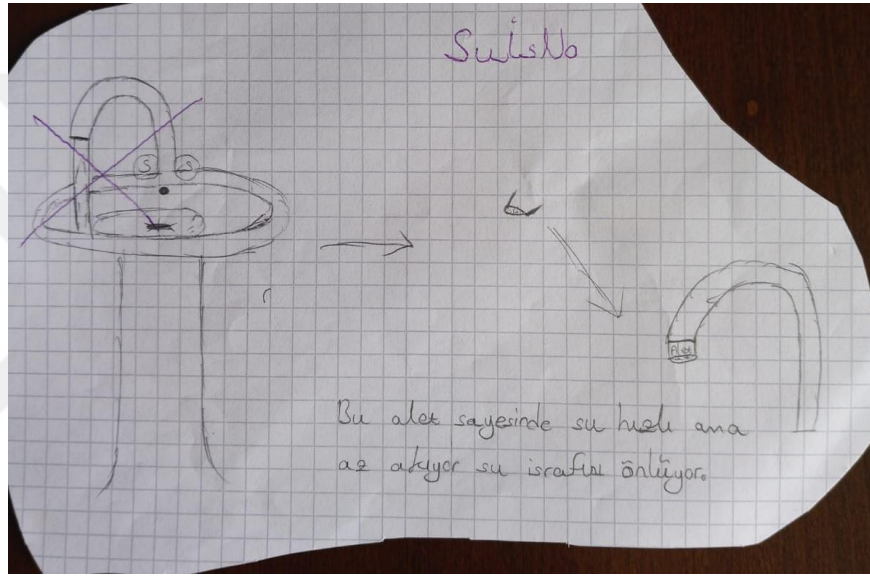
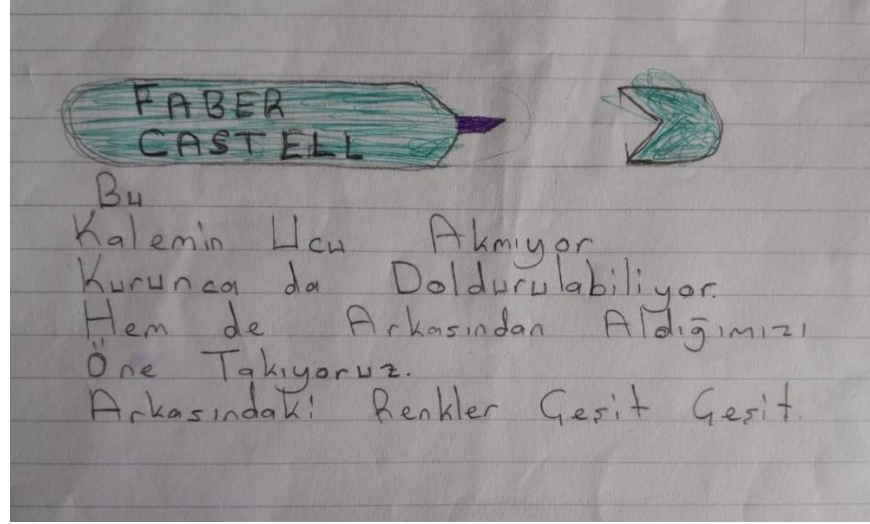

- Canlandırma aşamasında kullanılan buzdağı tekniğine ait görsel:

- Değerlendirme aşamasında yapılan öğrenci ürünlerine ait görseller:

EK 12. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
SİNOP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-25072426-605.01-75659083
Konu :Tez Araştırma İzin Talebi
(Saliha ALTUNAY)

05.05.2023

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığının 2020/2 nolu Genelgesi.
b) Sinop Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 28/04/2023 tarih
Ve E-76539049-605.01-173718 sayılı yazısı.

Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Kibar AKTIN'ın danışmanı olduğu tezli yüksek lisans programı öğrencisi Saliha ALTUNAY'ın, "*Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi ile Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerinin Öğrencilere Kazandırılması*" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının, ilimiz Merkez ilçede uygun görülen bir ortaokulda uygulanması hakkındaki ilgi (b) yazı ve muhteviyatı Müdürlüğümüz tarafından oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonrasında; söz konusu araştırmanın, T.C. Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na uygun olarak, denetimleri okul müdürlüğünde olmak üzere gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece ekte gönderilen çalışmanın kullanılması ve araştırma sonucunda elde edilen raporun, basılı ve dijital ortamda Müdürlüğümüze teslim edilmesi şartı ile Şehit Halil Özdoğru Ortaokulunda yürütülmesi ilgi (a) Genelge gereğince uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

İbrahim AÇIKGÖZ
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Ercan YILDIZ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1-Komisyon Tutanağı (1 sayfa)
- 2-İlgi (b) Yazı (53 sayfa)

Adres : Hükümet Konağı Kat 2 Merkez / Sinop

Telefon No : 0 (368) 261 19 87
E-Posta: arge57@meb.gov.tr
Kep Adresi : mebi@is01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Murat GENÇ
Unvan : Öğretmen
İnternet Adresi: sinop.meb.gov.tr Faks:3683611507

Bu güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> adresinden 2067-3464-3147-8294-1746 kodu ile teyit edilebilir.

EK 13. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.04.2023-171133

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu
Karar Belgesi

Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Oturum Karar Sayıları
10.04.2023	3	2023/45-87

Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Prof. Dr. Erkal ARSLANOĞLU başkanlığında 10.04.2023 tarihinde 13:00-17:00 saatleri arasında toplanarak aşağıdaki karar almıştır.

Karar Sayısı: 2023/83

Yüksek Lisans Öğrencisi Saliha ALTUNAY ve Doç. Dr. Kibar AKTIN'ın 5 Nisan 2023 tarihli "*Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi ile Sorumluluk, Saygı, Çalışkanlık, Duyarlılık ve Dayanışma Değerlerinin Öğrencilere Kazandırılması*" başlıklı araştırmalarına ait ekte sunulan belgeler, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulunca değerlendirilmiştir.

Araştırmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu araştırmacılara ait olmak üzere ve "Kişisel Verilerin Korunması Kanununa" dikkat edilmesi şartıyla Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesine uygun olduğunun kabulüne, sonucun sorumlu araştırmacı Yüksek Lisans Öğrencisi Saliha ALTUNAY'a bildirilmesine oybirliği ile karar verildi.

Ek:

- 1- Etik Kurul Başvurusu (10 Sayfa)
- 2- Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Katılımcı Kabul Formu (2 Sayfa)
- 3- Uzman Görüşleri (8 Sayfa)
- 4- Veri Toplama Araçları (10 Sayfa)
- 5- Yaratıcı Drama Etkinlik Planları (11 Sayfa)

Prof. Dr. Erkal ARSLANOĞLU
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Songül ÇEK
Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Ahmet MOR
Kurul Üyesi

Doç. Dr. Aydın ÜNAL
Kurul Üyesi

Doç. Dr. Adeviye AYDIN
Kurul Üyesi

Doç. Dr. Pınar KARAMAN
Kurul Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Figen ÇAM TOSUN
Kurul Üyesi

Toplantıya Katılamayanlar

Katılmadı
Doç. Dr. İbrahim DEMİRCİ
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSE5CMMAL0 Pin Kodu :52162

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd/eK=5743&eD=BSE5CMMAL0&eS=171133>

Adres :Korucuk Mah. Üniversite Cad. 15 Temmuz Yerleşkesi Rektörlük Binası No:21B 57010 Merkez/SİNOP

Raportör: Mehmet ÇAY

Telefon:(0 368) 271 57 68 Faks:(0 368) 271 57 70

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

e-Posta: inerek@sinop.edu.tr İnternet Adresi: www.inerek.sinop.edu.tr

Tel No: 1207

Keşif Adresi: sinopuniversitesi@hs01.kep.tr

2023/83 Sayılı İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Kararı – Sayfa 1 / 1

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Saliha ALTUNAY

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Şadiye Muzaffer Turhan Alaçam Anadolu Lisesi, 2015

Lisans : Sinop Üniversitesi, 2021

Yüksek Lisans : Sinop Üniversitesi, 2023

Mesleki Deneyim

İş Yeri :

İş Yeri :

İş Yeri :

Yayın Listesi :